

PG1/06/2537

2

ต้นฉบับงานวิจัย เอกสารมีคุณค่า
ใช้แล้วโปรดส่งคืน ฝ่าย 1

รายงานผลการสัมมนา

เรื่อง

“ทวิยุคโลกาภิวัตน์ กับเด็กและเยาวชน”

วันจันทร์ที่ ๖ มีนาคม ๒๕๒๘

ณ ศูนย์สารนิเทศ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โอนมาเก็บไว้ที่หอสมุดระหว่างคณะนิเทศศาสตร์กับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ต้นฉบับงานวิจัย เอกสารมีชุดเดียว
ใช้แล้วโปรดส่งคืน ฝ่าย 1

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
ชั้น 14 อาคาร เอส เอ็ม ทาวเวอร์
เลขที่ 979/17-21 ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน
เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400
โทร. 298-0455 โทรสาร 298-0476
Home page : <http://www.trf.or.th>
E-mail : trf-info@trf.or.th

รายงานผลการสัมมนา
เรื่อง
“ทวิยุคโลกาภิวัตน์ กับเด็กและเยาวชน”

วันจันทร์ที่ ๖ มีนาคม ๒๕๒๘

ณ ศูนย์สารนิเทศ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โดยความร่วมมือระหว่างคณะนิเทศศาสตร์กับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

รายงานผลการสัมมนาจากการถอดเทป

หัวหน้าภาควิชาการสื่อสารมวลชน กล่าวเรียนเชิญคณบดีนิติศาสตร์เปิดการสัมมนาความว่า

ในกระแสสังคมโลกปัจจุบัน ข้อมเป็นที่ยอมรับกันว่า แม้เด็กและเยาวชนจะได้มีโอกาสเข้าถึงสื่อหลากหลายชนิดเพิ่มขึ้นก็ตาม แต่สื่อโทรทัศน์ก็ยังคงดำรงบทบาทอันโดดเด่นของการเป็นสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ชิดกับตัวเด็กมากที่สุด กล่าวได้ว่าอาจจะใกล้ชิดมากยิ่งขึ้นกว่าพ่อแม่เสียอีก ในกรณีที่ไม่ได้มีโอกาสได้ดูรายการทีวีร่วมกัน ทั้งนี้เนื่องจากคุณสมบัติของโทรทัศน์ที่สามารถนำเหตุการณ์ทั้งใกล้และไกลตัวมาเสริมสร้างให้เกิดเป็นจินตนาการเฉพาะตัวได้อย่างสมจริงสมจัง อีกทั้งยังให้ “ความเป็นแบบอย่าง” ที่เอื้อต่อการปลูกฝังทางค่านิยม ความคิด ความเชื่อ และการกระทำที่ได้รับการคอกย้ำเสริมแรงเหนือกว่าที่ได้รับผ่านทางสถาบันสังคมอื่นๆ จนได้มีการหยิบยกขึ้นเป็นประเด็นปัญหาวิจัยสำหรับนักวิชาการในเชิงสหสาขามาหลายทศวรรษจนปัจจุบัน

การสัมมนาในวันนี้ จึงนับเป็นความพยายามเบื้องต้นในอันที่จะชักนำให้เกิดการทบทวนสถานภาพของการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของสื่อโทรทัศน์ในกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมของเด็กและเยาวชนไทย เพื่อให้ได้ภาพที่ชัดเจนที่สามารถนำไปสู่การผนิกกำลังกันระหว่างนักวิชาการและนักวิชาชีพหลายฝ่ายที่ต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมการวิจัยในมุมมองใหม่ๆ รวมทั้งการประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดทางทฤษฎีที่สอดคล้องกับการปรับเปลี่ยนทางบริบทของสังคมไทย และสถานะเงื่อนไขในสังคมโลก

คณะผู้จัดการสัมมนาครั้งนี้ ด้วยการสนับสนุนอย่างจริงจังจากสำนักงานกองทุนส่งเสริมการวิจัย จึงคาดว่า จะสามารถจุดประกายทางความคิด อันจะกลายเป็นพลังผลักดันให้เกิดจุดเริ่มต้นที่ดีในการร่วมแรงร่วมใจกันจากทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องนี้

บัดนี้ก็ใช้เวลาอันสมควรแล้ว จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านคณบดีกล่าวเปิดการสัมมนา

กณบดีนิเทศศาสตร กล่าวเปิดการสัมมนา ความว่า

เรียนท่านหัวหน้าภาควิชาฯ ท่านวิทยากร ท่านผู้เข้าร่วมสัมมนา และท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน ดิฉันเองในนามของคณะนิเทศศาสตร ก็คงจะกล่าวในฐานะเจ้าภาพที่จัดร่วมกับกองทุนวิจัย ที่ท่านหัวหน้าภาควิชาฯ ได้กล่าวรายงานไปแล้ว จากหัวข้อของการที่เราจะประชุมสัมมนา และถกกันในวันนี้ เป็นการนำเสนอ paper ที่มีคุณค่าอย่างยิ่งของนักวิชาการ จากนั้นก็จะมีการวิจารณ์ และมีข้อเสนอแนะ ซึ่งในวันนี้ ดิฉันเชื่ออย่างแน่วแน่ชัดว่า ผลที่ได้ออกมาของการระดมความคิด ระดมสมองจากทุกๆ ฝ่าย เป็นสิ่งจำเป็นมากๆ โดยเฉพาะในเรื่องที่เราพูดถึงสื่อมวลชน โดยเฉพาะ ทวี และวิฑู ซึ่ง ในสังคมข่าวสาร ในยุคของโลกาภิวัตน์นี้แล้ว เราก็ต้องยอมรับว่า บทบาทของสื่อมวลชนนั้นมีอิทธิพลอย่างมากมา โดยเฉพาะกับเด็กและเยาวชน และโดยเฉพาะในประเทศที่พัฒนาอย่างประเทศไทยเรา ก็อย่างที่เราทราบกันดีตอนนี้ว่า ทั่วประเทศเราเนี่ย เยาวชนหรือ คนทุกชั้นหรือทุกระดับสามารถรับข้อมูลข่าวสารได้ทางสื่อสารมวลชน โดยเฉพาะทางทวี และวิฑู ซึ่งเมื่อก่อนนี้เราจะมีคนในกรุงเทพฯ หรือเพียงแต่กลุ่มคนบางคนเท่านั้นที่สามารถรับโทรทัศน์ได้ ตอนนี้ทั่วประเทศแล้ว ผู้บริโภคส่วนใหญ่ก็จะเป็นเด็กและเยาวชน ซึ่งเราถือว่าเป็นบุคคลที่จะมาเป็นประชาชนที่มีคุณภาพในอนาคต แล้วบทบาทของสื่อมวลชนโดยเฉพาะทวีวิฑูนั้น ในการสร้างค่านิยม สร้างทัศนคติ และปลูกฝังแนวคิดต่างๆ หลายอย่างนี้ให้กับเยาวชน ซึ่งเรามักจะได้ยินอยู่เสมอว่า โทรทัศน์และวิฑูนี้ โดยเฉพาะโทรทัศน์นี่ก็เป็นเสมือนครูนอกกระบบ ครูนอกโรงเรียน ซึ่งมีอิทธิพลมากกว่าในโรงเรียนด้วยซ้ำไปในขณะนี้ เพราะว่าส่วนใหญ่เยาวชนและเด็กของเราจะใช้เวลาอยู่กับสื่อมวลชนประเภทนี้เยอะมาก ทีนี้จากการที่เมื่อบทบาทของสื่อมวลชนมีอย่างมากมายเช่นนี้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งในฐานะที่เรา เป็นทั้งนักวิชาการ และก็ที่จะต้องเกี่ยวข้องกับการผลิตบัณฑิตทางด้านนี้ออกไปสู่วิชาชีพนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาวิจัย กันคว่าอย่างแน่ชัด เพื่อยืนยัน ถึงกระบวนการเรียนรู้ของเด็ก และเยาวชน ในขณะเดียวกัน ข้อเสนอแนะวันนี้ ดิฉันเชื่อแน่ว่า ทั้งนักวิชาการ และนักวิชาชีพนี้ ก็จะนำไปเสนอต่อหลายๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องว่า เราจะผลิต

รายการ หรือว่ารูปแบบของการเรียนรู้ของเด็ก กับรูปแบบของการผลิตรายการเพื่อการพัฒนาเด็ก พัฒนาคุณภาพของสังคม หรือพัฒนาประเทศไทยเรา呢 โดยเริ่มจากเด็ก และเยาวชนที่เราถือว่าได้เรียนรู้อะไรๆ จากสื่อมวลชนนี้ ควรจะมีรูปแบบของการนำเสนออย่างไร ดิฉันเชื่อแน่ว่า ในวันนี้ซึ่งดิฉันต้องขอกราบขอบพระคุณอย่างยิ่งที่ได้มี นักวิชาการหลายท่าน โดยเฉพาะท่านผู้ที่นำเสนอ paper คือ อาจารย์ สุวัจนรา และก็มีผู้วิจารณ์ เช่น ดร. นันทวัน และ ดร. จรรยา และอีกหลายๆ ฝ่ายที่นั่งในที่นี้ ดิฉันเชื่อแน่ว่า paper อันนี้ก็จะเป็ นแนวรูปแบบหนึ่งที่สามารถที่จะทำให้เราได้วิเคราะห์ หรือว่า ระดมความคิดกันว่า แนวทางในอนาคตนั้น รูปแบบของการวิจัย การนำเสนอรูปแบบของสื่อมวลชนที่ มาจากการค้นคว้าของนักวิจัยอย่างมีระบบนั้นจะเป็นอย่างไร ดิฉันคิดว่าในส่วน ของทางด้านวิชาชีพนั้น ก็คงจะมีหลายท่านในที่นี้ ก็คงจะนำผลของการ ระดมความคิดในวันนี้ไปวิเคราะห์กันต่อว่า การผลิตรายการของเราหรือรูปแบบนำเสนอของเรา นั้น ถ้าจะพัฒนาประเทศหรือเยาวชนนั้นควรจะเป็นรูปแบบไหน ดิฉันในนามของคณะนิเทศศาสตร์ และก็ในนามของคณะผู้จัด ก็ขอให้การสัมมนาวันนี้ คือหวังอย่างยิ่งว่า คณะผู้จัดทำก็คงจะได้ อะไรหลายๆ อย่างจากทุกท่านที่เข้ามาร่วมการ ระดมสมองวันนี้ และเชื่อแน่ว่าตอนบ่ายก็คงจะมีมากเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะทางด้านของ วิชาการว่า เราจะมีรูปแบบของการทำวิจัยอย่างไร แนวโน้มอย่างไรในอนาคตเกี่ยวกับ สื่อ หรือบทบาทของสื่อโดยเฉพาะต่อเด็กและเยาวชน ดิฉันในนามของคณะนิเทศ ศาสตร์ก็ขอกราบขอบพระคุณทุกท่านที่ได้มาเข้าร่วมระดมความคิดกันในวันนี้ และหวังอย่างยิ่งว่าตลอดทั้งวันในวันนี้ เราก็คงจะมีผลการระดมสมองที่แน่ชัดมานำเสนอ กับทุกฝ่าย ขอขอบพระคุณค่ะ

พิธีกรดำเนินการสัมมนา

ขอบคุณค่ะ ท่านคณบดี เดี่ยวดิฉันคงจะขอใช้เวลาต่อจากนี้อีกสักประมาณ 15 นาที เพื่อให้ท่านได้ชมวิดีโอทัศน์ที่เราจัดเตรียมมา แล้วก็เราอาจจะได้พูดคุยกันในรอบ แรกก่อนที่เราจะพักดื่มน้ำชา กาแฟกัน

วิถีทัศนทัศน์นี้เราจะแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือช่วงแรกเราได้เลือกัฒนการ ซึ่งมีทั้งรายการเด็กๆ นะคะ แล้วก็ป็นละครของเด็กๆ ตามด้วยโฆษณาที่มีเด็กเข้าไปอยู่ในโฆษณาด้วย เพื่อที่จะให้ท่านได้เห็นว่า ปัจจุบันนี้ พวกรายการโทรทัศน์ที่มีเด็กเข้าไปเกี่ยวข้อง เขามีรูปร่างหน้าตาอย่างไรกันบ้าง ซึ่งก่อนที่เราจะเลือกัฒนนี้ เราได้ไปดูผังรายการของทั้ง 5 ช่องมา เราก็พบว่าจริงๆ แล้ว รายการเด็กก็มีอยู่บ้างพอสมควร แต่ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นเด็กวัยเล็ก ในลักษณะนั้น ซึ่งทั้ง 5 ช่อง ส่วนใหญ่ที่เห็นชัดมากคือ ทุกท่านคงจะได้ว่า คือรายการอะไร ซึ่งก็เป็นรายการการ์ตูนกันเยอะมากทั้ง 5 ช่องเท่าที่เราได้เอามาดู โดยเฉพาะเสาร์ อาทิตย์ ทุกช่องจะเปิดจากรายการด้วยรายการการ์ตูนญี่ปุ่นเกือบจะทั้งนั้นเลย ส่วนรายการที่ทางผู้ผลิตจัดทำเอง ส่วนใหญ่จะเป็นช่วงเย็นประมาณ 4-5 โมงเย็นของวันธรรมดา โดยเท่าที่พบ ปรากฏว่า ช่อง 7 เป็นช่องที่มีรายการเด็กที่ผลิตเองในประเทศไทยค่อนข้างมีสัดส่วนที่มาก กับช่อง 5 เป็น 2 ช่อง ส่วนช่อง 9 นั้น ก็ค่อนข้างจะครองการ์ตูนญี่ปุ่นเกือบจะทั้งรายการเด็กที่มีอยู่ ส่วนช่อง 3 ก็มีสารคดีที่เกี่ยวกับเด็กบ้างเช่นกัน ซึ่งนอกจากรายการเด็กแล้ว ช่วงหลังก็มีละครซึ่งมีเด็กเล่น และเกี่ยวกับชีวิตของเด็กๆ ด้วย ซึ่งเราก็จะนำมาเสนอให้ชมกัน แล้วก็จะป็นโฆษณาที่เลือกมาซึ่งก็เป็นโฆษณาที่ฉายในช่วงที่มีรายการเด็กๆ ซึ่งเป็นโฆษณาสินค้าเด็กๆทั้งนั้น ฉะนั้นเลือกมาเพียงไม่กี่รายการเพื่อให้ทุกท่านได้ชมเป็นการโหมโรงก่อนที่เราจะเข้าสู่การสัมมนาต่อไป ขอเชิญชมวิดีโอเลยคะ

วิถีโอรายการแรกนี้ ทุกท่านเห็นคงจะจำกันได้แหละคะ คือเจ้าขุนทอง ซึ่งจะพบได้ทุกวัน เวลาประมาณ 7 โมงเศษๆ ทางช่อง 7 รายการเจ้าขุนทองส่วนใหญ่ ทางโรงเรียนอนุบาลก็จะเปิดให้นักเรียนดูกันทุกวัน อยากให้ทุกท่านลองดู และลองคิดวิจารณ์ในใจ การ presentation หรือการนำเสนอเรื่องเหมาะสมไหม หรือเป็นอย่างไร

รายการที่นี้มีเพื่อน ก็ป็นของช่อง 7 เช่นกัน มีทุกวันพฤหัสบดี เวลาประมาณ 18.00 น. สำหรับรายการนี้ก็นิยมเอาเด็กที่มีพรสวรรค์อะไรต่างๆ มาโชว์ให้ดูกัน

ต่อไปก็เป็นรายการหนูทำได้ ทางโทรทัศน์ช่อง 5 ทุกวันศุกร์ เวลาประมาณ 18.00 น. แม้แต่รายการเด็กก็ยังมีโฆษณาเข้ามาแทรกได้ทุกระยะ

อันนี้ก็เป็นรายการแบบเด็กๆ ทางโทรทัศน์ช่อง 5 ทุกวันศุกร์เช่นกัน

ส่วนรายการนี้ก็คือ รายการคุณธรรม มีทางโทรทัศน์ช่อง 5 ทุกวันศุกร์ เวลาประมาณ 5 โมงเย็น ซึ่งก็จะเห็นการปรับตัวของรายการนี้ คือมีการนำเอาสื่อสมัยใหม่ต่างๆ คือคอมพิวเตอร์มาใช้ประกอบในรายการด้วย

อันนี้เป็นรายการละคร ซึ่งนี่คือละครเรื่องลูกกิด ทางโทรทัศน์ช่อง 9 ทุกวันพฤหัสบดี เวลาประมาณ 5 โมงเย็น ซึ่งเท่าที่ได้ไปสัมภาษณ์เด็กๆ มาทุกคนรู้สึกจะติดละครเรื่องนี้กันค่อนข้างมาก

นี่ก็เป็นละครซึ่งเด็กๆ ติดเหมือนกัน คือ หุ่นไล่กา กลับมาแล้วกลับมาอีกทางโทรทัศน์ช่อง 5 วันเสาร์ ตอน 9 โมงเช้า เราจะรู้สึกว่าหุ่นไล่กา ภาพที่เมื่อเราเด็กๆ กับภาพตอนนี้คนละแบบ หรือคนละ version กันทีเดียว

นี่ก็เป็น สารคดีทุ่งแสงตะวัน ซึ่งได้รับรางวัลทางโทรทัศน์ช่อง 3 ทุกวันเสาร์ ตอน 8 โมงเช้า

ทีนี้ก็มาถึงรายการการ์ตูน ซึ่งเราเลือกมาแค่ 2 รายการ คือเรื่องนินจาวันทาไรทางช่อง 9 วันเสาร์ตอนเช้า มีตั้งแต่ 7 โมงเช้าเลย และนี่ก็โคเรมอน ทางช่อง 9 เช่นกัน ทั้งหมดนี้ก็เป็นรายการที่เลือกอัดมา จากนั้นก็เป็นรายการโฆษณาซึ่งมีเด็กๆ เข้าไปเกี่ยวข้อง

อันนี้ก็เป็นโฆษณาผู้ใหญ่ แต่ว่าใช้เด็กมาเป็นตัวฟรีเซนต์เตอร์ ถ้าใครเกิดเคยดูอย่าง ปักกิ่ง ซึ่งเมื่อก่อนก็อาจจะไม่ใช่จังหวะเพลงแบบนี้ จะเห็นว่า โฆษณาก็จะเปลี่ยนจังหวะไปหมด ตอนนี่ก็เป็นจังหวะที่ฮิตของเด็กๆ ทั้งหมดนี้ก็เป็นรายการที่เลือกบันทึกมาเพื่อให้ทุกท่านได้ชมกันในรอบแรกก่อน เดี่ยวเราอาจจะไปคุยกันในรอบต่อไปที่มีการวิจารณ์ หรือมีการอภิปรายในเรื่องของงานวิจัย หรืออภิปรายจากวิทยากรท่านอื่นก็ได้

ดิฉันอยากให้ชมอีกตอนหนึ่งเลย ซึ่งเราไปเลือกสัมภาษณ์ความคิดเห็นของเด็กๆ ในวัยชั้นประถมมา เพื่อให้เขาคุยว่าเขาดูรายการทีวีอะไรกันบ้าง ทำไมเขาถึงได้ติดรายการเหล่านั้น เป็นการคุยเพื่อรู้ความคิดเห็นของเด็กๆ และก็ไปคุยกับพ่อแม่ และก็คุยกับครูที่สอนเด็กๆ แต่เล่าให้ฟังนิดหนึ่งว่าไปสัมภาษณ์เด็กๆ นี่เหนื่อยยิ่งกว่า

สัมภาษณ์ผู้ใหญ่เสียอีก เพราะว่าบางที สมมติว่าเขาอยู่กันสองคน พอเราเอาไม้จิ้มปากอีกคน คนนั้นกลับไม่พูด แต่คนที่ไม่เอาไม้จิ้มปากจะพูด พอเปลี่ยนมาจิ้มอีกคน ไม่พูดอีก คนนั้นพูด จะเป็นอะไรแบบนี้ หลายคนสัมภาษณ์ๆ อยู่วังหนี ก็อึ้งไล่จับกันตลอด และที่ลำบากใจที่สุด ก็ถ้าพ่อแม่อยู่ด้วย พ่อแม่จะยืนกำกับ จะช่วยตอบแทนลูก อะไรแบบนี้ เล่าให้ฟังกันสนุกๆ เดี่ยวลองชมวิดีโอที่สัมภาษณ์เด็กๆ มา ส่วนใหญ่เราก็จะสัมภาษณ์แถวๆ จุฬา แล้วก็แถวบ้านพักของเจ้าหน้าที่ เป็นช่วงสั้นๆ ขอเชิญชมเลยค่าะ

เด็กคนแรก ก็ไม่รู้จะดูอะไร ก็เลยดูการ์ตูนไปแทน

ถาม แล้วชอบไหมคะที่ดูๆ อยู่ตอนนี้

ตอบ ก็ไม่ค่อยชอบเท่าไร

ถาม ทำไมถึงไม่ชอบ

ตอบ ก็เห็นว่ามันไม่ค่อยมีประโยชน์อะไร ก็ดูเป็นเพื่อนน้องเท่านั้น

คำตอบเหล่านี้ เราไม่ได้บอกบทนะคะ เด็กพูดเอง

เด็กคนที่สอง ชอบหนังโรงแบบผจญภัย เช่น Jurassic Park และก็ชอบจิ้งจอก

เพราะหล่อและเก่ง ผู้พิพากษาคดี ตัดสินความได้ดี

ส่วนใหญ่เด็กจะชอบเปาบุ้นจิ้นกัน เท่าที่ไปถามๆ มา

เด็กคนที่สาม ดูแคว้นเดียว แม่ไม่ให้ดู

ถาม เรื่องอื่นๆ ที่ดู แม่เลือกให้หรือไม่

ตอบ ไม่ได้เลือก ดูเอง นั่งๆ ดูไป พ่อแม่บอกว่าไม่ดีนะเรื่องอย่างนี้ เช่น ละคร

ไม่เหมาะสำหรับเด็ก อย่างพวกที่มี love scene แม่บอกว่าอย่าดูเดี๋ยวไม่ดี ให้

เปิดไปดูช่องอื่น

ถาม นอกจากละครที่มีบท love scene ที่ว่าไม่เหมาะสมสำหรับเด็กแล้วยังมี

อย่างอื่นอีกไหมที่คุณแม่ไม่ให้ดู

ตอบ ก็มีพวกที่ด่ากันหรือพูดคำหยาบคาย แม่เขาไม่ยอมให้เลียนแบบ เห็นใน

ละคร พวกที่เขาด่ากันในตลาด หรืออะไรอย่างนี้ แม่บอกไม่ให้ดู

ถาม แล้วมีอะไรอย่างอื่นอีกไหม ที่แม่ไม่ให้ดูอีก

ตอบ ก็มีพวกทะเลิ่ง และก็ทะเลือแม่เขาก็อให้ดูได้

เด็กหลายๆ คน ชอบดูกระสือ

ถาม ไม่กลัวหรือ มีใครดูอีกไหม มีใครกลัวบ้าง ทำไมถึงไม่กลัว

ตอบ เพราะมันในหนัง รู้ว่ามันเป็นหนัง

เด็กสมัยนี้ทันสมัย สมัยเรากลัวแม่นาค

ตอบ ก็กลัวแม่นาคเหมือนกัน ตรงหน้าตา และกลัวบิบบอ

ถาม ทำไมถึงชอบดูเปาบุ้นจิ้น

ตอบ ชอบตรงทหาร มันมันส์ดี

ถาม เวลาที่ดูทีวี ดูกับพ่อแม่หรือเปล่า หรือมีใครบ้างที่นั่งดูพร้อมกับพ่อแม่

ตอบ เป็นบางครั้ง เวลาดูหนังชอบทะเลาะกับแม่ เพราะเขาจะดูเรื่องอื่น

สัมภาษณ์พ่อ เด็กก็มีมั่ง ให้ดูคอนเสิร์ต ก็ดีเหมือนกัน

ถาม เวลาที่จะเลือกรายการอะไรให้ลูกดู จะคิดถึงหลักอะไรบ้างหรือไม่

ตอบ ก็ไม่ได้คิดถึงหลักอะไรเลย ก็ว่าเขาอยากดูรายการไหน ก็ให้เขาดู

เปิดให้เขาดู ส่วนมากก็จะตามใจให้เขาดู การดูอะไรต่างๆ เขาก็ดูหมด

ถาม แล้วทำไมลูกๆ เขาถึงได้บอกว่าดูเปาบุ้นจิ้นแล้วดีมีสาระ

แม่ตอบ เพราะพูดอะไรเด็ดเดี่ยว มีคติ คือพูดอะไรแล้วเด็กชอบ พูดคำไหน

เป็นคำนั้น เขาชอบดู แต่พวกละครนี้เขาจะบอกว่า แม่อย่าไปดูเลยมันซ้ำๆ

ซากๆ ไม่รู้อะไรเรื่อยๆ เฉื่อยๆ

สัมภาษณ์อาจารย์เฉลิมพล คาวเรือง ที่สาธิตจุฬา

ความจริงเด็กสมัยก่อนไม่มีโทรทัศน์ เหมือนอย่างสมัยนี้ ก็ต้องอ่านหนังสือ การอ่านหนังสือนี้ให้จินตนาการมากกว่า เด็กสมัยนี้ได้โอกาสตรงที่มีโทรทัศน์ให้ดู แต่ว่าจะสูญเสียการมีจินตนาการ สูญเสียความคิดสร้างสรรค์เหมือนกัน เพราะฉะนั้น แต่ละอย่างจะมีข้อดีและข้อเสีย ถ้าจะเปรียบโทรทัศน์กับหน้าหนังสือ พลิกไปเด็กอ่านไป บางทีไม่เห็นภาพ เด็กก็จะจินตนาการได้เอง แต่โทรทัศน์มีภาพให้เห็น เด็กก็จะสูญเสียตรงนั้นนิดหนึ่ง ทุกอย่างก็มีทั้งข้อดีและข้อเสีย คนทำโทรทัศน์ก็ควรจะคำนึงหรือตระหนักถึงความสำคัญของ

สื่อครั้งนี้ ควรจะใช้ความมีเสน่ห์ของโทรทัศน์ให้เป็นประโยชน์มากที่สุด ขอมรับกันตรงๆ อย่างไม่อายเลยว่า น่าเป็นห่วงสำหรับอนาคตเด็กไทยในยุคโลกภิวัตน์ คือเด็กอาจจะฉลาดจริง เก่งจริง เพราะมีโอกาสมาก มีอุปกรณ์มาก มีสื่อต่างๆ เยอะ มีเทคโนโลยีสมัยใหม่เยอะ แต่น่าเป็นห่วงในเรื่องของพฤติกรรม ความก้าวร้าว เด็วนี้เด็กพูดจาไม่ไพเราะ เด็กพูดจาหยาบคายมากขึ้น แม้แต่ในโรงเรียนสาริตถ์เอง ซึ่งก็ต้องระวังมากในเรื่องนี้ เราเคยมีชื่อเสียงว่าเป็นโรงเรียนแรก เป็นโรงเรียนเดียวที่สอนให้เด็กพูดจาสุภาพ เหมือนกับเป็นผู้ใหญ่ พูดคุณ พูดผม แต่ปัจจุบันก็มีแนวโน้มซึ่งเด็กได้รับความรุนแรงมาจากละครทีวี พูดจาไม่สุภาพ ความรุนแรงเรื่องของอารมณ์ ของพฤติกรรม บทสนทนาของเด็ก ปัจจุบันนี้ถ้าเราลองไปเลียบๆ เคียงๆ ไปฟังใกล้ๆ เด็กแล้ว จะพบว่าเด็กพูดกันถึงเรื่องของความรักซึ่งไม่ใช่ความรักแบบบริสุทธิ์ แต่เป็น เชิงู้สาว เด็กไม่รู้หรอกว่าที่พูดออกไปนั้น คำนั้นหมายถึงอะไร แล้วบทปี เปลือยที่รับมาจากโทรทัศน์นั้น บางทีเด็กก็ไม่ว่า ความหมายจริงๆ และลึกๆ แล้วนั่นมันเป็นอย่างไร เด็กรู้เท่าไม่ถึงการณ์เป็นส่วนใหญ่ ก็รับเอามาปฏิบัติ และเอามาพูด โดยที่ตัวเองยังไม่รู้เลย ขาดความรู้อย่างแท้จริง อันนี้อันตราย น่าเป็นห่วงมากสำหรับสังคมไทยในยุคต่อไป

ทั้งหมดนี้ก็เป็นที่เราเลือกสัมภาษณ์ทัศนะต่างๆ มา ซึ่งก็คงฝากไว้ให้กับทุกท่าน ก่อนที่เราจะพักทานน้ำชา กาแฟกัน ท่านเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยกับทัศนะเหล่านี้ กับสิ่งที่เด็กๆ สะท้อนออกมา หรือสิ่งที่ผู้ที่เป็นผู้ปกครอง และครูสะท้อนทั้งหมดออกมา รวมทั้งรายการทีวีต่างๆ ที่นำมาเสนอให้ดูเป็นตัวอย่างนั้น ท่านคิดว่าเป็นอย่างไร มันสะท้อนอะไรให้ทุกท่านได้เห็น ดิฉันคิดว่าเราฝากไว้ตรงนี้ดีกว่า แล้วพักดื่มน้ำชา กาแฟกันแล้วกลับมาพูดคุยกัน แล้วก็จะได้ฟังจากงานวิจัยของท่านอาจารย์ ด้วยว่าได้พบอย่างที่ว่าภาพสะท้อนเหล่านี้ออกมาให้เห็นกันตรงนี้หรือเปล่า เราคงจะใช้เวลาพักกัน 15 นาที แล้วก็กลับมาที่ห้องนี้ตอนเวลา 10.00 น. ตรงๆ

พิธีกรกล่าวสรุป จากที่สัมภาษณ์มา เด็กก็จะบอกว่า คุณเอง คุณเป็นอยู่แล้ว อะไรแบบนี้ และเด็กบางคนที่มีพ่อแม่มีการศึกษาก็จะบอกว่าเสาร์-อาทิตย์ พ่อแม่อยู่บ้านด้วยกันก็จริง แต่ดูทีวีกันคนละเครื่อง พ่อแม่ก็อยู่ในห้องตัวเอง ลูกๆ ก็อยู่ในห้องตัวเอง ส่วนเด็กๆ ที่มีฐานะครอบครัวไม่ดี ก็อย่างที่เราเห็นก็ต้องแย่งกันดูทีวี อันนี้ก็เป็นข้อสรุปที่เราพบ และผู้ปกครองบางคนโดยเฉพาะที่อาจจะไม่ค่อยมีการศึกษานักจะค่อนข้างพูดคล้ายๆ กันว่า ค่ะ ลูกดูทีวีพวกคอนเสิร์ต พวกเต้นๆ อะไรทั้งหลายดีมากเลย เพราะว่าทำให้เด็กกล้าแสดงออก พอถามเขาว่า กล้าแสดงออกของคุณนี่คืออะไร เขาบอกก็คือ กล้าเต้น กล้าร้องเพลงอะไรอย่างนี้ กล้าแบบส่งเสียงกรีดกรีดเหมือนที่ดูจากคอนเสิร์ต เขาบอกดี อันนี้สิ่งที่เราพบก็ฝากเอาไว้

สำหรับในช่วงต่อไป ดิฉันขอเรียนเชิญอาจารย์สุภาพร เพ็ชรศิริ จากภาควิชาสื่อสารมวลชนเช่นกัน อาจารย์จะมาเป็นผู้ดำเนินการอภิปรายสำหรับรายการนำเสนอรายงานครั้งนี้ ขอเรียนเชิญอาจารย์คะ และก็จะขอเรียนเชิญ ดร. สุวัจนรา เปี่ยมญาติ ซึ่งจะเป็นผู้นำเสนอรายงาน และก็จะศาสตราจารย์ ดร. จรรยา สุวรรณทัต และรองศาสตราจารย์ ดร. นันทวัน สุชาโต ขอเรียนเชิญค่ะ

อาจารย์สุภาพร การสัมมนาวันนี้ก็คงเป็นจุดของการที่เสนอรายงานครั้งนี้เปรียบเสมือนเป็นตัวที่จุดประกายว่าเราน่าจะมีการจัดเสวนาพูดคุยกันเกี่ยวกับเรื่องบทบาทของโทรทัศน์กับเด็กอีกสักกรอบหนึ่ง ทั้งๆ ที่เป็นหัวข้อที่จะว่าเป็นคลาสสิกแล้วก็ได้ คือคุยกันมาหลายนับเป็นศตวรรษแล้วก็ได้ และก็ในผลงานวิจัยของอาจารย์ ดร. สุวัจนรา ก็ได้ทวนย้อนไปนับเป็นสิบๆ ปี ที่จะดูว่ามันมีงานวิจัยทางด้านบทบาทหรืออิทธิพลโทรทัศน์ต่อเด็ก และเขาวนอย่างไร สะท้อนให้เห็นว่าเรื่องนี้ถูกหยิบยกมาคุยเป็นเวลานานมาก เพราะฉะนั้น พอมีงานวิจัยชิ้นนี้ก็เลยคุยกันขึ้นมาว่าน่าจะขยายวงที่นำเสนองานวิจัย แล้วก็เลยถือโอกาสเป็นการเสวนาแลกเปลี่ยนกันในวงนักวิชาชีพ ผู้ผลิตรายการสำหรับเด็ก นักวิชาการ และก็ผู้ที่สนใจเกี่ยวกับเรื่องของโทรทัศน์กับเด็กและเยาวชน ก็เลยเป็นที่มาของการสัมมนาครั้งนี้

ทีนี้ในงานวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากสกว หรือสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัยซึ่งให้ทุนกับ ดร. สุวัจนรา สำหรับทำงานวิจัยมาเป็นเวลา

ประมาณปีหนึ่ง ที่จะรวบรวมผลงานวิจัยทั้งหมดที่เกี่ยวข้องระหว่างเรื่องของอิทธิพลของโทรทัศน์กับเด็ก และเยาวชน วันนี้อาจารย์ก็คงจะมานสนอภาพรวมๆ ให้พวกเรามองเห็น ที่นี้ท่านที่เข้าร่วมสัมมนา คงไม่ได้มีโอกาสได้อ่านงานวิจัยทั้งหมด แต่ว่าในแฟ้มเอกสาร ถ้าเปิดไปบทแรกเลยจะมีชื่อเรื่องของบทบาทของโทรทัศน์ในระบบการเรียนรู้ทางสังคม ดร. สุวจนรา ภูษาทำสรุปเป็นประเด็นเป็นภาพกว้างๆ เอาไว้ให้ ถ้าหลังจากที่มีการนำเสนอ paper แล้วก็ท่านผู้วิจารณ์ได้วิจารณ์เสร็จแล้ว และมีคำถามจะซักถาม ก็คงมีเวลาเล็กน้อยสำหรับให้เปิดซักถามกัน และหลังจากช่วงระหว่างที่พักได้พลิกอ่านแล้ว ถ้ายังมีประเด็นค้างคา ซึ่งถ้าเรามีเวลาก็จะอภิปรายถกเถียงกันต่อไปได้อีก แต่ว่ามีเป็นที่สรุปเอาไว้ให้แล้วในเอกสาร แต่ไม่ได้เป็นฉบับเต็ม ที่นี้ก่อนที่จะให้ ดร. สุวจนารายงาน ก็อยากจะแนะนำตัวผู้วิจัยสักคนหนึ่ง ดร. สุวจนรา เปี่ยมญาติ จบทางด้านปริญญาเอก และก็ผลงานทางด้านปริญญาเอกเองก็ทำด้านนี้ อาจารย์จบด้านจิตวิทยาพัฒนาการ และก็เล่นทางเรื่องเกี่ยวกับโทรทัศน์กับเด็กมาโดยเกือบตลอด ตั้งแต่ตอนที่จบทางด้านปริญญาเอกมา ซึ่งอันนี้น่าสนใจอีกชั้นหนึ่งก็คือว่า อาจารย์ศึกษาเรื่องของผลหรืออิทธิพลของสารคดีหรือข่าว กับภาพยนตร์ทางโทรทัศน์ที่มีต่อพฤติกรรมเชิงบวกต่อเด็ก ตอนที่อาจารย์ศึกษาอยู่มหาวิทยาลัยแคนซัส แล้วก็เป็นการศึกษาเป็นลักษณะของการวิจัยเชิงทดลองที่จะศึกษาการ perceive reality จากสื่อ หรือการเรียนรู้ความเป็นจริงจากสื่อ แบบแผนระหว่างรายการประเภทที่เป็นรายการจริงๆ เช่น ข่าว สารคดี กับรายการเชิง fiction หรือพวกรายการเชิงจินตนาการ พวกภาพยนตร์ อันนั้นเป็นงานชิ้นที่อาจารย์เริ่มสนใจอิทธิพลของโทรทัศน์มาเป็นลำดับ และพอปีที่แล้ว อาจารย์ก็เลยได้รับให้ทำหน้าที่ศึกษางานวิจัยชิ้นนี้ ก็คือชิ้นที่พยายามรวบรวมงานวิจัยทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของโทรทัศน์ ขณะเดียวกันในช่วงที่อาจารย์ทำงานเรียนปริญญาเอกอยู่ อาจารย์เองก็เป็นผู้ช่วยวิจัยของศูนย์วิจัยอิทธิพลโทรทัศน์ที่มีต่อเด็กและเยาวชน เพราะฉะนั้น ในแง่ของภูมิหลังของอาจารย์ จึงค่อนข้างสนใจเรื่องนี้โดยตรง ถึงแม้จะค่อนข้าง gear ไปทางด้านพฤติกรรมศาสตร์สักเล็กน้อย แต่ว่าอาจารย์สนใจตัวอิทธิพลของโทรทัศน์มาก ดังนั้นวันนี้จึงเป็นโอกาสดีที่อาจารย์ได้เสนอรายงานให้พวกเราฟัง และก็ถ้าเดี๋ยวมีประเด็นต่างๆ แล้ว เราคงแลกเปลี่ยนความ

คิดเห็นกันได้ ตอนนี้อาจารย์ก็เป็นหัวหน้าสาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ทางการศึกษา คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ส่วนอาจารย์อีก 2 ท่านนะคะ คือ ดร. จรรยา สุวรรณทัต อาจารย์มาวิจารณ์ อาจารย์เป็นค็อกเตอร์อยู่ที่สถาบันวิจัย พฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ส่วนผู้วิจารณ์อีกท่านหนึ่ง คือ รองศาสตราจารย์ ดร. นันทวัน สุชาโต หัวหน้าภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ ซึ่งทั้งสองท่านก็จะเป็นผู้ที่ได้อ่านงานวิจัยฉบับเต็ม เพราะฉะนั้นหลังจากที่ ดร. สุวัจฉรา ได้นำเสนอรายงานสรุปเป็นประเด็นสำคัญๆ แล้ว ก็คงจะเรียนเชิญ ดร. จรรยา กับ ดร. นันทวัน ให้ความเห็นก่อนในฐานะที่ได้อ่าน paper ฉบับสมบูรณ์ และหลังจากนั้นค่อยเป็นผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกท่าน ได้ตั้งประเด็นคำถามและข้อสังเกตตอบท้าย ก็คงให้เป็นในลักษณะนั้น เรียนเชิญ อาจารย์ สุวัจฉรา

ดร. สุวัจฉรา ก่อนอื่น ก็ต้องขอขอบพระคุณ ภาควิชาสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ และสำนักงานกองทุนส่งเสริมการวิจัย ที่ได้ให้โอกาสกับดิฉันวันนี้ที่ได้นำเสนอรายงานวิจัยเกี่ยวกับโทรทัศน์ในวันนี้ และก็ต้องขอขอบคุณผู้ที่สนใจเข้าร่วมสัมมนาทุกท่าน สำหรับรายงานที่นำเสนอนี้เป็นการรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวกับบทบาทของโทรทัศน์ในระบบการเรียนรู้ทางสังคมของเด็กและเยาวชน ที่ดิฉันนำเสนอในรูปแบบนี้ ดิฉันใช้กรอบทางความคิดจาก model ที่อยู่ในแฟ้มของท่านผู้เข้าร่วมสัมมนา แล้วดูจากในแฟ้มก็ได้ คือใช้กรอบทางความคิดจากกระบวนการบริโภคสารซึ่งเรียกว่า Information Processing Model และดิฉันเองก็ได้เติมไปนิดหน่อย อย่างเช่น สภาวะโลกาภิวัตน์ ในยุคสังคมข่าวสาร หรือประสบการณ์จริง จากชีวิตจริง และการดูทีวีโดยดิฉันมองในรูปตรงนั้นเป็นในเชิงของพฤติกรรมนิยม เพราะไม่ได้ผ่านกระบวนการทางความคิด ส่วนในเรื่องของโทรทัศน์ สาร ความสนใจทั้งหลายทั้งปวงที่เป็นแผนภูมินั้นค่อนข้างจะเป็นในเชิงของปัญญานิยม หรือที่เรียกว่า Cognitivism เพราะฉะนั้น เลยใช้กรอบอันนี้เป็นแนวทางในการสำรวจค้นคว้ารายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการนำเสนอรายงานนั้น ดิฉันเองก็ได้ทำการเสนอโดยแบ่งออกเป็นทศวรรษ เริ่มตั้งแต่ช่วงเวลาที่เรามีโทรทัศน์ขึ้นมา โดยมีการเปรียบเทียบในสหรัฐอเมริกา และก็ในประเทศไทย

ในทศวรรษแรกของการริเริ่มมีโทรทัศน์ขึ้นมาในสังคม ถ้าเปรียบเทียบระหว่างสหรัฐอเมริกา และไทย อเมริกานั้นมีก่อนเราประมาณ 10 ปี งานวิจัยที่เกิดขึ้นในอเมริกานั้น แรกเริ่มเป็นการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับรายการโทรทัศน์ และความสนใจของประชาชน ในช่วงทศวรรษ 1950-60 นั้น มีงานวิจัยพื้นฐานที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกาเพื่อแสวงหาองค์ความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้ทางสังคม และในช่วงทศวรรษนั้น ผู้ที่มีบทบาทที่เด่นมากก็คือ Bandura และคณะจากมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด รายละเอียดของอนุญาติผ่าน สำหรับของไทยเราในช่วงทศวรรษแรกของการมีโทรทัศน์ ก็มีการวิจัยเป็นเชิงสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับรายการโทรทัศน์ และก็ความสนใจของประชาชน ที่น่าสังเกต คิฉนัยกมาเป็นหมายเหตุข้างล่างก็คือว่า ในตอนต้นทศวรรษ 1950 หรือ พ.ศ. 2493 ช่วงนั้นทางโลกตะวันตกได้นำกระแสเสรีแห่งข่าวสารมาใช้ในกิจการโทรทัศน์ ซึ่งส่วนนี้ก็ค่อนข้างจะกระทบในเรื่องของเชิงธุรกิจเหมือนกัน อันนี้เป็นทศวรรษแรก

ในทศวรรษที่ 2 ซึ่งเป็นช่วงปี 1960-69 ในสหรัฐอเมริกา นั้น การวิจัยยังคงเน้นในเรื่องของงานวิจัยพื้นฐาน เป็นเรื่องของการแสวงหา องค์ความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้ทางสังคม มีการเลียนแบบจากโทรทัศน์ และพฤติกรรมการณ์เลียนแบบที่ศึกษากันเป็นส่วนใหญ่ นั่นก็คือ พฤติกรรมการณ์เลียนแบบความก้าวร้าว ความรุนแรง นอกจากนี้แล้ว ในช่วงทศวรรษนี้ นอกจากจะมีการศึกษาในเชิงที่เรียกว่า การทดลอง และวิธีสหสัมพันธ์แล้ว ก็ยังมีการวิเคราะห์เนื้อหาของรายการโทรทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าว และในส่วนนี้ที่น่าสนใจมาก และสอดคล้องกัน ทั้งการวิจัยเชิงทดลอง และเชิงสหสัมพันธ์ที่ออกมา ก็คือว่า รายการที่ปรากฏตามโทรทัศน์มีเนื้อหาที่ให้ความรุนแรง ให้ความก้าวร้าวมาก นี่ค่อนข้างจะสอดคล้องกันทีเดียว ของในไทยเรา ในช่วงทศวรรษเดียวกัน คือตรงกับ พ.ศ. 2503 ถึง 2512 ไทยเรายังค่อนข้างจะเน้นในเชิงของงานวิจัยสำรวจความสนใจ ความพึงพอใจ ความต้องการของผู้ชมโทรทัศน์อยู่ เป็นงานวิจัยส่วนมาก และที่เด่นมากก็คือ เรื่องของการศึกษาเกี่ยวกับช่วงเวลาที่เด็กและเยาวชนชอบดูโทรทัศน์ อันนี้คงจะต้องขอความกรุณาฝากว่า เหตุไรทำไมเราถึงทำวิจัย

ในลักษณะอย่างนี้ เพื่อผลประโยชน์เชิงไหน อันนี้ขออนุญาตฝากเอาไว้ในที่ประชุม ด้วยว่า ทำไมงานวิจัยส่วนใหญ่จึงเป็นอย่างนี้

ในทศวรรษต่อมาในปี 1970-1979 จะสังเกตเห็นว่า ในช่วงปี 1950-1960 เป็นช่วงการที่ Bandura ก่อนข้างโด่งดังมากทีเดียวในสหรัฐอเมริกา และพฤติกรรมโด่งดังที่เป็นที่สนใจกัน ก็คือพฤติกรรมเลียนแบบความก้าวร้าว แต่พอมาถึงช่วงทศวรรษนี้นักจิตวิทยา นักสื่อสารมวลชนได้หันมาสนใจว่า โทรทัศน์ให้อะไรบ้างในทางที่เป็นประโยชน์กับเด็กและเยาวชน เพราะฉะนั้นก็เริ่มหันมาแสวงหาองค์ความรู้ โดยนำแนวคิดทฤษฎีในเรื่องของการเรียนรู้ทางสังคม ซึ่งก่อนข้างจะใช้ Bandura เป็นหลัก มาศึกษาจากรายการที่ส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวก ที่เราเรียกกันว่า prosocial behavior ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือ การมีวินัย ความอดทน การเอื้อเฟื้อ แบ่งปัน ซึ่งกันและกัน ช่วงนี้มีการศึกษา และการศึกษานี้จะมีวิธีวิทยา คือ ทั้งเชิงทดลอง เชิงสหสัมพันธ์ และขณะเดียวกัน ตอนปลายทศวรรษก็จะมีการศึกษาจากสภาพที่เป็นจริง คือมีการศึกษาเด็กในขณะที่มีชั่วโมง free play ในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันด้วย เพราะฉะนั้น วิธีวิทยาจึงก่อนข้างจะหลากหลายในทศวรรษนี้ คราวนี้หันมาดูของบ้านเรา ช่วงนี้มีข้อสังเกตอีกนิดหนึ่ง ขออนุญาตหมายเหตุไว้ด้วยว่า เริ่มมีกระแสทั่วโลกเลย ให้มีการจำกัดกระแสเสรีแห่งข่าวสารขึ้น ซึ่งองค์การ Unesco ก็ได้ประกาศถ้าจำไม่ผิด ปี 1974 เพราะฉะนั้นตรงนี้ก็ขออนุญาตหมายเหตุเอาไว้ เพื่อให้เป็นที่จดชวณความคิดของท่านผู้เข้าร่วมสัมมนาว่า เหตุไรถึงเกิดมีกระแสเสรี แล้วมีการจำกัดกระแสเสรีนั้นขึ้น อันนี้ก็ขออนุญาตฝากเอาไว้ด้วย สำหรับของบ้านเราเมืองไทยนั้นงานวิจัยยังคงเป็นการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของความสนใจ ความต้องการ ความพึงพอใจของผู้ชมรายการโทรทัศน์ประเภทต่างๆ เรายังคงเน้นการแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับช่วงเวลาของเด็กและเยาวชนดูรายการโทรทัศน์มากที่สุด อันนี้เท่าที่ดิฉันสำรวจมาจะออกมาในรูปลักษณะอย่างนี้ เริ่มมีการศึกษาวิเคราะห์รายการของสถานีโทรทัศน์ เนื้อหารายการโทรทัศน์ประเภทต่างๆ ทั้งรูปแบบในการนำเสนอด้วย นอกจากนี้แล้วก็มีการวิจัยเกี่ยวกับการผลิตรายการโทรทัศน์ ช่วงนี้ในบ้านเรา อาจจะขอเรียนนิดหนึ่งว่า เราคง

จะจำได้ว่า ช่วงนี้เป็นช่วงที่ค่อนข้างจะเกิดภาวะทางการเมืองที่สำคัญอยู่ 2 อย่าง คือ ภาวะตุลาคม 16 และก็ภาวะตุลา 19 คงจะจำกันได้ เพราะฉะนั้น ในช่วงนี้ก็ค่อนข้างจะมีกระแสบางอย่างเกิดขึ้น แต่อย่างไรก็ตามหลังจากเกิดเหตุการณ์ตุลา 19 แล้ว หลังจากนั้นประมาณ 2-3 ปี คือประมาณปี 2521-22 ก็เริ่มมีงานวิจัย โดยวิทยานิพนธ์ของนักศึกษา เท่าที่จำได้ รู้สึกว่าจะเป็นของจุฬาฯ เสนอเรื่องเกี่ยวกับให้มีการเสนอรายการข่าวโทรทัศน์ โดยการให้เสนอจากสถานการณ์ที่เป็นจริง ให้มีการนำข่าวจากเหตุการณ์ที่เป็นจริงขึ้นมา เพราะฉะนั้น อันนี้ก็เป็นเหตุการณ์ในช่วงนี้ที่อยากจะหมายเหตุไว้ให้ด้วยว่า การทำวิจัย สภาพเศรษฐกิจ สังคมนั้น ว่ามีอะไรบ้างที่น่าเป็นข้อสังเกตด้วย

ในทศวรรษ 1980 ในช่วงเร็วๆ นี้เอง การศึกษาวิจัยค่อนข้างจะเน้นในระดับจุลภาคมาก มีการศึกษาอิทธิพลของโทรทัศน์ที่มีผลต่อปัจเจกบุคคลในด้านต่างๆ เช่น ในเรื่องของความคิด การรับรู้ความเป็นจริงที่ได้จากรายการโทรทัศน์ ที่เรียกกันว่า perception of reality of television แม้กระทั่งการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบที่มีต่ออารมณ์ อย่างเช่น Incredible Hog หรือ เรื่อง Jaw ที่เอามาฉายทางโทรทัศน์ ก็มีนักจิตวิทยา รู้สึกว่าถ้าจำไม่ผิด จากมหาวิทยาลัยอริโซนา พวกนี้ค่อนข้างจะศึกษาตัวนี้มากกว่า มันมีผลกระทบทางอารมณ์อย่างไร และต่อเนื่องมาเรื่องของพฤติกรรม มีนักจิตวิทยาหลายคนที่ยพยายามคิดสร้าง model ว่า การที่ดูโทรทัศน์มาแล้ว มันเกิดผลกระทบต่อการกระบวนการคิดอย่างไร และเมื่อมันมีผลกระทบต่อการกระบวนการคิดแล้ว ผลกระทบต่ออารมณ์ และพฤติกรรมอย่างไร สิ่งนี้นักจิตวิทยา นักสื่อสารมวลชนสนใจก็คือว่า ผลกระทบนั้นมาจาก format มาจากรูปแบบที่ว่า ข่าว และสารคดีพวกนี้ ประเด็นหนึ่ง หรือว่ามาจากพวกที่มันเป็นรูปพวก fiction เป็นละคร เป็น make believe อะไรพวกนั้น หรือมาจากเรื่องพวกวเนื้อมหาอะไรที่มันมีอิทธิพล เพราะฉะนั้น พวกสิ่งต่างๆ เหล่านี้ค่อนข้างจะเป็นระดับที่ว่า จุลภาค คือเน้นเฉพาะเรื่องปัจเจกมากหน่อย สำหรับบ้านเราก็มมีการศึกษาอิทธิพลของ จริยธรรมจากสื่อโทรทัศน์ จะเห็นว่า บ้านเราจะศึกษาพฤติกรรมในเชิงบวก สิ่งที่ได้ที่เป็นทางบวกมากขึ้น จะศึกษาจากละครโทรทัศน์ต่อเด็ก

โดยศึกษาในเชิงของการเลียนแบบ คือ ประเด็นที่นักวิจัยสนใจมาก คือ การเลียนแบบ นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับการผลิตรายการโทรทัศน์อยู่ ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ก็มีการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาโทรทัศน์มาก โดยเฉพาะจากละครโทรทัศน์ โฆษณาทางโทรทัศน์ สิ่งที่น่าสังเกต ในช่วงปลายทศวรรษนี้ คือ ช่วง 2533-34 มีการศึกษารูปแบบความพึงพอใจจากโทรทัศน์ของรายการโฆษณาทางโทรทัศน์ โดยศึกษาเจาะกลุ่มเป้าหมายใหม่ คือ โดยปกติเท่าที่ผ่านมา กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาวิจัยจะเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชน จะเป็นเด็กวัยเรียน เยาวชน และอาจจะลงไปจนถึงกลุ่มวัยก่อนวัยเรียน แต่พอมาในช่วงระยะ 2533-34 เจาะกลุ่มแม่บ้าน อันนี้ก็บ่งชี้ข้อสังเกตอีกนิดหนึ่ง

ในช่วงทศวรรษ 1990 ของอเมริกาจะเน้นการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาจากรายการโทรทัศน์ ซึ่งเห็นได้จากงานวิจัยที่ได้รับการนำเสนอในการประชุมสมาคมพัฒนาการเด็ก (Society for Research on Child Development) เมื่อปี 1993 ที่ผ่านมานี้ ก็มีการนำเสนอผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์เนื้อหาจากรายการโทรทัศน์ค่อนข้างมาก และสิ่งที่ได้คล้ายๆ กันก็คือว่า รายการโทรทัศน์นั้นให้ข้อมูลที่ค่อนข้างจะบิดเบือนไปจากสภาพความเป็นจริง โดยเฉพาะในเรื่องของวิชาชีพ การอาชีพ บทบาททางอาชีพ บทบาทของสตรีเพศ รวมทั้งมีการให้ข้อมูลที่ไม่ครบถ้วน โดยเฉพาะมีผลงานวิจัยของ Truglio จากมหาวิทยาลัย Columbia, New York ว่า ในเรื่องของเพศสัมพันธ์ การให้ความรู้ทางเพศโดยผ่านทางสื่อโทรทัศน์ค่อนข้างจะไม่ครบถ้วน เป็นไปอย่างที่ไม่ถูกต้อง เมื่อสักครู่นี้ว่า มีแต่ love scene แต่ไม่เคยให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลที่มันเกิดขึ้นตามมาจากการมีเพศสัมพันธ์ ไม่ได้บอกถึงวิธีการป้องกัน ไม่ได้อธิบายถึงภาวะของการมีท้องที่ไม่พึงปรารถนา ไม่ได้บอกถึงการที่จะมีเพศสัมพันธ์กันอย่างไร จึงจะเป็น safer sex ในลักษณะดังกล่าวที่ว่ามานี้ จึงเป็นตัวอย่างของการให้ข้อมูลที่ไม่ครบถ้วน ผลงานวิจัยของ Truglio นี้ค่อนข้างจะน่าสนใจมาก และคิดว่าเหมาะกับยุคโลกาภิวัตน์นี้ ซึ่งรายการโทรทัศน์ให้ภาพของความหฤหรรษ์เพียงอย่างเดียว

นอกจากนี้ในทศวรรษนี้ ซึ่งถือว่าเป็นช่วงเวลาในปัจจุบันนี้ ก็ยังคงมีการวิจัยพื้นฐานที่เรียกว่า เป็นการวิจัยเพื่อการแสวงหาองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับ model การเลียน

แบบ เพราะในช่วงปลายทศวรรษนี้ยังคงมีการแสวงหาคำตอบว่า พฤติกรรมการเลียนแบบที่เกิดขึ้น เป็นการเลียนแบบจากโทรทัศน์ หรือจากชีวิตจริงกันแน่ โครงสร้างความคิดที่เรียกว่า Schema โดยเฉพาะของเด็กนั้น เกิดจากสิ่งที่เป็นจริง ประสบการณ์จริงที่เกิดขึ้นกับเด็ก หรือจากโทรทัศน์ ตรงนี้ ยังมีการวิจัยอยู่อย่างต่อเนื่อง เพื่อแสวงหา model ที่จะมาอธิบายกระบวนการนี้อยู่ รวมไปถึงการแสวงหา model ที่เกี่ยวข้องกับ การเกิดพฤติกรรมสร้างสรรค์สังคม การช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเจือจานแก่ผู้อื่น โดยมีการแสวงหา model เกี่ยวกับ Empathy ซึ่งขณะนี้กำลังอยู่ในระหว่างการดำเนินการอยู่

ปัจจุบัน สหรัฐอเมริกา เน้นการวิจัยเพื่อการพัฒนา โดยเฉพาะเกี่ยวกับรายการโทรทัศน์ของเด็ก อย่างเช่น รายการ Sesame Street หรือรายการ Mr. Rogers neighborhood ผู้ผลิตรายการเหล่านี้ จะให้ทุนแก่นักวิจัยตามศูนย์วิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลโทรทัศน์ต่อเด็กตลอดเวลา เพื่อจะได้นำข้อมูลมาใช้พัฒนารายการโทรทัศน์เพื่อเด็กให้เหมาะสมกับบริบททางสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง ยกตัวอย่าง ในรายการ Sesame Street นั้น จะมีเด็กผิวดำ เด็กผิวเหลือง เด็กที่ใช้ภาษาสเปน หรือเด็กอื่นๆ หลากหลายมาเป็นตัวแบบในรายการ รวมทั้งมีการอัดเทปด้วยภาษาต่างๆ กัน สิ่งเหล่านี้กำลังอยู่ในกระบวนการวิจัย ซึ่งศึกษากลุ่มเป้าหมาย เด็กด้อยโอกาส กลุ่มเด็กที่ยากจนอยู่ แต่ยังไม่มีผลงานตีพิมพ์เผยแพร่ออกมา

ทางด้านบ้านเรา ปัจจุบันนี้ นักวิชาการ นักสื่อสารมวลชนในบ้านเราก็สนใจ และวิเคราะห์เนื้อหาในรายการโทรทัศน์เหมือนกัน ผลการวิเคราะห์ (ซึ่งตรงกับภาพสะท้อนของสังคมจากการสัมภาษณ์เด็กๆ ของอาจารย์วิลาสินี ที่ได้ชมจากวิดีโอเมื่อเช้านี้) ว่า คำพูด การกระทำของตัวละครโทรทัศน์ เป็นวิถีทางการถ่ายทอดความคิดความเชื่อ ซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมกรรมการเลียนแบบ ซึ่งมีงานวิจัยสนับสนุน คือ งานวิจัยของคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาฯ และงานวิจัยของคณะวารสารศาสตร์ ธรรมศาสตร์ด้วย ผลการวิเคราะห์เนื้อหา พบเหมือนกันว่า เนื้อหาในรายการโทรทัศน์มีการบิดเบือน เบี่ยงเบนไปจากความเป็นจริงในสังคม โดยเฉพาะในเรื่องสิทธิและความก้าวหน้าของสตรี นับว่าเป็นความกล้าหาญของนักสื่อสารมวลชนในบ้านเรา ขออนุญาตชื่นชมกับนักสื่อสาร

มวลชนที่ให้ความสนใจในเรื่องเหล่านี้ ทำนี้ ขอสรุปรวมทั้งหมดว่า งานวิจัยทำที่ผ่านมาของสหรัฐอเมริกา นั้น เป็นทั้งงานวิจัยพื้นฐาน และงานวิจัยประยุกต์ และจะศึกษาเน้นที่กลุ่มเด็กและเยาวชน เช่นมีการทดลองให้เด็กดูโฆษณาของเล่นในโทรทัศน์ เป็นของเล่นที่เคลื่อนที่ได้ เช่นพวกรถไฟ ผลปรากฏว่า เด็กเกิดการรับรู้ที่ผิด เข้าใจขนาดของรถไฟของเล่นที่เห็นผิดไปจากของจริง เด็กๆ คิดว่ารถไฟคันใหญ่ พอไปซื้อของเล่น ได้พบว่าคันเล็กนิดเดียว ผลการวิจัยพวกนี้ นักจิตวิทยาหรือนักสื่อสารมวลชนจะนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการให้การไต่สวนสาธารณะ ที่เรียกว่า public hearing เกี่ยวกับนโยบายด้านเด็กและเยาวชนของประเทศสหรัฐอเมริกา ลักษณะงานวิจัย แม้จะไม่ใช่ทั้งหมด แต่ก็มีส่วนที่ทำไปเพื่อนำผลมาใช้กำหนดนโยบายในการปกป้องคุ้มครองสิทธิทางด้านการบริโภคสารของเด็ก และวิธีวิทยาในการวิจัยในสหรัฐอเมริกานั้นค่อนข้างจะหลากหลายทั้งในเชิงทดลอง เชิงสหสัมพันธ์ ภาคสนาม รวมทั้งมีการวิจัยพัฒนาด้วย โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อเด็ก กองทุนเพื่อการวิจัยในอเมริกาได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในสังคม มีการบริจาคให้กองทุนวิจัยกันด้วย

สำหรับข้อสรุปภาพรวมของไทยเรา ค่อนข้างจะเน้นการวิจัยเชิงประยุกต์มาก การศึกษา แม้จะเน้นการศึกษาผู้ชมโทรทัศน์ที่เป็นเด็กและเยาวชน แต่เราก็มีการเน้นศึกษาเกี่ยวกับการผลิตรายการโทรทัศน์มากด้วย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของกระบวนการผลิต หรือแม้กระทั่งการศึกษาเกี่ยวกับเป้าหมายของผู้ชม ค่อนข้างจะเป็นการศึกษาเพื่อแสวงหาวิธีการให้คนดูรายการโทรทัศน์มากขึ้น วิธีวิทยาในการทำวิจัยในบ้านเราก่อนข้างจะเป็นในเชิงสหสัมพันธ์เป็นส่วนใหญ่

ผู้ดำเนินการอภิปราย ขอบคุณ ดร. สุวัจฉราที่ให้ภาพรวมๆ กับเราว่า ที่ผ่านมามาจนถึง ณ วันนี้ งานวิจัยหรือการศึกษาที่เกี่ยวกับอิทธิพลของโทรทัศน์ต่อเด็กและเยาวชนเป็นมาอย่างไรบ้าง ทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกา และในประเทศไทยเอง ขอเรียนเชิญ ศาสตราจารย์ ดร. จรรจา ให้ความเห็นก่อน

ดร. จรรจา เรียนท่านผู้เข้าร่วมสัมมนาในวันนี้ ทุกๆ ท่านนะคะ ดิฉันต้องขอขอบพระคุณที่ทางฝ่ายของผู้จัดได้กรุณาให้ตัวเองได้มีโอกาสที่จะได้มาวิจารณ์เอกสาร

ซึ่งอาจารย์ ดร. สุวจนรา ได้นำเสนอในวันนั้นะคะ

ดิฉันคิดว่า โอกาสดีๆ ที่จะได้อ่านเอกสารที่มีคุณค่านี้ค่อนข้างจะจำกัดในโลกของวิชาการในปัจจุบัน ฉะนั้นในวันนี้ ดิฉันมีความรู้สึกขอบพระคุณ มีความดีใจ และรู้สึกเป็นเกียรติที่ได้รับโอกาสให้มาเป็นผู้วิจารณ์

ดิฉันอยากจะขออารัมภบท เริ่มต้นสักนิดว่า การวิจัยอิทธิพลของสื่อมวลชนต่อเรื่องของการที่จะไปปลุกฝัง เปลี่ยนแปลง ลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมของคนนั้น โดยเฉพาะที่ทำในต่างประเทศ เขานิยามที่จะศึกษากันภายใต้กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีอยู่ 3-4 อย่างด้วยกัน เริ่มต้นด้วย แนวทางที่ 1 จะมีการวิจัยที่ยึดหรืออาศัยกรอบทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสังคม โดยเน้นเรื่องการเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ที่เป็นต้นแบบ หรือตัวแบบ ซึ่งกระบวนการดังกล่าว จะเห็นได้ชัดเจนว่า เกิดขึ้นในเด็กเล็กก่อนวัยเรียน เช่น งานวิจัยของ Bandura ในระยะหลังได้วิจัยด้วยการใส่เรื่องของการกระตุ้นให้มีพฤติกรรมก้าวร้าวจากรายการ เมื่อเด็กเล็กๆ ได้ชมซ้ำๆ ก็จะเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมก้าวร้าวที่ได้พบเห็น ดังนั้นผู้ที่ถูกกระตุ้นด้วยเนื้อหาที่เปิดรับเข้าไปมาก ก็จะมีโอกาสที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวมากกว่า ซึ่งการวิจัยในทำนองอย่างนี้ ได้มีผู้นำไปกระทำ หรือว่าศึกษาค้นคว้ากับกลุ่มตัวอย่างอื่นที่มีอายุมากกว่าเด็กก่อนวัยเรียน คือ เด็กที่โตขึ้นมาอีกนิดหนึ่ง รวมทั้งเยาวชน และผู้ใหญ่ตอนต้นด้วย เช่น งานของ Berkowitz หรืออะไรอย่างนี้เป็นต้น ในตอนหลังที่มีการวิจัยในทำนองนี้ เขาได้ใส่เรื่องของการกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวในดิกิริต่างๆ กัน ซึ่งผลพอจะสรุปโดยสังเขป ได้ว่า ผู้ที่ถูกกระตุ้นพฤติกรรมก้าวร้าวในโทรทัศน์ที่มีปริมาณมาก จะมีโอกาสแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวมากกว่าผู้ที่ถูกกระตุ้นพฤติกรรมก้าวร้าวที่มีปริมาณอยู่ในระดับต่ำ ดิฉันอยากจะขอเพิ่มเติมสักนิดว่า ในทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมด้วยการเลียนแบบนี้ เขาให้อะไรบ้างเป็นกรอบแก่ผู้วิจัยที่นำไปศึกษาในระยะเวลาต่อๆ มา ดิฉันคิดว่าทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสังคมด้วยการเลียนแบบนี้ได้ให้ความเชื่อที่สำคัญที่เกี่ยวกับเรื่องพฤติกรรมอยู่ 3 ประการด้วยกัน

ประการแรก คือ เขาเชื่อในพฤติกรรมที่มีประสิทธิผลในการที่จะได้มาซึ่งผลที่ผู้กระทำได้ต้องการ

ประการที่สอง เขาเชื่อในพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง

ประการที่สาม เขาเชื่อว่าเป็นพฤติกรรมที่ได้รับการเห็นชอบ และได้รับการ

สนับสนุนจากสังคมและชุมชน

เพราะฉะนั้น เมื่อไรก็ตาม ที่มีการเสนอพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทั้ง 3 อย่างนี้ คือลักษณะประเภทพฤติกรรมที่กล่าวๆ มาแล้วนี้ โอกาสที่จะชักจูงให้ผู้ชมโดยเฉพาะที่เป็นเด็กและเยาวชนให้เกิดการเลียนแบบ จึงมีโอกาสดังกล่าวได้มาก

ต่อมาในแนวที่ 2 นี้ก็คือมีการศึกษาเพื่อจะทราบอิทธิพลของเนื้อหาบางอย่างของสื่อมวลชนประเภทหนึ่งๆ ที่มีต่อผู้รับหรือผู้ชม นักวิจัยในแนวที่ 2 นี้ มีความเชื่อในทฤษฎีที่ว่าด้วยการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมว่า มันเกิดขึ้นจากการสะสม สังคมเนื้อหาที่เรียนรู้ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งอาจจะทำให้เกิดผลที่คงทนต่อจิตใจ และพฤติกรรมของผู้รับได้ และจะเกิดขึ้นในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างกว้างขวาง ยกตัวอย่างเช่น ผู้วิจัยจัดให้เด็กได้ชมโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาประเภทหนึ่ง เช่นเรื่องเปาป๋านจิ้น อย่างในขณะนี้ต่อเนื่องกันไปหลายตอน ในช่วงเวลาหลายวัน หลายสัปดาห์ หลายเดือน หรืออาจจะเป็นปี เช่น อาจารย์ ดร. สุวัจฉรา เธอได้ยกตัวอย่างแล้ว อย่างเช่น ในอเมริกา มีรายการโทรทัศน์เกี่ยวกับ Sesame Street อะไรอย่างนี้เป็นต้น อันนี้ก็เพื่อจะปลูกฝังพฤติกรรมทางสังคมที่พึงปรารถนาให้แก่เด็ก ภายหลังที่เด็กสะสมเนื้อหาต่างๆ ที่เรียนรู้ เขาก็จะลองวัดชี้ว่า พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกต่อเพื่อน หรือต่อใครก็ตามจะเป็นอย่างไร การวิจัยในแนวที่ 2 นี้ จึงอาจทำเพื่อประเมินผลการใช้สื่อบางประเภทได้

ต่อมาในแนวที่ 3 เป็นการมุ่งศึกษาเพื่อประเมินผลสื่อมวลชนประเภทใดประเภทหนึ่ง โดยให้ความสนใจไม่เพียงแต่ด้านเนื้อหาของรายการเท่านั้น แต่สนใจอิทธิพลรวมของสื่อมวลชนประเภทนั้นๆ ซึ่งอาจจะมีผลต่อการดำรงชีวิตและการเปลี่ยนแปลงลักษณะนิสัยบางประการของผู้ชมได้ ในแนวนี้นี้ ก็จะมีคนศึกษาไว้มากพอสมควรทีเดียว แต่ว่า ก็ยังมีข้อที่เขาวัดพิจารณาในแนวการศึกษาดังกล่าว หลายอย่างด้วยกัน ก็คือ ลงไปไม่ละเอียดพอที่จะทำให้การสรุปผลเห็นได้อย่างชัดเจน และก็อาจ

จะมีประเด็นปัญหาหลายๆ อย่างที่เกี่ยวกับความเท่าเทียมกันในด้านต่างๆ ของกลุ่มคนที่นำมาเปรียบเทียบกัน ก็ทำให้มีทั้งจุดที่ดี จุดที่แข็ง กับจุดที่อ่อนต่างๆ ของแนวการศึกษาประเภทนี้

แนวการศึกษาสำคัญในแนวสุดท้ายที่จะขอยกมาเป็นอาธัมภทนี ก็คือ การวิจัยสื่อมวลชนหลายๆ ประเภทะ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สิ่งตีพิมพ์ ไปพร้อมๆ กัน ในการวิจัยครั้งเดียว ก็พยายามที่จะศึกษาเปรียบเทียบปริมาณของการเปิดรับสื่อสู่สื่อมวลชนประเภทต่างๆ ว่า เด็กเปิดรับประเภทใดมากกว่ากัน และก็ศึกษาค้นคว้าหาความแตกต่างกันในประเภทเนื้อหาของรายการที่เด็กเลือกรับในสื่อมวลชนต่างๆ

คราวนี้ กลับมาที่บทความหรือเอกสารทางวิชาการของอาจารย์ ดร. สุวัจนราในครั้งนี้ ท่านก็ได้พยายามที่จะชี้ให้เห็นแนวทางของการวิจัย บทบาทหรืออิทธิพลของโทรทัศน์ในระบบการเรียนรู้ทางสังคม โดยที่ท่านพยายามที่จะปูพื้นจากการทบทวนวรรณกรรมการวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในสหรัฐและในประเทศไทยของเราเอง เพื่อให้ทราบแนวคิดที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง คือแนวคิดทางจิตวิทยาในเชิงพฤติกรรมและในเชิงการรู้คิด ซึ่งท่านบอกว่าในภาษาอังกฤษว่า Cognitivism เป็นปัญญานิยม พอตีคำว่าปัญญานิยมอาจจะไม่เข้าใจเท่าไร ก็เลยเปลี่ยนเป็น ในเชิงของการรู้คิด ซึ่งท่านผู้เสนอคาดว่า การใช้สองแนวคิดนี้จะทำให้เราเห็นภาพกระบวนการต่อเนื่องที่โทรทัศน์มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ทางสังคมของคนได้ นอกจากนั้น ท่านก็ได้เพิ่มเติมความสำคัญของแนวคิดทางระบบนิเวศวิทยา เพื่อให้ผู้วิจัยซึ่งอาจจะทำในโอกาสต่อไป ไม่ลืมปัจจัยต่างๆ ทางสภาพแวดล้อมที่เข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการเรียนรู้ของบุคคลด้วย ซึ่งอันนี้เป็นสิ่งซึ่งดีมาก

ส่วนในด้านของวิธีการดำเนินงานวิจัย ซึ่งท่านใช้คำว่า วิธีวิทยา เวลานี้ นะคะหลายๆ แห่งใช้ research method ว่าวิธีวิทยา ก็ยังงงๆ เพราะเป็นคนค่อนข้างจะโบราณและสมัยเก่า เลขขออนุญาตใช้คำว่า วิธีดำเนินการวิจัย ท่านอาจารย์ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาอิทธิพลของโทรทัศน์ในระบบการเรียนรู้ทางสังคม จะนิยมใช้วิธีการศึกษา 3 แบบด้วยกัน คือใช้วิธีการศึกษาเชิงทดลอง ใช้วิธีการศึกษาเชิงสหสัมพันธ์ แล้วก็ใช้

วิธีการศึกษาแบบภาคสนาม และท่านก็เห็นว่า การศึกษาภาคสนามน่าจะเป็นวิธีที่ดีที่สุด โดยเฉพาะการวิจัยที่อาศัยแนวคิดของ Bandura ที่เน้นการเรียนรู้ทางสังคมที่อาศัยการสังเกต อย่างไรก็ตาม คิดฉันคิดว่า ในการศึกษาบทบาทของโทรทัศน์ที่มีต่อจิตใจและพฤติกรรมของบุคคลในสังคมนั้น อาจยังต้องการวิธีการศึกษาทั้ง 3 วิธี ทั้งนี้ทั้งนั้น ก็ขึ้นอยู่กับปัญหาทางด้านการวิจัยที่เราต้องการศึกษา เพื่อจะตอบคำถามที่ละเอียดมากขึ้นในแต่ละจุดของกระบวนการเรียนรู้

มีสิ่งที่น่าสนใจอยู่ตอนหนึ่งนะคะ ในการ review หน้า 10 ของเอกสารเต็ม ที่กล่าวถึงการศึกษาเชิงสหสัมพันธ์ที่น่าสนใจของทศวรรษนี้ ซึ่งรวมเอาการศึกษาเรื่องการดูโทรทัศน์ด้วยกันระหว่าง พ่อแม่ ลูก นะคะ ซึ่งในเอกสารนี้บอกว่า ก็ไม่ได้ให้ผลอะไรที่เด่นนัก เว้นแต่จะยืนยันว่า การที่พ่อ แม่ ลูกมีโอกาสได้ดูโทรทัศน์ด้วยกัน ก็ไม่ใช่เกิดเพราะว่าพ่อแม่หวังว่าจะให้ลูกเลือกดูหรือ เลือกชมรายการโทรทัศน์ที่มีคุณภาพดี อะไรอย่างนี้ แต่ว่าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ พ่อแม่ลูกต่างก็ชอบดูรายการโทรทัศน์นั้นด้วยกันเท่านั้น คิดฉันคิดว่า จุดนี้ ผลที่ได้ในการศึกษาเราอาจจะตั้งเป็นข้อสังเกตเอาไว้นะคะ ว่า อาจจะเป็นเพราะรูปแบบของการวิจัยของอันที่เราอ้างมานี้แหละ ไม่ได้วางไว้เพื่อการศึกษาอิทธิพลของพ่อแม่ที่มีต่อการชักจูงให้ลูกชมรายการโทรทัศน์ที่ดี และมีคุณภาพ และการที่ผลยืนยันว่า การดูโทรทัศน์ของครอบครัวเป็นเพียงการดูโทรทัศน์ที่เกิดจากความสนใจตรงกันโดยบังเอิญมากกว่าเกิดขึ้นจากความตั้งใจของพ่อแม่ น่าจะสะท้อนให้เห็นข้อเท็จจริงที่สำคัญอย่างหนึ่งว่า ครอบครัวในปัจจุบันนั้น แม้ในสหรัฐอเมริกาที่ครอบครัวมีระดับของการศึกษาก่อนข้างสูงนะคะ ก็ไม่ได้ตระหนักในบทบาทและอิทธิพลของคนต่อการที่จะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น โดยอาศัยกระบวนการสื่อสารจากโทรทัศน์ จึงน่าที่จะต้องมีการคำนึงในจุดนี้ให้มากขึ้น ยิ่งในขณะนี้มีการเตรียมเรื่องแผนพัฒนาระยะที่ 8 ซึ่งเริ่มในปี 2540 ถึง 2544 นี้ มี การเน้นในเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะในบริบทที่เห็นสมควรปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ด้วยแล้ว คิดฉันคิดว่า จุดนี้เป็นจุดที่สำคัญมากค่ะ ในส่วนของวิธีการวิจัย ก็มีอีกจุดหนึ่งที่ขอให้ความคิดเห็นเพิ่มเติม ก็คือ การวิจัยที่ใช้รูปแบบการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ลักษณะการรับสื่อมวลชน และผลต่อผู้รับมานี้ เป็นรูปแบบที่มัก

จะใช้กันในระยะแรกๆ ของการวิจัยด้านสื่อมวลชน แต่รูปแบบของการวิจัยที่ให้ความสำคัญแก่ลักษณะการกระตุ้นสื่อแต่เพียงอย่างเดียว แล้วก็ดูผลที่เกิดเป็นพฤติกรรมของบุคคลนั้น ดิฉันคิดว่า ยังอาจไม่เพียงพอ และยังไม่ครอบคลุมสภาพการรับสื่อที่เป็นจริงในชีวิตประจำวันของเด็กและเยาวชนด้วย ก็ทำให้เกิดการมองกันว่า การศึกษาอิทธิพลโดยทั่วไปของสื่อมวลชนนั้น เราจะได้หรือไม่ ถ้าทำได้อาจจะให้ผลที่น่าเชื่อถือได้มากน้อยสักแค่ไหน นอกจากเราจะทำเป็นการวิจัยในรูปแบบของการวิจัยทดลองเพื่อการศึกษาอิทธิพลของรายการบางประเภทเท่านั้น

อย่างไรก็ดี ในขณะที่การศึกษาอิทธิพลในวงกว้างทั่วไปของสื่อ สามารถกระทำได้อย่างน่าเชื่อถือขึ้น โดยที่ผู้วิจัยลองพยายามทำการศึกษาดัวแปรอื่นๆ ที่เป็นสภาพแวดล้อมของผู้รับ และลักษณะบางประการของผู้รับ จึงเกิดเป็นรูปแบบการวิจัยอีกอย่างหนึ่งที่สำคัญขึ้น รูปแบบอันนี้คือ รูปแบบการศึกษาสภาพเงื่อนไขการรับสื่อ และผลต่อผู้รับสื่อ คือศึกษาว่าในสภาพอย่างไร การรับสื่อจึงจะมีผลต่อผู้รับมากหรือน้อยกว่าในสภาพอื่นๆ หรืออาจจะมีการศึกษาเพื่อสามารถจะให้ตัวบ่งชี้ปัจจัยที่สามารถเปลี่ยนแปลงปริมาณ และลักษณะความสัมพันธ์ระหว่าง ลักษณะของสื่อที่รับกับผลต่อผู้รับ ตัวแปรที่อาจเป็นสภาพเงื่อนไขในการเปลี่ยนแปลงอิทธิพลของสื่อมวลชนต่อผู้รับนั้น ดิฉันคิดว่ามีอยู่มากมาย โดยเฉพาะเรื่องของครอบครัว โรงเรียน เพื่อน ลักษณะของผู้รับ สถานการณ์ก่อน ระหว่าง และหลังการรับสื่อ เป็นต้น แต่ในบรรดาตัวแปรเหล่านี้ ดิฉันคิดว่า ที่สำคัญมากที่สุดเลย คือ ตัวแปรด้านบทบาทของครอบครัว และลักษณะของผู้รับค่ะ งานวิจัยทั้งหลายทั้งปวงในต่างประเทศ แต่ในประเทศไทยเรายังนับว่ามีอยู่น้อยมาก ได้พยายามศึกษาบทบาทของครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อการรับสื่อและสามารถนำไปเปลี่ยนแปลงอิทธิพลของสื่อมวลชนที่จะมีผลกระทบต่อดำเนินชีวิตและเยาวชนได้หลายประการทั้งทางตรงและทางอ้อม จึงอยากจะเห็นงานวิจัยในทำนองนี้ในอนาคตนี้เกิดขึ้นในบ้านเมืองของเราให้มากขึ้นกว่าในปัจจุบัน

ส่วนในด้านสาเหตุประกอบอิทธิพลของสื่อมวลชนต่อเด็ก นอกจากครอบครัว ก็ได้แก่ ลักษณะของเด็กผู้รับสื่อซึ่งเป็นปัจจัยที่อาจจะแปรเปลี่ยนอิทธิพลของสื่อที่มีต่อดำเนินชีวิตและผู้รับสื่อนี้ได้ ลักษณะสำคัญของเด็กก็เคยมีผู้ศึกษามาแล้ว ก็ได้แก่ เรื่องของ

ความสามารถที่จะเข้าใจเนื้อหาในรายการที่รับชม ความสามารถในการประเมิน หรือ ตัดสินพฤติกรรมของตัวแสดง ในเรื่องที่ผู้วิจัยพบว่า ความสามารถเหล่านี้ของผู้รับ จะพัฒนาขึ้นตามอายุ และระดับการศึกษา นอกจากนั้นที่น่าสนใจอีกอย่าง ก็คือว่า ยัง พบว่า ตัวลือนี่ถ้านำเสนอเรื่องราวโดยมีโฆษณาเข้ามาแทรกแซงอยู่เรื่อยๆ จะทำให้เด็ก ขาดความสามารถในการเข้าใจถึงสาเหตุและผลของการกระทำของตัวเอกในเรื่อง ซึ่ง ลักษณะดังกล่าวนี้ มันเกิดขึ้นมากในโทรทัศน์และวิทยุของบ้านเรา คือจะมีการสอดแทรกด้วยการโฆษณาต่างๆ นานามากไปหมด

การวิจัยด้านสื่อมวลชนนี้ คิดฉันคิดว่า โดยเฉพาะเรื่องของโทรทัศน์นี้ ยังต้องการ การวัดและการประเมินลักษณะของบุคคลที่เข้าหรือเป็นมาตรฐาน ต้องการการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มต่างๆ และการศึกษาความสัมพันธ์ของปริมาณการรับสื่อกับผลที่เกิด ด้วยวิธีการที่น่าเชื่อถือ เพื่อให้การสรุปผลต่างๆ สามารถทำได้ด้วยความมั่นใจและเชื่อ ถือได้มากยิ่งขึ้น เมื่อ 10 ปีกว่ามาแล้ว ท่านอาจารย์ ดร. นันทวัน และอาจารย์ ธีระนงค์ ก็ได้เคยพยายามที่จะศึกษาเอาลักษณะของครอบครัวมาศึกษาประกอบ กับการรับสื่อ มวลชน เพื่อจะดูผลที่เกิดขึ้นในตัวผู้รับที่เป็นเด็กและเยาวชนแล้ว แต่ 10 กว่าปี จนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ ก็ยังคงมีผู้ที่ศึกษาค้นคว้าน้อยอยู่ค่ะ

และฉันคิดว่า ยังมีอีกจุดหนึ่งในรายการโทรทัศน์นี้ อาจจะต้องพยายามสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่ผู้รับ จะเป็นเด็ก และเยาวชน หรือผู้ใหญ่ตอนต้น ตอนกลาง ตอนปลายอะไรก็ตาม เวลานี้มันรู้สึกปนๆ กันไปหมด คือ Concept ในเรื่องของคุณ ธรรม ในเรื่องของค่านิยม และในเรื่องของจริยธรรม คิดฉันคิดว่า คุณธรรมไม่ใช่ค่านิยม ส่วนค่านิยมก็ไม่ใช่คุณธรรม และจริยธรรมก็ไม่ใช่คุณธรรม และไม่ใช่ค่านิยม อีกด้วย ฉะนั้น จะต้องศึกษาดูให้ได้ว่า ไข่เข้าตามตัวนี้มันต่างกันอย่างไร และเวลาเรา เสนอในรายการโทรทัศน์นี้ จะสามารถทำให้ผู้ชมแยกแยะสิ่งที่เรากำลังพูดได้หรือไม่

มาตรงจุดสำคัญสุดท้าย คือ เอกสารที่อาจารย์สุวัจนานำเสนอนั้น ก็คือการ อธิบายว่า การศึกษากระบวนการเรียนรู้ทางสังคมของคนนั้น เป็นการศึกษาที่เกี่ยวข้อง กับกระบวนการเสริมแรงอย่างเป็นระบบต่อเนื่องกันตามเวลา ดังนั้น การศึกษาระบบ การเรียนรู้ทางสังคม จึงเกี่ยวข้องกับระบบการเปลี่ยนแปลง 2 ระบบใหญ่ ซึ่งได้แก่

ระบบการเปลี่ยนแปลงภายในตัวคน หรือภายในตัวมนุษย์เอง และ ระบบการเปลี่ยนแปลงจากสังคมภายนอก แล้วท่านฝากประเด็นว่า การวิจัยนี้ควรจะมุ่งไปที่ระบบการเปลี่ยนแปลงระดับใด ถ้าระดับตัวมนุษย์เอง งานวิจัยก็จะอยู่ในระดับของจุลภาค แต่ถ้าเน้นระดับของสังคม และสิ่งแวดล้อมภายนอก การวิจัยก็จะอยู่ในระดับมหภาค ในความคิดของดิฉันเองนั้น คิดว่าเรายังคงต้องการการวิจัยทั้ง 2 ระดับ และคงไม่สามารถหรือเน้นเพียงประเภทงานวิจัยระดับใดได้แค่เพียงระดับเดียว ขณะที่เรายังคงจะต้องให้ความสำคัญอย่างจริงจังต่อความเป็นเอกลักษณ์ของคน และให้ความสำคัญกับความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเฉพาะในด้านของความสนใจ ความต้องการ และความแตกต่างกันในด้านของบุคลิกภาพขั้นพื้นฐาน ซึ่งรวมทั้งความสามารถในการแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการที่แตกต่างกันออกไปแล้ว ดิฉันคิดว่าเราก็ยังไม่อาจจะเพิกเฉยต่อการให้ความสำคัญต่อปริบทแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม ซึ่งจะรวมทั้งปัจจัยทางนิเวศวิทยา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ที่เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการวางเงื่อนไข การพัฒนา และการถ่ายทอดลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมของคนได้ ดิฉันคิดว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและส่วนสังคมแวดล้อมภายนอกนี้ ยังเป็นเรื่องที่เราจะต้องให้ความสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะในการเข้าใจ การพัฒนาระบบการเรียนรู้ทางสังคมทั้งในเชิงพฤติกรรมและการรู้คิด ดิฉันใคร่จะสรุปว่า บทความนี้ได้ให้สาระที่สำคัญ ทั้งในเชิงกรอบแนวคิด การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และการดึงมาสู่ประเด็นที่จะมีการพิจารณาเลือกสรรการค้นคว้าวิจัยในด้านสื่อมวลชน โดยเฉพาะในเรื่องโทรทัศน์ที่เหมาะสมกับสถานการณ์บ้านเมืองและสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นสากลต่อไป ดิฉันคิดว่า การเสนอบทความดังกล่าวนี้ เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เตรียมรับงานในแผนพัฒนาในระยะที่ 8 เป็นอย่างดี คือ การเร่งปรับปรุงระบบการเรียนรู้ของบุคคลในสังคมให้ดี และมีประสิทธิภาพขึ้นโดยผ่านสื่อที่สำคัญ

สุดท้ายนี้ สิ่งที่ดิฉันใคร่อยากจะเห็นในสังคมไทยของเรานี้ ก็คือ การวิจัยและการใช้ผลวิจัยด้านสื่อมวลชนให้มากๆ อย่างมีคุณภาพ เพื่อจะได้ไปปกป้องและผสมผสานส่วนต่างๆ ในสังคมให้รับกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปทุกขณะ ช่วยกัน

สร้างผลการวิจัยที่จะสามารถให้ตัวชี้ ตัวบ่งชี้ ถึงภัยอันตราย และก็เหตุการณ์ต่างๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อสังคมได้ทุกระดับ ดิฉันก็ขอแสดงความชื่นชมต่ออาจารย์สุวัจนรา ที่ได้เสนอบทความที่มีคุณค่าในครั้งนี ขอขอบพระคุณค่ะ

ผู้ดำเนินการอภิปราย กราบขอบพระคุณค่ะ ศาสตราจารย์ ดร. จรรจาด้วยนะคะ แล้วก็คงรีบคัดกลับมาให้อาจารย์ นันทวัน เพิ่มเติมว่า อ่านรายงานแล้วมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอะไรบ้าง ตอนนี้คงต้องขอใช้เวลาในช่วงพัก คงต้องพักกันทีเดียวเป็นเที่ยงเลย ถ้าผู้เข้าร่วมสัมมนาไม่มีอะไรขัดข้อง

ดร. นันทวัน ก่อนอื่นต้องขอขอบคุณ ท่านผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกท่านที่ได้กรุณาสละเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในวันจันทร์ เข้ามาร่วมการสัมมนาครั้งนี้ ท่านอาจารย์ ดร. จรรจา ก็ได้ให้แง่คิดที่ค่อนข้างจะครอบคลุมมากพออยู่แล้วนะคะ เพราะฉะนั้น ดิฉันจะขอเพิ่มเติมในส่วนอื่นๆ ที่อาจารย์ยังอาจจะไม่ได้พูดถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องของ paper ชิ้นนี้ ถ้าท่านผู้เข้าร่วมสัมมนาได้อ่านก็คงอาจจะมีความคิดเห็นว่า ในการเปรียบเทียบทั้ง 5 ยุค หรือแบ่งออกเป็น 5 ทศวรรษนี้นะคะ ในตรงนี้จริงๆ แล้ว น่าจะเน้นช่วงของการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะ ความพยายามที่จะเชื่อมโยงคุณนะคะ ระหว่างงานวิจัยในประเทศสหรัฐอเมริกา กับประเทศไทย โดยพยายามหาความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันสักนิดหนึ่งว่า โดยเหตุการณ์แล้ว ทำไมความสนใจในงานวิจัยจึงเน้นในเรื่องของตัวแปรในแต่ละช่วงแตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงยุคหลังจากที่มีโทรทัศน์แล้ว ปัญหาสำคัญในทางสังคมที่เกิดขึ้นจากอิทธิพลหรือผลกระทบจากสื่อโทรทัศน์ ก็คือ ในเรื่องของการเลียนแบบความก้าวร้าวรุนแรง ในอเมริกาเองได้ใช้เวลากว่า 3 ทศวรรษ ในการศึกษาค้นคว้าเพื่อจะหาข้อพิสูจน์ว่า มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างการที่เด็กหรือเยาวชนเปิดรับสื่อโทรทัศน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาพยนตร์หรือสิ่งซึ่งมีความรุนแรงที่ปรากฏในทางทีวี มีความเชื่อมโยงมากน้อยแค่ไหนกับพฤติกรรมในทางความก้าวร้าวรุนแรงที่ปรากฏอยู่ในสังคม ในทั้ง 3 ทศวรรษที่ผ่านมา ได้รับการสนับสนุนโดย Surgeon General ที่ให้ทุนวิจัย เพราะฉะนั้นเวลาที่เราจะทำการวิเคราะห์เกี่ยวกับสถานภาพการวิจัยในอดีต ปัจจุบัน เราควรที่จะมีกรอบในการไปจับว่า ทำไม ความสนใจแต่ละช่วงเวลามีความแตกต่างกันไป ในการ

วิจัยของไทยค่อนข้างจะติดตามลักษณะหรือความสนใจหรือตัวแปรตามจากประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งก็ปรากฏว่า เราก็ได้ใช้เวลาอยู่หลายทศวรรษเหมือนกัน ในการให้ความสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับผลจากการดูภาพยนตร์ก้าวร้าวรุนแรง ที่มีต่อการใช้ความรุนแรงในชีวิตความเป็นจริงของเด็ก โดยที่มีความพยายามที่จะศึกษาว่า ภาพยนตร์ตะวันตก หรือ ภาพยนตร์จีนที่มีอิทธิพลต่อการเลียนแบบพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเด็กๆ เป็นอย่างไรบ้าง เพราะฉะนั้น หลังจากที่ผ่านมาหลายทศวรรษในการให้ความสนใจเกี่ยวกับตัวแปรตามในเรื่องของพฤติกรรม การเลียนแบบความรุนแรง ก็มีแนวโน้มมาให้ความสำคัญในเรื่องของการพัฒนา หรือพัฒนาการในเรื่องจริยธรรมของเด็ก ก็ผ่านมาเป็นเวลาหลายปีเหมือนกันนะคะ จนกระทั่งในยุคปัจจุบันก็มาให้ความสนใจในเรื่องของผลกระทบในเรื่องของการโฆษณา เนื่องจากว่า เป็นกระแสของโลกาภิวัตน์ โฆษณารามาทั้งทางดาวเทียม ทางไอทีซี ก็ยังมีโฆษณาแบบแฝง โฆษณาในทางโทรทัศน์อะไรต่างๆ ก็หันมาเน้นให้ความสนใจผลกระทบที่เด็กกลายเป็นผู้บริโภคร ทั้งเรื่องของความเป็นวัตถุนิยม และการบริโภคเกินขีดของความจำเป็น หรือว่า การกลายเป็นผู้ที่มีปัญหาในการกิน พฤติกรรมในการกิน ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของน้ำตาล ในเรื่องของอาหารจานเดียว พวก fast food ต่างๆ ก็ให้ความสนใจในแนวนั้น พอต่อมาหรือในระยะปัจจุบัน ก็ให้ความสนใจในแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องของ Social Reality ว่า สื่อโทรทัศน์จับอะไรไปใส่ไว้ในหัวเด็กเอาไว้ เพราะฉะนั้น โลกที่เด็กพบเห็นจากทีวีนะคะ หรือจินตนาการที่เด็กได้จากทีวี มันตรงกับโลกของความเป็นจริงหรือเปล่า ดังนั้น ข้อเสนอแนะ สำหรับงาน paper อันนี้ก็คิดว่า น่าจะจับเป็น Concept มากกว่า ที่จะจับในเรื่องของเวลา เพราะว่าในเรื่องการเปลี่ยนในเชิงของ concept ไม่ได้เปลี่ยนไปตามในช่วงของ 9 ปี หรือ 10 ปี แต่กรอบของแนวคิดนี้ ต้องการอยากจะให้ชี้ให้เห็นชัดเจนล่ะว่า การเปลี่ยนนี้ concept การวิจัยของไทยมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับการเปลี่ยนหรือพัฒนาการในทาง concept ของประเทศสหรัฐอเมริกามากน้อยแค่ไหน เพื่อเราจะได้ว่า มองให้ออกว่า เราในฐานะประเทศโลกที่ 3 ควรจะติดตามลักษณะของการศึกษาค้นคว้าวิจัยจากประเทศ

สหรัฐหรือเปล่า เพื่อเราจะได้ทราบสถานภาพทั้งในอดีต และในปัจจุบัน เพราะว่าใน การทำรายงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาค้นคว้าจะ เกี่ยวข้องผลสรุปจากงานวิจัย ที่ผ่านมา ไม่ควรจะเป็นเพียงแค่ผลสรุปจากรายงานการวิจัยเท่านั้น แต่ควรที่จะสรุปมา ว่า ผลจากการวิจัยเท่าที่ผ่านมา เราพอใจมากน้อยเพียงใดกับการที่จะเอามาสร้างองค์ ความรู้ แล้วก็เลยไปว่า ในแง่ของการนำมาประยุกต์ใช้ ของการที่จะให้ความรู้จริง หรือภาพที่แท้จริง เกี่ยวข้องผลการวิจัยเท่าที่ทำมา เรามีความพอใจหรือยัง เพราะ ฉะนั้น การวิเคราะห์ผลงานการวิจัยที่ผ่านมา มิใช่เฉพาะในเชิงของกรอบแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ ไม่ใช่ในเชิงของวิธีวิทยาที่ใช้ ควรที่จะนำหรือตั้งคำถามว่า ทิศทางและ แนวโน้มของประเด็นปัญหาวิจัยที่ถูกกำหนดนี้ กำหนดโดยปัจจัยอะไรบ้าง กำหนด โดยเป็นไปตามแหล่งเงินทุนหรือเปล่า เพราะปัจจัยเรื่องเวลา เราทำการวิจัยอย่างเวลา ที่เขากำลังเห่อทำเรื่องเกี่ยวกับการเลียนแบบความรุนแรง เราได้รับเงินทุน เราก็ทำไป ตามที่เราได้รับเงินทุนมา เพราะฉะนั้น ควรที่จะมีการนำปัจจัยตัวนี้มาพิจารณาด้วย หรือไม่ และในการศึกษาหรือสรุปผลจากการวิจัย ควรจะมองในลักษณะที่ว่า ถึงแม้ ว่าตัวแปรตามนี้ มันจะมีการเปลี่ยนไปตลอด แต่ว่า ที่น่าสังเกตก็เหมือนอย่างที่ท่าน อาจารย์จรรยา ว่า ก็คือ ในเรื่องของตัวแปรต่างๆ ที่ถือเป็นปัจจัยกำหนดนี้ เรามักที่จะมี การพัฒนาเพิ่มมากขึ้น ในยุคแรกๆ เราเน้นถึงความสำคัญของตัวแปรในการเปิดรับ สารเป็นหลักใหญ่ เช่น เปิดรับทุกวัน เปิดรับมากน้อยแค่ไหน เปิดรับรายการอะไร ต่อมาได้มีการนำเอาตัวแปรอื่นๆ ซึ่งเป็นตัวแปรเงื่อนไข เนื่องจากว่าเราไม่ได้พอใจกับ ผลที่ได้เพราะมันมีข้อจำกัดด้วยสภาพเงื่อนไข มันสามารถนำไปอธิบายได้เฉพาะ ในบางกลุ่มของผู้รับสาร เอาไปใช้ได้เฉพาะในบางเวลาหรือในบางยุค บางสมัย เพราะฉะนั้น เนื่องจากความที่เราหรือนักวิชาการยังไม่พึงพอใจ ในการที่จะได้ผลจาก การวิจัยโดยมีเงื่อนไขข้อจำกัดในเรื่องของสภาพเงื่อนไขต่างๆ ที่เป็นปัจจัยแวดล้อม ก็ มีการพยายามนำเอาปัจจัยอื่นๆ ที่เราพิจารณาว่า เป็นปัจจัยกำหนดอย่างเช่น ตัวแปรตัว หนึ่งก็คือ ในเรื่องของปัจจัยในการที่พ่อแม่มีโอกาสดูทีวีร่วมกับลูกๆ แล้วเราดูเลยไป อีกจนถึงปัจจัยในเรื่องของการสื่อสาร หรือแบบแผนของการสื่อสารในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เราพบว่า การที่เด็กได้ดูทีวี และดูทีวีแล้ว ปกติในสังคมในโลกที่ 3

ไม่เหมือนในสังคมตะวันตก ก็คือ พ่อแม่ก็มักที่จะมีทีวีแค่เครื่องเดียว หรือ 2 เครื่อง ในต่างประเทศเด็กจะมีทีวีของตัวเอง หรือมีแม่กระทั้งในห้องน้ำ อะไรอย่างนี้ แต่ว่าในประเทศเราเอง โดยเฉพาะเด็กซึ่งมาจากครอบครัวในระดับเศรษฐกิจ สังคมค่อนข้าง จะอยู่ล่างๆ เวลาออกไปทำการศึกษาวิจัยจะพบว่า พ่อแม่มักจะใช้โทรทัศน์เป็นตัวซึ่ง ให้ความบันเทิงแก่ลูกๆ เพราะฉะนั้น การดูทีวีจะถูกกำหนดโดยเด็กเสียเป็นส่วนใหญ่ และเราพบว่า การที่อิทธิพลของโทรทัศน์จะมีต่อเด็กนั้นจะขึ้นอยู่กับสถานะแวดล้อม เป็นสำคัญ การวิเคราะห์จึงยังขาดบริบททางสังคมเข้ามาจับเป็นกรอบ ตอนนี้ก็มีมัลติ มีเดีย มีซีดีซึ่งเป็นเกมส์ต่างๆ ความรุนแรงก็แฝงมาในรูปแบบของซีดีด้วย จึงควรมี การบูรณาการผลจากสื่ออื่นๆ ด้วยในลักษณะที่เป็น holistic approach คืออิทธิพลรวม ร่วมกับปัจจัยแวดล้อมภายนอก นอกจากนั้นก็ควรเปรียบเทียบในเชิงวิเคราะห์เพื่อชี้ให้เห็นถึง ความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างกรอบแนวคิดที่ใช้ กับวิธีวิทยาที่มักยึดถือกัน นอกจากนั้น การศึกษาเท่าที่ผ่านมาก็อยากจะให้ ดร. สุวัจฉรา มองต่อไปอีกสักนิดหนึ่ง ว่า ผลต่างๆ ของการวิจัยเท่าที่ผ่านมาหลายทศวรรษนั้นเป็นการมองที่ปลายเหตุ คือเป็นการไปศึกษาที่ปลายเหตุ ศึกษาว่าโทรทัศน์อะไรต่างๆ เหล่านี้ มันเกิดผลอะไรแก่ผู้ดู หรือผู้รับสาร อย่างไร มันน่าจะจะต้องไปเน้นที่ตัวต้นเหตุ คือตัวสื่อมันเอง เพราะสื่อจะเป็นเช่นไร ก็ย่อมขึ้นอยู่กับผู้รับสารเป็นหลักเหมือนกัน เพราะฉะนั้น ตรงนี้ อยากจะให้มองดูในลักษณะที่เป็นไปในเชิงวิพากษ์ มองดูว่า ตัวสื่อเองทั้งเป็นตัวเหตุนี้ ตัวสื่อมี ปัจจัยอะไรมากำหนดบ้าง เพราะฉะนั้นน่าจะเป็นการพิจารณาโดยมองดูในลักษณะที่ ไปเกี่ยวข้องกับสืบเนื่องกับบริบททางสังคมอื่นๆ ที่มาเป็นตัวกำหนดลักษณะเช่นนี้ แล้วก็ บทบาทต่างๆ ของสื่อด้วย มากกว่าการที่เราจะไปมุ่งเน้นในสิ่งที่เป็นปลายเหตุ หรือผล ที่มันก่อให้เกิดขึ้นเพียงอย่างเดียว ดังนั้นจึงอยากให้มองย้อนกลับไปดูที่ตรงตัวสื่อ อะ คงจะขอฝากไว้เท่านี้

ผู้ดำเนินการอภิปราย อะ กราบขอบพระคุณอาจารย์มากอะ ดิฉันขอเวลา ประมาณสัก 5 นาที จากที่ประชุม ให้อาจารย์ สุวัจฉรา ได้กล่าวอะไร ปิดท้ายนิดหนึ่ง ส่วนที่ว่า ถ้าใครอยากจะแลกเปลี่ยน คิดว่า ช่วงรับประทานอาหารกลางวันด้วยกัน แล้วก็ อาจารย์สุวัจฉราก็จะอยู่กับเราทั้งวัน เราคงมีโอกาสดิฉันได้แลกเปลี่ยนกันต่อไปอีก

ดร. สุวัจนรา ก็คงจะต้องกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ทั้ง 2 ที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์มาก ก็ขออนุญาตรับข้อเสนอแนะของท่านทั้งสองไปและก็จะไปขัดเกลารายงานนี้ให้ดีขึ้น เพื่อให้ครอบคลุม comment ที่ท่านทั้งสองได้กรุณาชี้แนะมาค่ะ

ผู้ดำเนินการอภิปราย ดิฉันต้องขอกราบขอบพระคุณทั้ง 3 ท่าน รวมทั้งดร. สุวัจนรา ซึ่งดิฉันถือว่าได้ช่วยให้เราได้เห็น ดิฉันคิดว่า นี่คือ จังหวะก้าวอันหนึ่งในยุคโลกาภิวัตน์นี้ ที่เราพูดว่า ฐานข้อมูล งานของอาจารย์ สุวัจนรา ก็คือ งานอันหนึ่งที่ช่วยสร้างบันไดขั้นแรกของการสร้างฐานข้อมูล องค์ความรู้ในชุดของไทยเราเอง มันเหมือนกับว่า วันนี้ เรามาว่า เราอยู่ที่ไหน อยู่อย่างไร และอดีต ที่ผ่านมา เรามาได้อย่างไร ในช่วงต่อจากตรงนี้ไป เราอยากได้ทัศนะจากที่ประชุมมาก ก็คือว่า ถ้าอย่างนั้น ณ วันนี้ อยู่อย่างนี้ นะคะ จะเดินหน้าต่อไป เราจะเดินไปทางไหนดี แล้วจะไปในทิศทางอย่างไร ที่ทั้งนักวิชาชีพ นักวิชาการจะช่วยให้งานวิจัยกลับไปปรับใช้สังคม มากกว่างานวิจัยที่วางอยู่บนหิ้ง สำหรับให้นักวิชาการคุยกันเฉยๆ ดิฉันก็คงจะขอฝากเป็นประเด็นไว้สำหรับพูดคุยแลกเปลี่ยนกันต่อไปค่ะ ขอบพระคุณมากค่ะ

พิธีกร ขอบขอบคุณค่ะ เราก็คงเข้าสู่ช่วงของการอภิปรายนะคะ หลังจากที่ท่านก็ได้ฟังการนำเสนอรายงานเรื่องแนวทางของการวิจัย ได้รับฟังการวิจารณ์การให้ข้อเสนอแนะ เริ่มเห็นทิศทางค่ะ ว่า ต่อไปงานวิจัยนี้ เรื่องของบทบาทโทรทัศน์ในระบบการเรียนรู้ทางสังคมนั้น น่าจะมีแนวทางอย่างไรบ้าง ทีนี้ เราก็ลองมาฟังการอภิปรายจากผู้ผลิตสื่อจริงๆ นะคะ ว่า สถานการณ์ในปัจจุบัน แล้วก็รวมทั้งทิศทางที่น่าจะเป็นไปของสื่อโทรทัศน์นี้ จะเป็นอย่างไร เมื่อสักครู่นี้ ก็มีการเปิดประเด็นเอาไว้ว่า ต่อไปนี้เด็กที่จะเข้าสู่สังคมผู้บริโภคจะเป็นอย่างไรกันบ้าง เพราะฉะนั้น รายการในช่วงอภิปรายนี้ ดิฉันขอเชิญเชิญ ดร. กาญจนา แก้วเทพ ซึ่งจะเป็นผู้ดำเนินการอภิปรายในรอบนี้ แล้วก็ขอเชิญเชิญผู้อภิปรายทุกท่านที่จะร่วมกันให้ความคิดเห็น ขอเชิญเชิญค่ะ

ผู้ดำเนินการอภิปราย สวัสดีค่ะ ที่จริงเราเชิญไว้เยอะนะคะ แต่ คาราคิดคิวกันใหญ่ กราวนี้ขอเปลี่ยนเวทีนะคะ เมื่อถึงนี้เป็นเวทีของนักวิชาการ ก่อนข้างข้อมูลเพียบ

นิคหน้อยนะกะ ตอนนี เราขานรับที่อาจารย์นันทวัน เรียกร้องไว้เมื่อกี้นี้ว่า อย่าไปศึกษาที่ปลายเหตุเลย ให้ศึกษาต้นเหตุ หรือตัวการดีกว่า เพราะฉะนั้น พวกนี้ ที่ขึ้นมาอยู่ตรงนี้ ก็เป็นพวกต้นเหตุ เคี้ยวมาฟังกันว่า ต้นเหตุจะพูดว่าอย่างไรบ้างนะกะ

ดิฉันขอทำตามธรรมเนียมสัณนิคณิงนะกะ ก็ว่า ก่อนจะรบกันนี้ ขอถามชื่อแซ่ กันก่อน ขอแนะนำผู้ร่วมอภิปราย 2 ท่านนะกะ ท่านแรก คือ คุณสันติ เราจะพบคุณสันติทุกอาทิตย์นะกะ ในเดอะเนชั่น สุดสัปดาห์ คุณสันติรับผิดชอบเกี่ยวกับเรื่องงานข่าว เรื่องทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง ซึ่งเป็นภาพรวมๆ ของสังคมกะ

แล้วอีกท่านหนึ่งนี่ คือ คุณทองขาว ทวีปรัญญินุลกะ คุณทองขาวนี่ คลุกคลีอยู่ในวงการผู้ผลิต แต่ว่า อยู่เบื้องหลัง เป็นคนที่จะให้ข้อมูลเหล่านี้ได้ดีมาก ในแง่ของภาพกระบวนการผลิต เพราะทำงานเกี่ยวกับเรื่องครอบครัวและเด็ก ที่รู้จักกันดีและมีชื่อเสียงมาก คือ ภาพยนตร์เรื่อง ปุกปุย เป็นคนเขียนบทและตอนนี้ ก็เตรียมดูเปลี่ยนชื่อใหม่ และเพื่อให้ผู้อภิปรายตั้งหลักหน้อย ดิฉันขอรำลึกโรงซัณนิคหนึ่งว่า หัวข้อที่เราจะพูดกันในวันนี้ ดิฉันขอเล่าถึงมุมมองของเด็กๆ ก่อน เมื่อเช้านี้เราได้ดูวิดีโอเทปว่า เด็กๆ เขามีทัศนะอย่างไรต่อเรื่องโทรทัศน์ ดิฉันมีบรรยากาศในชีวิตประจำวันของพวกเขาทุกคน คงมีลูกมีหลาน มีเด็กๆ แวดล้อมอยู่ มันมีข้อที่น่าสังเกตอย่างหนึ่งว่า เราเป็นคนที่ถูก remote control เวลาที่มีรายการข่าวนี้เราจะดู พอมีโฆษณาปั๊บ เราจะกด remote ก็จะปรากฏว่า หลานๆ วิ่งเข้ามาแย่ง ร้องว่า อย่าๆ จะดูโฆษณา เวลารายการข่าวที่คุณสันติทำ เด็กไม่ดู แต่เด็กชอบดูโฆษณา วันนี้ ไม่ทราบเป็นปรากฏการณ์ร่วมหรือเปล่า อันนี้ อันที่หนึ่ง

อันที่สอง คือ รายการพวกละครธรรม เจ้าขุนทอง รายการเด็กๆ แต่เด็กมักไม่ค่อยดูกัน แต่พอละครหลังข่าว ดาวพระศุภร์ น้ำชาะทราย ดาวแต้มคินนี่ เด็กๆ ชอบดูมากเลย ประจักษ์พยานอันแรก ก็ว่า สูตรคูณที่โรงเรียนนี้ ท่องเท่าไร ท่องไม่ได้ แต่เพลงในละครโทรทัศน์ ตอนนีที่บ้านนี้ ร้องได้หมดทุกเพลง มีอิทธิพลต่อเด็กสูงมาก และยังมีเรื่องที่น่าแปลกอยู่อีกอย่างหนึ่ง ตอนที่ละครเรื่อง ดาวพระศุภร์ดังมากๆ ดิฉันมีเพื่อนคนหนึ่ง เขาเล่าว่า เขาพาลูกสาวไปเที่ยวที่ศูนย์การค้าเดินๆ ไปปั๊ป ลูกลงไปนั่งข้างล่างเลยนะกะ ทำท่าเป็นคนขอทาน แม่ถามว่าทำไม ตอบว่า หนูอยากเป็นดาว

พระศุภรค์ อยากหาประสบการณ์ที่แปลกใหม่ ต่อชีวิตและอยากรู้ว่า เป็นเด็กของท่านนี้ เป็นอย่างไร เราก็จะเห็นตัวอย่างกรณีพวกนี้ ฉะนั้น ตอนนีเราจะเห็นว่า คนทำละครนี้ ก็กองทราบ เด็กคุณทองขาว คงจะให้ข้อมูลได้ว่า จะต้องเค็มบดบาทเล็กๆ เข้าไปในละครโทรทัศน์ อันนี้จะเริ่มมองเห็น นี้มองจากด้านของเด็กขึ้นมา

ทีนี้มองจากทางด้านโทรทัศน์ลงไป เรามีชื่อคำว่า ทีวียุคโลกาวัตร์ หรือ โลกาภิวัตน์นี้ คิดว่ามันจะมีแนวโน้มอยู่ 2 ประการ

ประการแรก ซึ่งคุณสันติ อาจจะให้ข้อมูล ก็คือว่า มีการทำนายว่า เมื่อโลกเรา เข้าสู่ข่าวสารไร้พรมแดน อำนาจของรัฐจะน้อยลงในการควบคุม ซึ่งตอนนี้ก็ค่อยๆ เกิดขึ้นแล้ว มีการวิจารณ์คุณชวน วิจารณ์อะไรๆ ในวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งแต่ก่อนเป็นไปไม่ได้ รัฐจะมีอำนาจน้อยลง ภาคธุรกิจจะมีอำนาจมากขึ้น นี่จะเป็นข้อดีหรือข้อเสียอย่างไร

หรืออันที่สอง ก็คือว่า ถ้ามีการเปิดทีวีเสรี หรือมีทีวีเยอะๆ ข่าวสารจากต่างประเทศจะเข้ามาเต็มเลย เด็กเองก็จะได้รับข่าวสารที่ขยายมากขึ้น จากหลายๆ ช่อง อิทธิพลของต่างประเทศนี้ จะมีกับเด็กมากขึ้นหรือเปล่า เสียหายที่วันนี้ คนทำรายการเด็กไม่มากนักเลย แต่หลายท่านกรุณาแสดงความคิดเห็นนะค่ะ ว่า ทำไมรายการเด็ก จึงเป็นรายการที่ล้มบ่อยุสุด คนไทยเรารักเด็ก เห็นเด็กนี้จะจับแก้ม แต่ไม่ค่อยมีสปอนเซอร์ให้รายการเด็กๆ นะค่ะ อันนี้มันเป็นเพราะอะไร นี่ก็เป็นข้อที่ปวดใจที่สุดของผู้ที่ทำรายการ

ดิฉันก็ขอเริ่มต้น สร้างบรรยากาศให้เห็นความเชื่อมโยง ระหว่าง ทีวีกับเด็ก ไว้ตรงนี้ อยากจะเริ่มตั้งแต่คุณสันติ ก่อนนะค่ะ ว่าคุณสันติมองว่า ในปัจจุบันนี้ หรือว่าในอนาคตนี้ การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในทางเศรษฐกิจ การเมือง และมีผลเข้ามาสู่ทีวีนี้ อาจจะสร้างผลกระทบด้านบวก หรือด้านลบอะไรให้กับเด็กๆ ของเราน้าง

คุณสันติ ผมมองประเด็นแรกนะครับ คือ ที่เขาบอกว่า โลกาภิวัตน์ Globalization มีบางคนบอกผมว่า อันนั้น มันไม่ใช่หรอก เขาเรียกว่า Americanization เขาว่า อย่างนั้นนะครับ อันนี้ ผมมองว่า มันน่าจะเป็นจริงนะครับ เพราะว่าผลกระทบจากประเทศใหญ่ๆ ที่เขามีพลังในการสื่อสารสูง แล้วก็ ประเทศเล็กๆ อย่าง

เช่น ประเทศไทยนี้ ซึ่งบางคนเขาบอกว่า กำลังพัฒนา ซึ่งจริงๆ แล้ว ก็คือ พัฒนาตามเขานั้นแหละครับ ของเราก็พยายามที่จะรักษาอะไรทุกอย่างไว้ เรามองว่า ศิลปวัฒนธรรมของคนไทยนี่นะครับ คือการยิ้ม ยิ้มสยาม แต่ต่อไปผมมองว่า วัฒนธรรมของไทยเรานี้ คงมีไว้ขายอย่างเดียว เพราะว่า มันจะไม่เหลืออีกแล้ว เราจะไปรับของอารยประเทศมาก ยกตัวอย่างให้เห็นง่ายๆ อย่างที่จะเข้าชมวัดพระแก้ว ก็ไม่ใช่เข้าง่าย ก็ต้องมีกระบวนการในการเข้า จะเข้าชมที่พระที่นั่งวิมานเมฆ ก็ไม่ใช่ธรรมดา ต้องซื้อบัตรก่อน อันนี้ผมก็เลยมองว่า ศิลปวัฒนธรรม อาจมีไว้เฉพาะเพื่อขาย แล้วก็เนื่องจากทางภาครัฐก็เริ่มที่จะมองว่า ทุกอย่างเป็นธุรกิจ มีการจัดกลุ่มธุรกิจรัฐวิสาหกิจชั้นดี รัฐวิสาหกิจที่ขาดทุนบ่อย ถ้าชั้นดีก็น่าจะได้เบียดเบียนสวัสดิการเพิ่มขึ้นมากกว่าชาวบ้านเขา แต่อันนี้ มันเป็นผลพวงที่อาจจะเกิดขึ้น ซึ่งมันจะเกิดขึ้นได้หรือไม่ อันนั้นเราก็ต้องพิจารณากันต่อไป จากข้อมูลที่ผมจะพาไปชมนะครับ

คือขั้นแรก กระแสโลกาภิวัตน์ทำให้แต่ละประเทศเริ่มหันหน้าเข้าหากัน ก็สนิทกัน ภาษาการค้ามากขึ้น มีการรวมกลุ่มทางด้านเศรษฐกิจหลายกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มอาฟต้า กลุ่มเอฟต้า หรือที่สำคัญ คือ สหภาพยุโรป ประเทศไทยเองก็ได้จับมือกับหลายประเทศ เข้าร่วมกับกลุ่มอาเซียน กลุ่มเอเปค นี่ก็สิ่งที่ คือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น และอีกกระบวนการหนึ่งก็คือ โครงการดาวเทียม ที่ซีพีก็ไปร่วมทุนกับต่างประเทศคือ ประเทศจีน เพื่อที่จะยิงดาวเทียมขึ้นแล้ว ก็ใช้ประโยชน์จากดาวเทียมอันนั้น ขณะเดียวกันในประเทศไทย ก็ได้มีดาวเทียมออกมาแล้ว ก็คือ ดาวไทยไทยคม ซึ่งมีเป้าหมายว่าจะยิงขึ้นไปถึง 4 ลูก และจากกระบวนการที่ว่ามา ก็ทางซีพีเขาเล่าให้ผมฟังว่า ต่อไปเราจะมีโครงการทีวีดาวเทียม ซึ่งอาจจะมียูนิตเตอร์ดาวเทียมที่ยิงสัญญาณมาจากอเมริกาเลย รวมทั้งโครงการเคเบิลทีวีที่คนจะดูโฆษณา หรือว่าดูเรื่องอะไรนี้ ก็จะสามารถหยอดเหรียญซื้อได้ ผมว่า อ๊ะ แบบนี้นั่นก็สวยซี ดูท่าทาง มันชักจะเริ่มไปกันใหญ่แล้ว แต่มันเป็นเรื่องของทางธุรกิจนะครับ ไอ้เรื่องทางธุรกิจนี้ ไม่มีใครห้ามได้ รวมทั้งสื่อมวลชนเอง ปรากฏการณ์ที่อาจารย์ กาญจนาบอกว่า จะเกิดโครงการทีวีหลายร้อยช่อง ผมว่ามันเป็นไปได้ ประชาชนก็มีสิทธิที่จะเลือกเสพมาก

ขึ้น รวมทั้งเด็กด้วย โทรทัศน์จะเป็นปัจจัยหลักสำหรับครอบครัวทุกครัวเรือน ผมเคยลงไปอยู่ที่หมู่บ้านแห่งหนึ่ง อยู่ที่จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งถือเป็นหมู่บ้านตัวแทนของภาคอีสาน ชื่อบ้านสะเคาะ ตรงนั้น ตอนที่บอกไปก็ยังไม่เอี่ยมเลยนะสะ ทางกรมประชาสัมพันธ์ใช้เป็นพื้นที่ตัวแทนของภาคอีสาน ซึ่งมีทั้งความแห้งแล้งและความยากจน ขณะนี้มีทีวีขาวดำเริ่มเข้าไป 1 เครื่อง พอประชาชนเริ่มเกิดความสนใจนะสะ ขณะนี้เริ่มมีทีวีสีเกือบทุกครัวเรือน มันก็เป็นสิ่งที่บ่งบอกว่า สัญญาณความเคลื่อนไหวทางธุรกิจก็ได้คืบเข้าไปหากระทั่งถึงหมู่บ้านที่ยากจน และแห้งแล้งแล้ว ยังมีปัญญาซื้อทีวีนะสะ พื้นที่บ้านตัดที่ดินบางส่วนขายไป เพื่อที่จะเอามาซื้อทีวี ผมว่าน่ารักมากเลย อันนี้คือสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่า การรุกคืบทางธุรกิจมันเข้าไปทุกแห่ง ซึ่งไม่มีใครหยุดยั้งได้ บางคนยอมขายตัวเพื่อที่จะเอาดั่งค์มาซื้อทีวี อันนี้ก็เป็นเรื่องของโสกนาฏกรรม ก็ต้องเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องให้ความช่วยเหลือไปนะครับ แต่ถ้ามองถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นของทีวีจำนวนหลายร้อยช่อง แล้วก็ตามสิทธิที่ประชาชนทุกคนมีสิทธิในการเลือกเสพ ไม่ว่าจะเป็เด็ก ผู้ใหญ่ เยาวชน หรืออะไรก็แล้วแต่เนะครับ เขาสามารถที่จะเลือกเสพได้ ถ้าจากที่ศาสตราจารย์ จรรจาเล่ามาตะก็ ท่านได้มองถึงความสำคัญของสื่อทุกสื่อว่ามีอิทธิพลกับเด็ก ผมยอมรับว่าจริง ไอ้การที่จะไปให้ความสำคัญกับสื่อทีวีอย่างเดียวนั้นก็คงจะไม่ได้ เพราะว่าปัจจุบันนี้ มันมี ถ้าจะพูดถึงสิ่งพิมพ์ลามกนะสะ ก็มีจำนวนมหาศาล และก็มีมานานแล้ว แล้วถ้ามาฆ่าด้วยที่รองศาสตราจารย์ ดร. นันทวัน ให้ข้อเสนอไว้นะสะ ก็คือว่า สื่อเป็นอย่างไรก็ขึ้นอยู่กับผู้รับสารเป็นอย่างไร จากรากฐานที่ยาวนานของสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทลามกนี้ ที่มีมานานก็บอกให้รู้ว่า จริงๆ แล้ว คนก็ชอบเสพอันนี้ ที่ผมพูดนี้ก็อาจจะเป็นที่คับข้องใจของคณาจารย์ที่เป็นสุภาพสตรี แต่จริงๆ แล้ว มันเป็นอย่างนี้จริงๆ นะสะ ถามเด็กทุกคนได้ लेकरว่า ระดับวัยรุ่นนะสะ ถามว่ามีวิดีโอโป๊ขายที่ไหนบ้าง เขาตอบได้ แต่ว่าต้องไปในลักษณะที่ๆ น้อยๆ กันนะสะ แต่ถ้าไปในลักษณะของอาจารย์ ถามปุ๊ป เขาจะเกิดปฏิกิริยาต่อต้านขึ้นมาว่า เอ๊ะ และตอบว่า ไม่รู้ แต่ถ้าให้รุ่นพี่เขาไปถาม จะตอบว่า อันนี้พี่ไปซื้อตรงนี้นะ ครองนี้ พี่ไปแล้ว พี่ใช้วิธีทำแบบนี้ เดียวมันก็ขาย อันนี้บอกให้รู้ว่าจริงๆ เด็กเขารับ

รู้เพียงแต่ว่าผู้ใหญ่ไม่รู้ บางโรงเรียนก็ลงขันกันในห้องก็เอาดั่งค์มาลงขันกันซื้อหนังสือไปมาอ่าน ใครอ่านคนสุดท้ายเอ้า คุณเอาไป แต่ตอนนี้เริ่มทันสมัยแล้ว พอทีวีรุกเข้าไปถึงทุกครัวเรือนแล้ว มีวิดีโอตามมาอีกคราวนี้เด็กก็ดูวิดีโอชิครับ ไอ้หนังสือสิ่งพิมพ์ลามกเริ่มเป็นสิ่งที่ล้ำสมัยของพวกเขาซะละ ผมขอยืนยันว่า เป็นสิ่งที่ล้ำสมัยสำหรับพวกเรา อาจจะยังเหลืออยู่สำหรับรุ่น 30-40 ขึ้นไปที่ยังให้ความนิยมสื่อประเภทนี้อยู่บ้าง อาจเป็นไปได้ละ แต่สำหรับเด็กเขาหันมาดูวิดีโอแล้ว ถามเขาจะบอกได้เลย ไม่ใช่เฉพาะเด็กมัธยมนะละ เด็กประถมตอนปลายนี่ก็เริ่มเป็นแล้ว เขารับรู้ได้ นอกเหนือจากนี้ ตอนนี้ก็ได้พัฒนาการทางเทคโนโลยี ตอนนี้ก็ได้ก้าวหน้าไปมาก จนถึงกับมีวิดีโอเกมส์ ก็มีวิดีโอเกมส์ลามกอีกครับ นั่นก็คือบอกว่าผู้รับสารมันสนใจนะ ศาสตราจารย์ ดร. นิภา แก้วสิงาม ของภาควิชาจิตวิทยา ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง บอกว่า มันเป็นสิ่งกระตุ้นสัญชาตญาณของคน ในเมื่อมันมีอยู่ มันก็กระตุ้นคนก็สนใจอันดับแรก ผมก็เคยทดสอบตอนที่ผมกำลังเรียนอยู่ชั้นปีที่ 2 อยู่ที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง ในช่วงที่ออกอาสาสมัครช่วยงานในโรงเรียน ลองหยิบหนังสือการศึกษาเข้าไปวันหนึ่ง แล้ววางลงบอกว่า นี่หนังสือดีมากเลย แนะนำหนังสือเสร็จสรรพ แถมโฆษณาหนังสือก่อนหน้านั้นอีกหนึ่งวัน พอวางปั๊บ เด็กไม่สนใจครับ เดินมาดู อ้อ! หนังสือนิยาย วางไว้ก่อน แต่อีกวันลองหยิบหนังสือไปไป มากันทั้งห้องเลยนะละ อันนี้คือสิ่งที่บ่งชี้ได้เลยว่า มันเป็นที่เขาสนใจ แต่ปัญหาอยู่ว่าจะให้เขาเสพอย่างไรถึงจะมีผล ถ้าจะถามว่า สื่อทีวีนี้ควรจะปรับปรุง ทำไมถึงมีเฉพาะฉากนั้น ทำไมถึงไม่มีฉากนี้ ผมก็ขออนุญาติตอบแทนเจ้าของกิจการนะละว่า มันยาวเกินไปครับ ซึ่งอาจจะไม่ได้สะท้อนอะไรเลย อย่างเช่น หนังสือนิยายกรรม ในฉาก love scene หนังสือนิยายจะซ่อนปม ซ่อนเงื่อนอะไรบางอย่างเอาไว้ตรงนั้น สำหรับผู้ชมที่มีโอกาสได้ดู ก็จะรู้ว่า อ้อ คนนี่เองที่เป็นฆาตกร อันนี้คือตัวที่จะบ่งชี้ตัวฆาตกร แต่ทำไมจึงต้องมีฉาก love scene ไม่มีไม่ได้หรือ ผมคิดว่าจากที่ดูทุกสื่อละนะ ทุกสื่อที่บอกว่าเป็นสื่อนักคิดอะไรทั้งหลายแหล่ ก็ยังมีประเภทภาพโป๊ หรือว่า แทบจะอนาจารเอาไปเป็นน้ำจิ้มซะ ทำไมถึงต้องมีผมก็ไม่เข้าใจเหมือนกัน อันนั้นต้องถามเจ้าของกิจการ เขาอาจจะบอกว่ามันขายไม่ได้ ทำไมสื่อสำหรับเด็ก รายการทีวีสำหรับเด็กเป็นรายการที่ดี แต่

คนไม่ดู แล้วไม่มีโฆษณา มันก็ตอบยากเพราะการที่จะทำเรื่องอะไรขึ้นมา เจ้านายผม
จะสอนผมก่อนว่า เรื่องของคุณนะใครดู เรื่องของคุณนะใครอ่าน คุณเขียนให้ใคร
อ่าน คุณต้องการจะบอกอะไรเขา พัฒนาการมันเป็นอย่างไร ถ้าเราสรุปในเชิงวิชาการ
นะละ มันไม่น่าสนใจหรอกครับ เหมือนกันกับทำไมเด็กที่อยู่ในกรุงเทพฯ จึงหนีโรง
เรียน ก็เพราะว่า ใ่วิชาการในห้องเรียนมันไม่น่าสนใจ ตำราเป็นสิ่งที่น่าเบื่อในยุคที่ที
วีวิวัฒน์ ผมขออนุญาตใช้คำนี้ละนะ เพราะว่าสื่อในการให้ความรู้ การศึกษามันเริ่ม
พัฒนาไปมาก จนกระทั่งเด็กเบื่อก่อนหน้าที่จะมานั่งอ่านตำราซ้ำซากจำเจ ถ้าสมัยก่อน
บอกเปิดตำราอ่าน 3 เที้ยวแล้วสอบได้แน่นอน แต่ตอนนี้เปิดพลิกดูแค่สารบัญเท่านั้น
แล้วก็นั่งคุยกับอาจารย์ อย่างเช่น สำหรับเนชั่นเอง ผมเข้าใจว่าน่าจะเกิดปัญหาแน่นอน
ในการรับเด็กใหม่ เพราะว่าลูกน้องผมที่เข้ามาใหม่รุ่นใหม่ อ่านหนังสือไม่เป็น ซึ่งผม
ก็ไม่เข้าใจเขา แต่จากที่สอบถามดูให้การบ้าน บอกคุณไปอ่านเรื่องนี้ ให้หนังสือไป
เล่มนี้ บอกเขอะจังพี่ ไหนพี่ลอง brief ให้ฟังคร่าวๆ หน่อยว่ามันเป็นอย่างไร แหม
เท่ากับว่าผมต้องอ่านแทนอีก ผมต้องอ่านแล้วผมก็ brief ให้เขาฟัง เสร็จยังมองภาพไม่
ออกพี่ พี่มีตัวอย่าง ไอ้ที่มันเห็นเป็นรูปธรรมบ้างไหม แหม! นี่คือสิ่งที่เขาต้องการเห็น
ต้องการภาพที่เห็นจริง การเรียนรู้ในยุคก่อนนี้ ใช้ระบบจินตนาการ แต่ว่า พัฒนาการ
ทางด้านการศึกษารเริ่มพัฒนาขึ้นมา ก็เริ่มมีตัวอย่าง มีการทดลองในห้องทดลองให้รู้ว่
ออกซิเจนมันเป็นอย่างไร การเตรียมสาร มันเป็นอย่างไร ไอ้ H₂O นี่แยกสารแล้วมัน
จะได้ออกมาเป็นอะไร อันนี้เป็นพัฒนาการที่เริ่มเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งทีวี
มันก็ได้เข้ามามีบทบาทในเรื่องกระบวนการเรียนรู้ของเด็กด้วย ทำไม ถ้าถามผมว่า
ทำไมถึงมองว่า ทีวีมันมีอิทธิพลกับกระบวนการเรียนรู้ของเด็กและวัยรุ่น เหตุผลเพราะ
ว่ามันดูง่าย ดูง่ายเห็นง่าย เห็นทั้งภาพ ฟังทั้งเสียง เด็กไม่ชอบยุ่งยาก แม้กระทั่ง สื่อสิ่ง
พิมพ์เองตอนนี้ก็เริ่มเกิดปรากฏการณ์อีกอย่างหนึ่งขึ้นมาในวงการสิ่งพิมพ์
หนังสือพิมพ์ธุรกิจคู่แข่งธุรกิจ ขออนุญาตออกนาม หนังสือพิมพ์คู่แข่งธุรกิจนี้ สรุป
เขาใช้คำว่า fast news ก็คือข่าวที่เร็ว เขารู้ว่า ทายใจนักธุรกิจว่า จ๊ี้เกียจอ่านเรื่องยาวๆ ดู
แค่หัวเรื่องจบเลย ก็เป็นอย่างนี้ละ ไม่ต้องไปเสียเวลาอ่านทั้งเรื่อง อ่านแค่หัวจบแล้ว ก็
เหมือนกัน ผมมองว่า เด็กก็คงเป็นเช่นนั้นเหมือนกัน คือ ดูเรื่อง ดูภาพแป๊บเดียว จบ

course แล้ว เด็กรุ่นใหม่จึงอ่านหนังสือไม่ค่อยจะเป็น ดูเรื่องการศึกษา อยากจะรู้ว่าทำอย่างไร มันถึงจะทำตำราให้เหมือนกับที่เด็กอ่านนิยาย แต่ตอนนี้ก็อาจจะไม่ทันแล้ว อาจจะต้องทำตำราให้เหมือนกับเด็กดูวิดีโอ

คราวนี้ มาพูดถึงโทรทัศน์ ถ้าพูดถึงโทรทัศน์ สิ่งที่เกี่ยวข้องก็มีเยอะ ไม่ว่าจะเป็นวิดีโอ วิดีโอเกมส์ free TV ที่เปิดให้ดูฟรี แล้วก็เคเบิลทีวีที่ผู้ชมต้องเสียค่าบริการ และตอนนี้ ก็ยังมีสื่อดาวเทียมอีก ผมก็มองต่อไปว่า ต่อไปข้อห้ามทั้งหมดจะถูกละเมิด เหตุผลเพราะว่า ถ้าในประเทศไทย ภาครัฐควบคุมมากๆ เขาก็ไปยิงดาวเทียมมาจากต่างประเทศ คนจะดูหรือไม่ มันก็เป็นสิทธิส่วนบุคคล ต่างประเทศเป็นอย่างไร ของเมืองไทยก็จะเป็นอย่างนั้น เพราะว่าโลกมันถึงกันหมด ต่างประเทศมีวิดีโอ rate R และ rate X คนไทยก็จะได้ดูหมดเหมือนกัน เหมือนกับคนที่ลาวก็ได้รับสื่อเหมือนกับที่คนไทยได้รับ คุณสายันต์ วงศ์แดง เล่าเป็นนักวิจารณ์วรรณกรรมของประเทศลาว เขาบอกว่า บ้านเขาได้รับหมด โทรทัศน์วิดีโอ เขารับได้ ของเมืองไทยนี้เกือบทุกช่อง เมืองไทยรับอะไรของเขาก็รับได้ หนังสือของเมืองไทยมีอะไรเขาก็ได้ดูหมด เขาบอกผมอย่างนี้ ซึ่งผมว่าอันนี้มันอาจจะเป็นกระแสโลกาภิวัตน์อย่างหนึ่ง ซึ่งจากประเทศไทยแล้วก็แพร่ขยายไปยังประเทศเพื่อนบ้าน มันก็เช่นเดียวกันกับที่เพื่อนบ้านแพร่ขยายเข้ามาหาเมืองไทย โดยเฉพาะเพื่อนบ้านอย่างเช่นอเมริกา ซึ่งเขามีพลังอำนาจในการสื่อสารสูง แล้วคนไทยก็ให้ความนิยมต่างประเทศมากกว่าคนของตัวเอง ทฤษฎีต่างๆ อะไรทั้งหมดเราจะเรียบเรียงและรวบรวมมาจากของต่างประเทศ ขณะที่โครงสร้างทางสังคมและศิลปวัฒนธรรมอะไรหลายอย่างของประเทศไทยต่างจากต่างประเทศ จริงๆ แล้ว ในกระบวนการการศึกษานี้ น่าจะมีการสร้างทฤษฎีอะไรของเราขึ้นมาสักอย่างที่มันเป็นของคนไทย เหมาะกับสภาพของสังคมไทย สังคมเอเชีย อันนี้เป็นข้อเสนอแนะนะฮะ

นอกจากนี้ สำหรับกระแสโลกาภิวัตน์นี้ ลักษณะต่างๆ เหล่านี้เราก็ห้ามไม่ได้ แต่เราป้องกันได้โดยใช้ อาจจะใช้กระบวนการด้านการศึกษา การสอนในห้องเรียนซึ่งอาจจะต้องมีการปรับปรุง แต่ผมก็มองว่าเป็นเรื่องยาก เพราะการสัมมนาครูอาจารย์ทุก

ครั้งที่ผ่านมา และผมเคยเข้าไปนั่งเป็นผู้สังเกตการณ์ ผลปรากฏว่า ที่ครูเขาไปนี้ ถือว่าเป็นการพักผ่อน ก็คงเป็นเรื่องยาก แล้วเกี่ยวกับกระบวนการสอน กระบวนการเรียนการสอนบางอย่างครูต่างจังหวัดเขาก็ทำกันอยู่แล้ว แต่ว่าทางกระทรวงก็มองว่า ได้ทำวิจัยขึ้นมาชิ้นหนึ่ง แล้วดูเหมือนว่า มันเป็นเรื่องใหญ่ แต่จริงๆ เขาทำอยู่แล้ว ก็เอาสิ่งที่เขาทำอยู่เอามาสอนให้เขาทำใหม่อีกครั้ง เขาก็เกิดความรู้สึกสับสน เอ๊ะ ไอ้ที่เราทำไปนั้น มันผิดหรือเปล่า อันนี้คือ กระบวนการในการให้ความช่วยเหลือ และให้ข้อเสนอแนะสำหรับเด็กนะ

คราวนี้หันมามองดูจากการกล่อมเกลายู่ในโรงเรียน ก็อาจจะใช้ไม่ได้ผลเท่าที่ควร เพราะเมื่อวิชาเรียน มันน่าเบื่อ เด็กก็ไม่ค่อยจะเข้าเรียน ก็อาจจะดีอยู่สำหรับสังคมทางบ้าน สถาบันครอบครัว ถ้าผลการวิจัยว่า ถ้าเด็กและพ่อแม่อยู่ร่วมกันดูโทรทัศน์จริงในบางพื้นที่ ก็ถือว่า ถ้าสร้างสถาบันครอบครัวให้เข้มแข็ง ให้ความรู้ ให้ความเข้าใจ สร้างทัศนคติ การอยู่ร่วมกันระหว่างพ่อแม่ลูกที่ถูกต้อง ผมว่าการแก้ไขตรงนี้ แก้ไขปัญหาได้นะฮะ แต่ปัญหายู่ว่า ในสภาพสังคมไทยปัจจุบันนี้ กระแสเศรษฐกิจเข้ามามีบทบาทสูงมาก ถึงขั้นที่ผมอยากจะเรียกว่า สถาบันครอบครัวล่มสลาย ปรากฏการณ์ที่เห็นชัดเจนก็คือ ทุกครอบครัว มีรายงานว่า หลายครอบครัวที่ต้องออกไปหาเช้ากินค่ำ อันนี้ออกไปสำหรับครอบครัวระดับกรรมกร ระดับชนชั้นล่าง เขาต้องดิ้นรนเพื่อที่จะต้องยังชีพ หาเงินยังชีพ เมื่อกลับเข้ามานี้ก็เหนื่อย อยากหลับ ไม่มีเวลาที่จะมาสัมพันธ์กับครอบครัว แต่สำหรับครอบครัวระดับสูง สำหรับครอบครัวถนัดขึ้นมาอีก ก็มีระดับสถานภาพทางสังคมสูง มีค่าใช้จ่ายทางสังคมก็สูงตามอีกเหมือนกัน ในกระบวนการศึกษา น่าจะสร้างทฤษฎีที่เหมาะสมกับสังคมไทยหรือสังคมเอเชีย ในกระแสโลกาภิวัตน์เราห้ามไม่ได้ แต่ป้องกันได้ การเรียนการสอนต้องมีการปรับปรุง สถาบันครอบครัวต้องเข้มแข็ง สร้างทัศนคติการอยู่ร่วมกันระหว่างพ่อแม่ลูก ไม่ใช่มีเวลาให้กับคนอื่น แต่กลับไม่มีเวลาให้กับลูกๆ ของตัวเอง อันนี้ผมว่าเป็นสิ่งที่แปลกมาก ลองคิดว่า อีก 10 ปีข้างหน้าถ้ากระแสเศรษฐกิจเข้ามามีบทบาทสูงมากจนถึงขั้นที่สถาบันครอบครัวล่มสลาย ใครจะเป็นคนแก้ปัญหา โรงเรียน ครอบครัว หรือว่ารัฐ และจะแก้กันอย่างไรครับ

ดร. กาญจนา ขอบคุณคุณสันติมากค่ะ ขอโทษนะคะที่ยืนของขาว เรื่องเวลา เพราะเราอยากจัดสรรเวลาช่วงหนึ่งให้กับผู้ที่มาที่นี่ได้แสดงความคิดเห็นด้วยนะคะก็สรุปที่คุณสันติพูดไปนะคะ ก็คือว่าได้ให้ภาพของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ว่า เราจะมีการพูดภาษาเดียวกันมากขึ้น คือภาษาเศรษฐกิจ พูดภาษาชาวบ้านเขาเรียกว่า มองหน้ากันก็เป็นเงินกันทั้งนั้น เห็นกันเป็นเงิน แล้วก็จะมีการรวมตัวกันเป็นพวกต่างๆ ทั้งหลาย เช่น อาฟต้า ก็จะมีคำถามว่าตัวพวกนี้จะมีผลกระทบมาถึงที่วียังไง ซึ่งคุณสันติก็บอกว่าคงจะมีการเปิดกว้างทางด้านทีวีมากยิ่งขึ้น และการเปิดกว้างนี้จะมีผลกระทบต่อดีอย่างไร ซึ่งตอนนี้ คุณสันติก็ได้ให้ข้อมูลว่า ผลที่มันเกิดขึ้นมาแล้วก็คือว่าแบบอย่างดีๆ ที่อาจารย์นั่นทวน และอาจารย์จรรยาอยากจะทำให้เกิด เด็กมักจะไม่ค่อยเรียน แต่เด็กจะไปเรียนเร็วมากเลยไฮ้เรื่องที่ไม่ค่อยดี เช่น เรื่องเพศ เรื่องความรุนแรง เขาไปไกลกว่าเราเยอะมาก เขาไปถึงขนาดวิดีโอโป๊แล้ว ส่วน สื่อสิ่งพิมพ์ลามกนี่ ล้าสมัยไปแล้ว และก็ผลกระทบอีกอันหนึ่งซึ่งเมื่อมันเกี่ยวข้องกับเรื่องแผนพัฒนาแผนที่ 8 ทรัพยากรมนุษย์ คุณสันติก็ให้ข้อมูลว่า ธรรมชาติของสื่อทีวีนี้มีผลอย่างหนึ่งคือ ทำให้เด็กอ่านหนังสือไม่เป็น เก็บข้อความไม่เป็น เพราะว่าอันนี้มันไม่ใช่ธรรมชาติของสื่อทีวีที่จะทำให้คนสามารถสรุป (ที่เมื่อที่อาจารย์จรรยาพูดเองว่า ดูๆ ไปมีโฆษณาเข้ามาแทรกตลอดเวลา มันเลยนึกไม่ออกนะคะว่าสาเหตุของตัวละคร หรือความเป็นมาเป็นไปนี้เป็นอย่างไรบ้าง และเวลาพูดถึงปัจจัยที่เป็นตัวแวดล้อมเรื่องอิทธิพลที่ทีวีจะมีต่อเด็ก ซึ่งคุณสันติบอกว่า ปัจจัยตัวหนึ่งคือเรื่องครอบครัวๆ ตอนนี้มันก็ไม่ทำหน้าที่เสียแล้ว เพราะว่ามันล่มสลาย ตรงนี้ก็เลยเป็นประเด็นที่จะโยงมาถึงคุณทองขาวซึ่งค่อนข้างทำงานเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า คุณทองขาวมีทัศนะในฐานะผู้ผลิตอย่างไรบ้างคะ

คุณทองขาว สวัสดีครับ เคยได้ฟังเพลงนี้หรือเปล่าครับ

“เปาปุ้นจิ้น ชอบกินไข่เต่า จันเจอาชอบกินไข่เป็ด เซลเลอร์มุนตาเหล่

ตกส้วมตาย”

เพลงนี้ลูกผมเอามาร้องให้ฟัง เด็กอนุบาลครับ ฟังทีแรกผมก็ไม่เข้าใจครับว่า เขาพูดอะไร เพราะเขาพูดไม่ค่อยชัด ก็พยายามค่อยๆ ฟัง เอ๊ะมันอะไรของมัน เอาไปถามเพื่อนที่ทำงาน เคยได้ฟังเพลงนี้ไหม เพื่อนแปลให้ฟัง และปรากฏว่า เด็กอนุบาลแทบทุกโรงเรียนในกรุงเทพฯ ร้องเพลงนี้ได้หมด นี่ผมก็คิดว่าไฮ้เพลงเปาปุ้นจิ้นชอบกินไข่เต่าผมก็ว่า มันเข้าทำดีเหมือนกัน แม้จะไม่เคยเห็นมันออกทีวีเลย เพลงแปลปาก

ต่อปากนี้เด็กเขาก็ยังรับสื่อก็อๆ กันไปได้ทั่ว ตื่นเต้นมากนะครับวันนี้ เพิ่งเคยได้พูดให้
ครูบาอาจารย์ฟัง ครับ ถ้าจะถามเรื่องสถานการณ์ปัจจุบัน และทิศทางในอนาคตของ
สื่อโทรทัศน์นะฮะ ผมก็คงจะสรุปได้เลยว่า ก็ต้องแล้วแต่เจ้าของทีวีเขาจะฮะ เจ้าของ
ทีวี ใครกุมอำนาจ คนนั้นเขาก็จะเป็นคนกำหนดทิศทางของทีวี เอง สมัยก่อนทหารเขา
กุม เขาก็ต้องทำเรื่องรักชาติ พอตอนนี้ทหารเขาก็แข่งลิ้ร่วมกับนักการเมืองเออ พ่อค้า
เออ มันก็มีโฆษณาได้ นี่ก็เรื่องรักชาติไปไม่ได้แล้ว เพราะมันขายสินค้าไม่ได้ ทิศทาง
ของสื่อทีวีมันก็ต้องออกไปทางนี้ละฮะ คือแข่งลิ้ไป ผมทำทีวีเมื่อปี 2534 “รักใน รอย
แค้น” ทำกำไร 5 ล้าน ทำ“วังน้าว” กำไร 7 ล้าน ทำ“ขามเมื่อลมพัดหวน” กำไร 10
ล้าน “เพื่อเธอ” ที่ผ่านๆ ไป กำไร 15 ล้าน ทำ “บัลลังก์เมฆ” ขาดทุน 10 ล้าน แล้วล่า
สุดหยกๆ “มายัคะ” ก็ 10 ล้าน สิ่งนี้ชี้ให้เห็นอะไร ชี้ให้เห็นว่า สิ่งที่เราพยายามทำใน
สิ่งที่คิดว่า สวนกระแสเขา ก็มีผลให้เราเจ๊ง ก็ลำบากเหมือนกัน มันอาจจะไม่ใช่เป็น
ละครที่ดีนัก แต่ก็เป็ละครที่ใกล้เคียง ซึ่งช่วยยกระดับคนดูขึ้นมาทั้งแนวคิด ขึ้นมา
บ้างให้ใกล้เคียงกับวิถีชีวิตบ้าง แต่มันก็ไปไม่รอด เพราะฉะนั้น โอกาสที่เราอยากจะ
ทำละครที่ให้พระเอกเป็นผู้นำกรรมกร เป็นเจ้าของไร่ผสมผสานรายได้วันละ 10 บาท
คงไม่ได้ เพราะไปสวนกระแสบริโศก ก็ลำบากเหมือนกัน อย่างลูกเราเหมือนกัน เรา
ก็นั่งดูโทรทัศน์ด้วยกัน ก็ยังเคยเถียงกันกับภรรยาว่าจะทิ้งให้หมดเลย เข้าไปอยู่ป่า พา
ลูกพาเต้าเข้าไปอยู่กัน ทิ้งให้หมด ไม่ต้องไปรับสื่อกะไรแล้ว พอคิดว่าเราเองก็สร้าง
สื่อมา ก็ไว้ไปสอนลูกเองก็แล้วกัน ก็เถียงกันอยู่ เดี่ยวเราตาย เขาจะอย่างไร มันก็
ลำบาก เอาละนะ ทำแค่ไหนได้ก็ทำ ทำละคร เขียนบท อะไรที่จะสอดแทรก ซึ่งจะ
สวนกระแสได้บ้างนิดๆ หน่อยๆ หลอกเขาได้ก็เอา ทำเรื่อง “ล่า” ก็โดนเขาเซนเซอร์
สารพัดเหมือนกัน ก็หลบๆ ไปบ้าง อันไหนที่คิดว่าพอจะหลบๆ ได้ ตอนนี่ยกพยายาม
สวนกลับเข้าไปในปัญหาเรื่องครอบครัวอีกเหมือนกัน คือ ตอนนี้นำเรื่อง “ครอบครัว
กงกะพัน” เพราะเรื่อง “มายั” นี่ แนวคิดที่ทำเรื่องนี้ทันสมัยมาก เพราะว่า เราเห็นว่า
กระแสสังคม ครอบครัวมันล้มเหลว เราคงไม่ไปเรียกร้องให้ทุกคนทำครอบครัวให้ดี
แต่เราจะทำให้ในสิ่งที่ทำได้ คือ เราจะทำอย่างไรในสภาพสังคมที่เป็นอยู่ คือสังคมที่
ล้มเหลว กระจุกกระจาย คนในสังคมจะรวมตัวกันอยู่ได้อย่างไร พวกที่ถูกกระทำจาก
สังคม พวกที่เป็นม่าย พวกที่ถูกเต้าเขาวชนที่โดนพ่อแม่ทิ้ง พ่อแม่ทะเลาะกันจะทำ
อย่างไรเขาจึงจะรู้เท่าทันสังคม เรียบรู้ได้ และมีชีวิตอยู่ มีจริยธรรม และมีคุณธรรม

ไม่โกงไม่กินอะไร เราก็พยายามทำโดยสอดคล้องออกมา แต่เจ้าของสินค้าเขาไม่เข้าใจ ไม่เอาว่าชื่อไม่ดี ทิวี หนังสือพิมพ์ก็โจมตีว่ายุ่งส่งเสริมให้คนเป็นม่าย คุณหญิงคุณนายโทรศัพท์มาค่าผมเรื่อยที่บ้าน ผมก็พยายามอธิบายว่าเรามีได้ไปส่งเสริม แต่เราก็ต้องใช้รูปแบบ ใช้ชื่อมาดึงให้น่าสนใจ แต่สุดท้ายก็ไปไม่รอด ก็เลยต้องเปลี่ยน ทำ “ครอบครัววงกะพัน” ก็พยายามทำ ลองช่วยๆ ดูกันหน่อยแล้ววิจารณ์มา อย่างน้อย rating จะได้สูงขึ้น นายทุน พวกโฆษณาจะได้มาซื้อรายการโฆษณาบ้าง ผมพูดไม่ค่อยเป็นประเด็น ไปเรื่อยๆ ก็แล้วกัน พูดถึงยุคข้อมูลข่าวสารที่เข้ามาอย่างรวดเร็วมาก ผมคิดว่า มันไม่ใช่เป็นกระแสเสรีของข่าวสาร ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมาก็จะต้องใช้ทุนไปซื้อมันมา ไม่ใช่ว่า คุณอยากได้ข้อมูล คุณก็ได้มันมาฟรีๆ ไม่มีทาง อีกหน่อยมีทีวี 70-80 ช่อง ฟรีทีวีก็มี 40-50 ช่อง ก็จะเป็นเรื่องน่าเน่าพอกๆ กัน ถ้าเป็นเรื่องข่าวสารดีๆ คุณก็ต้องใช้เงิน หยอกเงินกันไป เพราะฉะนั้น การเลือกรับข่าวสารข้อมูลต่างๆ ก็ต้องมีการลงทุน คนส่วนใหญ่ของประเทศ 70-80% มีปัญหาแค่ไหนกับการลงทุน ข้อมูลข่าวสารพวกนี้ การศึกษามันปฏิเสธไม่ได้ว่า รัฐก็ยังควบคุมอยู่ รัฐเองมีปัญหาลงทุนใหม่ ให้แต่ละโรงเรียนมีเคเบิลทีวี มีสไลด์ดีๆ ให้นักเรียนได้ดู ไม่มีทางเลย ผมว่ายังงี้ อีก 80% ของคนรุ่นใหม่ที่จะเกิดมาก็ต้องมารับใช้นายทุนอยู่ดี ช่วยไม่ได้ ก็โดนครอบอยู่ ดีแรงไปไหมครับ เพราะคิดว่า ประสบกับตัวเอง ก็ได้พยายามค้านๆ ไปก็ไม่ได้ผล ก็ต้องไปตามน้ำ ตอนนั้นก็ได้อุ่นมาหลายสิบล้านเหมือนกัน เข้าทีวีมหาชน ก็รู้สึกท้อแท้ใจเหมือนกัน รู้สึกท้อดีหรือไม่ดี จะต่อสู้ไหม

จริงๆ แล้วที่บอกว่า คนทำทีวีในเมืองไทย ทำไมไม่ทำรายการดีๆ จริงๆ แล้วรูปแบบรายการทีวีดีๆ เราไม่มีทุนพอที่จะสู้ของต่างประเทศได้ รูปแบบเราสู้ไม่ได้ มันถึงต้องไปทำเรื่องอารมณ์และความรู้สึก ซึ่งของเราสู้ได้แน่นอน อารมณ์อิงฉา รัชยา รัก อาฆาตบาดหมาง เราทำสู้ได้ ก็เลยต้องออกไปในรูปของละครทีวีไป เพราะรายการของต่างประเทศก็ซื้อๆ กันเข้ามา เอามาฉาย อย่างเปาบุ้นจิ้น ที่พอกระแสมันเข้ามา ซึ่งแรกๆ เกิดผลเสียหายต่อคนทำรายการทีวีมาก เพราะต้นทุนเปาบุ้นจิ้นไม่เท่าไร ตอนหนึ่ง 6-7 หมื่น เอาเข้ามาขายโฆษณาได้นาทีละ 2 แสน คนทำละครต้นทุนตอนละ 3-4 แสนก็สู้ไม่ได้ ทั้งๆ ที่พวกทำละครเมื่อก่อนไม่เคยมองหน้ากันเลย พอชักไม่ไหวก็เลยต้องมานั่งคุยกัน เกิดกระแสเรียกร้องให้รัฐบาลมาควบคุม อะไรต่างๆ บ้าง เพราะกลัวว่าละครมันจะไปไม่ได้ ทั้งๆ ที่ทำละครกันที่เน่าทั้งนั้น บางช่องบางคนถึง

ขนาดเสนอ เอาอย่างนี้ซิ ไปเอาเปาบุ้นจิ้นที่เขยฉายมาเมื่อ 4-5 ปีก่อน เอามาฉายชนกัน ไปเลยให้คนดู ให้เด็กๆ ดูให้มันเขียนไปเลยว่า ความยุติธรรมมันเป็นธรรมดาไปเลย ก็เกิดกระแสอย่างนี้ขึ้นมาตลอด เพราะมันขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ทั้งนั้น ยิ่งพูดไปมันก็เหนื่อย หรือแม้แต่นักศึกษาไฟแรงๆ ที่จบออกไปจากคณะนิเทศฯ คณะวารสารอะไรต่างๆ ไปที่บริษัทผม แรกๆ ก็เสนอโน่นเสนอนี่ซักที 2 ที ก็หายไปหมดแล้ว ใจความคิดที่จะเสนออะไรๆ ก็หมด ก็ต้องตามน้ำเขาไปเรื่อยๆ แล้วแต่เจ้าของเขาจะให้ทำอะไรก็ทำ กลายเป็นช่างเทคนิคไปหมด เพื่อหวังที่จะไต่เต้าขึ้นไปเป็นผู้กำกับ เป็นอะไรบ้าง พวกนี้แหละ ผมก็สงสัย เอ๊ะ มหาวิทยาลัยควรสอนกันมาให้มันแข็งแรงหน่อย น่าที่จะให้พวกนี้แข็งแรงหน่อย มั่นใจในตัวเองหน่อยที่จะกล้าวิพากษ์วิจารณ์งาน ไม่ใช่เชื่อตามระบบของบริษัทเขาหมด กลายเป็นช่างเทคนิคหมด พวกที่จบๆ ไปนั้นนะ ผมเองไม่ได้จบอะไร จบมศรเอง ผมเขียนบทอย่างไรเขาก็ต้องทำตามผม จบปริญญาโทอย่างไรก็ต้องกำกับตามเรื่องของผม เน่าจะตายไป ครอบงำไม่คิดอะไร คิดว่าผมมีแรงที่จะทำเพื่อเด็กเพื่อครอบครัวได้แค่นี้แหละ ผมก็คงจะพยายามทำ จะพยายามไม่ท้อ ก็แค่นี้ละครับ

ดร. กาญจนา ก็อาจารย์นั่นทวน คงได้ฟังตัวจริงเสียงจริง ดันน้ำแล้วนะคะ ต้องดูสาเหตุว่าเป็นอย่างไรบ้าง คุณทองขาวพูดไม่เป็นประเด็น ดิฉันจะสรุปให้เป็นประเด็นนะคะ กรณีที่คุณทองขาวพูดนี้นะคะ อย่างการเข้ามาของเปาบุ้นจิ้น ซึ่งพวกเราชื่นชมนี้ มันก็เป็นหนังตัวอย่างอันหนึ่งของการที่โลกยุคโลกาภิวัตน์เข้ามา คือไม่ใช่เพียงแค่ประหารเพียงคนที่อยู่ในเรื่องเท่านั้น แต่ประหารผู้จัดละครทั้งหมด นี่คือการที่ตัวอย่างซึ่งต่อไปคงจะยิ่งมากขึ้นทุกที อันนี้ก็เป็นผลที่จะเกิดขึ้น

ประเด็นที่สอง ในขณะที่เรานักวิชาการเป็นห่วงเป็นใย เรื่องผลกระทบเรื่องเด็กเรื่องอะไร เราก็จะเห็นว่า คนที่เขาอยู่ข้างในที่เขาเป็นผู้ผลิต สิ่งแรกที่เขาต้องคิด คืออะไร สิ่งแรกก็คือว่า no money, no idea ไม่มีเงิน ไม่ต้องคิดอะไร คิดแต่เรื่องเงิน เพราะฉะนั้น ตัวอย่างที่คุณทองขาวให้มาก็เป็นกรณีหนึ่งที่น่าเจ็บปวด ก็คือว่า เน่าที่ไร กำไรทุกที ถ้าดีที่ไร ก็เจ๊งทุกที อันนี้คือปัญหา มันเป็นพันธุนาการสิ่งหนึ่งที่บางที่เราดูเรื่องโลกยุคโลกาภิวัตน์ สิ่งที่เราลืมนึกก็คือว่า ในยุคแบบนี้ เงินหรือธุรกิจมันเป็นพี่ชายของพระเจ้าอีกที คือเสียงดังกว่าพระเจ้าเสียอีก มันตัดสินเกือบจะทุกสิ่งทุกอย่าง เพราะฉะนั้นดิฉันเสนอแนะอันหนึ่งก็คือว่า งานวิจัยควรจะมี ซึ่งเมื่อที่อาจารย์จรรยา กับ

อาจารย์นันทวันพูดไว้เป็นคร่าวๆ รวมทั้งอาจารย์สุวัจนราด้วยนะค่ะว่า เราควรดูบริบท
คู่สังแวดล้อม คือมิติทางธุรกิจ ซึ่งดิฉันอยากวิจารณ์ว่า วงการวิชาการเรายังไร้เดียงสา
มากในเรื่องนี้ ดูตัวเลขที่เขายกมาเมื่อก็ 5 ล้าน 10 ล้านนี้ เงินเดือนอาจารย์มหาวิทยาลัย
อย่างดิฉันนี่ เกิดอีก 10 ซาติ ก็ยังหาไม่ได้เลย เพราะฉะนั้น เราก็จะต้องมองมิติเชิง
ธุรกิจ เศรษฐกิจด้วย เพราะมันเป็นตัวกำหนดทุกสิ่งทุกอย่าง อันนี้เป็นประเด็นที่ 1
ส่วนประเด็นที่ 2 ก็คือเรื่องรสนิยมของผู้รับสาร เมื่อก็นี้ คุณสันติก็พูดว่า ตรงนี้จะเป็น
ทฤษฎีกิ่งทองใบหยกตลอด ดิฉันตั้งประเด็นไว้เคียงกันนะค่ะว่า พอพูดถึง ผู้ผลิตเขาก็
จะบอกว่า ก็นี่แหละ ชอบดูเน่ๆ คุณทองขาวพูดมาตลอด ก็คนไทยชอบดูเน่ๆ ก็ต้อง
สร้างเน่ๆ มาให้ดู เดี่ยวถ้าในห้องนี้มีผู้รับสาร มีฝ่ายกิ่งทองพูด เดี่ยวฝ่ายใบหยกก็จะ
บอกว่า ก็มันมีแต่เรื่องเน่ๆ เมื่อก็เราดูวิดีโอ เด็กก็จะบอกว่า ก็มันไม่มีอะไรจะดู ก็ต้อง
ดู นี่เป็นเสียงจากใบหยก ก็จะมีเสียงเถียงกันไป เถียงกันมาแบบนี้ คือ ต่างฝ่ายต่าง
โทษกัน เราจะออกจากวงจรชั่วร้ายนี้ได้อย่างไร อันนี้ตั้งเป็นประเด็นไว้สำหรับใครจะ
เริ่มต้นก่อน คือเถียงกันอยู่อย่างนี้ อันนี้ แต่ที่แน่ๆ คือว่า วันนี้รสนิยมของผู้รับสารเรา
นิยมเรื่องเพศ นิยมความรุนแรง นิยม มีใช้แต่ผู้รับสารอย่างเดียว คือ เจ้าของธุรกิจนี้
รสนิยมเน่ๆ สุดๆ เลย แล้วเขาเป็นตัวที่กำหนดด้วย หรือว่า rating การที่เราเชื่อแต่
เฉพาะฝ่ายมือออร์หันด์ rating นี้โดยที่ยังไม่มีมาตรการอื่นมาช่วยเลย อันนี้ก็ป็นหัวข้อที่
น่าวิจัยเหมือนกันนะค่ะว่า ถ้าจะปรับปรุงคุณภาพของทีวีให้ดีขึ้น เราจะปล่อยให้ธุรกิจ
หรือจะปล่อยให้รัฐ หรือจะปล่อยให้ rating กลไกพวกนี้มากำหนด เสียทุกสิ่งทุกอย่าง
โดยผู้ผลิตตัวเล็กๆ อย่างคุณทองขาวนี้ หรือคุณสันติแบบนี้ก็ทำอะไรไม่ค่อยได้มากเท่า
ไร ดิฉันหวังว่า ตอนบ่ายเราคงจะคุยประเด็นเหล่านี้ให้ได้มากขึ้น อยากจะถามคุณ
สันติกับคุณทองขาวว่า อยากจะกลับมาอีกสักกรอบหนึ่งไหมคะ หรือว่า จะเปิดเวที วัน
นี้เราไม่มี script เลยนะค่ะ

คุณทองขาว ผมไม่มีปัญหาครับ อยากจะให้ตัวเลขหน่อย อย่างเขียนบทนี้ผม
ได้ตอนละ 7 พันบาท ตัวเลขนี้เป็นพื้นฐานนะครับ ตอนหนึ่งที่ฉายชั่วโมงหนึ่ง 7 พัน
บาทถึงหนึ่งหมื่นบาท แล้วเงินนี้ มันก็หลายตอน เงินก็มากนะครับ เงินสะพัดมาก
อย่างดาราที่ค่าตัวสูงสุดตอนนี้ เรือนแพ (เขาห้ามเปิดเผย) เขาเป็นว่าสองหมื่นห้าพัน
ไป ที่เล่นกันต่อตอน ตัวเลขนี้สูงมากทีเดียว เพราะฉะนั้นจะไปต่อสู้ จะไปเชิญเขาให้
มาช่วยเล่นเป็นพระเอก เพื่อมูลนิธิเด็ก ไม่มีเวลาหรอกฮะ แอ่ บางทีผมยังนึกเลยว่า

พวกมูลนิธิเหล่านี้ ทำไมไม่รวมตัวกันไปประมูลทีวีสักช่องแล้วผมจะมาทำงานให้ เรา ช่วยๆ กันทำ แต่ก็อีกแหละ ประมูลไปก็ไม่ได้ แพนายทุนเขาอีก เพราะเขามีเงินเป็น พันๆ ล้าน อย่างวิฑูรย์ เหมือนกันนะครับ แพ้พวก Hot Line อะไรพวกนี้

ดร. กาญจนา เปิดมาทำไมอีกคะตัวเลข เปิดมาเพื่อให้ต้องเอาผ้าจับตาด้วยความอิจฉา เรานั่งรถจากจุฬาฯ ไปสอนที่ธรรมศาสตร์ ที่คณะสังคมสงเคราะห์ ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง นั่งรถ เตรียมสอน อาทิตย์หนึ่ง ชั่วโมงหนึ่งได้ประมาณ 175 บาท บอกมาทำไม ตอนนี้มีเวลาอีกสักเล็กน้อย ก่อนที่จะทานอาหาร อยากเรียนเชิญผู้ที่เข้าร่วมสัมมนาทุกท่าน ใครมีทักษะอะไรที่จะแลกเปลี่ยนในกลุ่มใหญ่นี้ก่อนไหมคะ

คำถาม (อ. อรุณีประภา) เท่าที่รับฟัง ทั้ง 2 ท่าน คือคุณสันติ กับ คุณทองขาวได้ ให้อะไรบางอย่างที่ค่อนข้างจะชัดเจนว่า ทีวี (ขอโทษนะคะ ที่ลืมแนะนำตัว ดิฉันมาจากมหาวิทยาลัยรามคำแหง ภาควิชาสื่อสาร) ดิฉันว่าทีวี จริงๆ แล้ว เด็กดูใช้เวลาไม่มากในวันๆ หนึ่ง เขากลับบ้านก็เข็นมากแล้ว เพราะฉะนั้น ช่วงเวลาที่จะดูคือ ดูพร้อมผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ดูอะไรเด็กก็จะดูตามด้วย หรือบางทีผู้ใหญ่ดูตามเด็กไปด้วย ลักษณะของธรรมชาติทางทีวีนี้ะคะ ดิฉันคิดว่า มันเป็นเรื่องที่มีประโยชน์มากตรงที่ว่า ถ้าเราจะดู ทุกๆ คนต้องนั่งร่วมกันหมด แล้วดูร่วมกัน ถ้าเป็นสื่ออื่นๆ แอบดูตามห้องได้ เพราะฉะนั้น ในโอกาสที่เขาจะดูแล้วเราส่งสอนไปด้วย ก็มีโอกาสดูสูงขึ้น หมายถึงว่า นั่งดูด้วยกัน อย่างเช่น ละครคุณทองขาวนี้ ที่ดิฉันมีโอกาสได้ดู ครอบครัวยุคใหม่ ครอบครัวยุคเก่า คือ ดิฉันว่า สนุก สนุกกว่า เปาบุ้นจิ้น ซึ่งตอนนี้ดิฉันเลิกดูแล้ว น่าเบื่อหน่ายมาก ตัดหัวกันทั้งวัน จนเดี๋ยวเวลาที่ตายจะเลือกเอาหัวอะไรเท่านั้น จะหัวหมา หัวสิงห์โต หรือหัวอะไรที่มีสามหัว เพราะฉะนั้น ดิฉันคิดว่า ถ้าเราดูตามสภาพอย่างนี้ อย่างที่ว่าเรื่องทีวีนี้ จริงๆ เป็นสื่อที่มี ประโยชน์มาก ตรงที่ว่า ทุกคนจะดูที่บ้าน เราก็มาพร้อมดูด้วยกัน และเราก็มีโอกาสนี้ที่จะพูดคุยกับเด็ก แต่ในขณะที่เดียวกัน อย่างคุณสันติก็ยกตัวอย่างมา แต่ว่าครอบครัว มันก็ไม่ค่อยจะมีเวลาอยู่ร่วมกัน เพราะฉะนั้น โอกาสที่จะมาพูดคุยก็ยากอีก เพราะฉะนั้น เด็กก็มาเลือกดูเองอีก พอถึงเวลาเราก็บอกเด็กว่า ถึงเวลาจะไปนอนแล้ว พรุ่งนี้ตีห้าก็ต้องตื่นอีก ดังนั้น การจะให้ทีวีมาทำรายการเพื่อเด็กก็เป็นไปได้ยากอีก เพราะเป็นธุรกิจ เขาก็ต้องนึกถึงอย่างคุณทองขาว บอกว่าถ้าไม่ได้โฆษณาเข้ามา ก็ทำไม่ได้ตรงนั้น ดิฉันคิดว่า ถ้าจะพูดเรื่องของเด็ก ไม่น่าจะพูดเรื่องทีวี ดิฉันหมายถึง ฟรีทีวี ความจริงเรื่องนี้ กระทรวงศึกษาธิการน่าจะ

บทบาทให้มาก ดิฉันค่อนข้างจะสลดหดหู่กับกระทรวงศึกษาธิการมาก เป็นมาทุกสมัย โดยเฉพาะในสมัยนี้ เนื่องจากว่า การให้ความสนใจกับเด็กน้อย แต่ในขณะเดียวกัน ระดับมหาวิทยาลัย ก็บังคับขู่เชิญว่า ต้องขยายออกไปนะ เรื่องวิทยาศาสตร์ เรื่องอะไรเหล่านี้ แต่ระดับโรงเรียนไม่สนับสนุนตรงนั้นเลย ครูที่สอนก็ไม่ได้พัฒนา ไม่ได้ให้สวัสดิการเขา ไม่ได้พัฒนาตรงนั้นเลย เพราะฉะนั้น ก็ย้อนกลับมาที่ว่า เด็กเวลาที่เรียน ก็ไม่ได้อยากเรียน เพราะครูสอนไม่ดี ที่ครูสอนไม่ดีเพราะไม่มีแรงจูงใจ ดำราอะไรก็น่าเบื่อ ฉะนั้นเป็นไปได้ไหม ที่จะเสนอว่า น่าจะใช้สื่อทีวีตรงนี้ที่มันเร้าใจ มีทั้งภาพและเสียง เคลื่อนไหวได้ช่วยให้เป็นประโยชน์ รัฐเองคงจะต้องลงทุนตรงนี้ โอเค เราส่งเคเบิลทีวีไปตามโรงเรียน เพราะช่วงนั้น เป็นช่วงที่เด็กจะอยู่ในโรงเรียนมากที่สุด แล้วเขาจะมีโอกาสพูดคุยกันเป็นกลุ่ม การดูทีวีคนเดียวไม่สนุก ต้องดูแบบรวมหมู่ แล้ววิจารณ์กัน ขนาดหนังวิดีโอเอ็กซ์ก็ยังดูเป็นกลุ่ม ดูคนเดียวไม่มันส์ ดูเป็นกลุ่มแล้วมีการวิจารณ์กันอีก เท่าที่สัมผัสมานะคะ เด็กจะหาว่าตัวเอง ต้องดูเป็นกลุ่ม ถ้าอย่างนั้นจะปลอดภัยมาก เพราะมีการวิจารณ์ ถ้าดูคนเดียวก็จะฟุ้งซ่านได้มาก แต่ถ้าดูเป็นกลุ่มโอกาสที่จะแยกแยะก็จะดี สมมติว่าถ้าเราทำได้ในชั้น ถ้าเราสามารถเอาสื่อทีวีซึ่งเรอบอกว่านี่คือสื่อที่เร้าใจที่สุด ดำราก็ไม่ไหว มันแห้งไป จะใช้คนสอน ครูก็ยากที่จะพัฒนาให้มีความทั่วถึงแก่กาจไปหมด จึงน่าที่จะพิจารณาว่าเอาทีวีเข้าไป สร้างรายการเพื่อเด็กขึ้นมา ซึ่งแน่นอนต้องคิดว่า เด็กคือมนุษย์ธรรมดา ไม่ใช่เด็กนี่คือประหลาดแล้วต้องมีกรอบ เพราะรายการส่วนใหญ่มักสร้างกรอบให้เด็ก คือ ต้องดูอย่างนี้ ที่จริงแล้วต้องนึกว่า เด็กก็เป็นมนุษย์ธรรมดาจริงๆ มีอารมณ์ และความรู้สึกที่อยากจะดูที่มันเข้าไปในลักษณะที่มนุษย์ทั่วไปเขาสนใจกัน ก็สร้างเข้าไป ถ้าสมมติเราดูอย่างนี้ได้แล้วละก็ เราแค่เอาครูไปนั่งในห้องแล้วก็วิพากษ์วิจารณ์ เหมือนอย่างที่เราดูทีวีที่บ้าน เราก็จะวิจารณ์แล้วก็ สอนลูกไปด้วย เพราะฉะนั้นแทนที่พ่อแม่ซึ่งไม่มีเวลาให้ลูกอยู่แล้ว หรือบางทีลูกดูทีวี แม่ก็นอนหลับ พ่อก็นอนหลับอยู่ ไม่ได้พูดคุยกัน แต่ช่วงเวลาที่เขาอยู่ในโรงเรียน เราน่าจะใช้เวลาช่วงนี้ให้เป็นประโยชน์ ถ้าเราใช้เคเบิลทีวีในวิชาต่างๆ ในรูปแบบต่างๆ อาจจะมีคุณทองขาวช่วยเขียนบทให้ ตรงนี้ตอนละ 7 พันนะคะ เขียนบท คือบทอะไรก็ได้ วิชาเกี่ยวกับเรื่องอะไรต่างๆ แต่ว่าเราใส่บทเกี่ยวกับการวิจารณ์ แล้วคุยกัน ดิฉันคิดว่า อันนี้ เด็กน่าจะสนใจมากกว่า คือแทนที่จะดูหนังสือ ครูก็หน้าเก่า ก็ดูทีวีไปแทน ซึ่งดิฉันจำได้ว่าสมัยก่อนที่ยังเด็ก พอ

มีรายการของกระทรวงศึกษา มีการสอนภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส นี่เป็นชั่วโมงที่เรามีความสุขมาก แล้วเราก็ไปนั่งฟัง แล้วก็ฟังเสียงตามสาย แต่เสียงเท่านั้นก็เป็นชั่วโมงที่เรามีความสุขมาก เพราะฉะนั้นถ้าเราทำอย่างนี้ได้ ทำไม่ถึงจะต้องไปลากเอาทีวีฟรีทีวี ซึ่งเป็นธุรกิจ แล้วจริงๆ เด็กก็ไม่ค่อยมีเวลาเท่าไร เอาเข้ามาใช้ในระบบเพื่อจะสร้างเด็ก คิดกันคิดว่าเป็นไปได้ยาก แล้วก็มืออยู่อย่างจำกัดช่อง มันก็มืออยู่แค่นี้เอง เห็นไหมคะ ช่อง 7 เดียวนี้ก็เริ่มแปรแล้ว ไม่สามารถจะออกรายการที่จะเป็นประโยชน์แก่การศึกษาได้อย่างเต็มที่แล้ว เพราะเขาก็บอกว่า เขาจะต้องอยู่รอด เพราะฉะนั้นถ้าทำอย่างนี้ เราส่งเคเบิลทีวีเข้าไปไม่ได้หรือ ด้วย การผลิตอย่างเช่น การศึกษานอกโรงเรียน ผลิตขึ้นมาแล้วส่งไป แต่ว่าอันนี้ต้องลงทุน เคเบิลทีวีว่าที่จริงแล้วมันก็ไม่แพงมากเท่าไร ถ้าเทียบกับสิ่งที่เราจะได้ หรือเทียบกับการที่เราจะต้องผลิตครูจำนวนมากออกมา ในขณะที่เดียวกันก็คิดว่าคงจะลดปัญหาเรื่องที่ว่า เราขาดแคลนครู แล้วใช้สื่อมวลชนให้เป็นประโยชน์ เพราะโดยลักษณะของสื่อมวลชนเอง มันเป็นตัวที่มีรูปแบบโดยเฉพาะทีวีนี้มันเข้าใจ ฉะนั้นดิฉันอยากเสนอประเด็นนี้เอาไว้ว่า เราคงพยายามลากเอาทีวีเสรีคือดูกันเต็มที่ หรือทีวีที่ใช้ผูกอยู่กับธุรกิจ แล้วก็ต้องคำนึงถึงคนดูซึ่งเป็น mass แล้วก็ลากเข้ามาผูกไว้กับเด็ก ซึ่งเราก็ต้องการมุ่งประเด็นอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งคงจะยาก ช่วงเวลาที่ยาก ช่วงเวลาที่ถ้าจะทำได้ คือกลางวัน ซึ่งเด็กอยู่ที่โรงเรียน แล้วทำไมไม่เอากลางวันที่เด็กอยู่ที่โรงเรียน ตรงนั้นมาใช้ประโยชน์ล่ะ โดยการใส่เคเบิลทีวี ไม่อย่างนั้นเด็กก็จะหันกลับไปดูรายการของผู้ใหญ่ หรือว่า ช่วงเวลาที่เขาดูก็คงจะไม่ใช่ว่าช่วงเวลาที่เหมาะสม

ดร. กาญจนา ขอบคุณาจารย์อรุณีประภาภามาแนะนำ อันนี้จะเป็นประเด็นที่จะเอาไปคุยกันในรายละเอียดให้มากยิ่งขึ้นในกลุ่มย่อยคือ อาจารย์อรุณีเสนอไว้ใน 2-3 เรื่อง เรื่องแรกก็คือว่า เราจะพยายามปลดปล่อยเงื่อนไขทางด้านเศรษฐกิจ มิติทางเศรษฐกิจที่เข้ามาบังคับทีวีได้อย่างไร รายการเด็กนี้ก็จะไปหวังพวกเอเยนซีโฆษณาในวันนี้ยังไม่ได้ ต้องรอให้เขามีสำนึกมากกว่านี้ต่อสังคม เพราะว่าตอนนี้เขายังต้องอยู่รอดอยู่ อาจจะต้องเป็นรัฐ อาจจะต้องเป็นมูลนิธิ อาจจะต้องเป็นผู้ปกครองเอง หรือผู้มีจิตกุศลทั้งหลายเข้ามาช่วยรับผิดชอบในด้านนี้ นี่ก็เป็นประเด็นที่ 1

ส่วนประเด็นที่ 2 คือ อาจารย์อยากจะให้แยกทีวีที่เป็นแบบที่เราใช้กันสำหรับ mass ว่าอันนี้จะเป็นอันที่เราไปใช้กับรายการเด็กคงจะยาก ต้องแยกออกมา ที่จริง การ

ใช้แนวคิดสื่อมวลชนเพื่อการศึกษา เราเคยคิดทำกันในเมืองไทย แต่ส่วนใหญ่เราบก
ห้องเรียนไปไว้ในทีวี ผลก็ปรากฏว่า เมื่อห้องเรียนอย่างไรก็ไปเบื่อกันในทีวีอย่างนั้น
แต่แย่ยิ่งกว่า เพราะตอนนี้นักเรียนมี remote ไม่เหมือนในห้องเรียน เพราะฉะนั้นส่วน
ใหญ่ก็มักจะไม่ค่อยประสบความสำเร็จ

อาจารย์เสนอในทางกลับกันว่า เอนักสอนนั้นแหละให้เขาเข้ามาทำรายการ
และก็เวลาไม่ใช่เอาไปไว้ในที่บ้าน เวลาถ่ายทอดลงไปในทีวีที่โรงเรียน เป็นการรุก ไขกลับ
กันกับรูปแบบเก่าที่เราเคยใช้ ให้เด็กมีโอกาสดูกันเป็นกลุ่ม อันนี้จะเป็นแนวคิดที่
ตอนท้ายจะคุยกันว่าบ้านเราจะทำอย่างนี้ได้หรือเปล่า มีท่านอื่นอีกไหมคะ

คุณเข้มทอง จากมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก มูลนิธิคงไม่สามารถไปประมูลราย
การทีวีได้ หรือถึงไปประมูลได้นะคะ คุณทองขาวก็คิดว่าคงจะเจ๊ง เพราะมูลนิธิก็คง
จะคล้ายๆ กับราชการคือ ทำอะไรแล้วไม่น่าสนใจ แต่สิ่งที่เรามีอยู่คือ เราอยู่ใกล้ชิด
เด็กอย่างของมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็กนี้ เรามีโครงการส่งเสริมสื่อมวลชนเพื่อเด็ก และ
ทำงานเกี่ยวกับสื่อสำหรับเด็กมาตลอด สิ่งที่เห็นคือ สังคมของเราทุกระดับเลย ตั้งแต่
ครอบครัว โดยส่วนใหญ่ขึ้นมาถึงโรงเรียน สังคม รัฐบาล ยังไม่ค่อยตระหนักถึงอิทธิ
พลของสื่อ โดยเฉพาะโทรทัศน์ที่มีต่อเด็ก หลายครั้งที่เราพยายามรณรงค์ออกไป ซึ่ง
ไม่ค่อยเกิดผลเท่าไร เราเคยต่อต้านรายการมวปล่าหึ่งทางโทรทัศน์ เขาก็ถามบอก
ว่าเอาผลวิจัยมาชี้ว่าทำให้เด็กเกิดความรุนแรงอย่างไร เราก็ไม่มีข้อมูลอะไรที่จะไปยืนยัน
มันแค่พ่อแม่เอง ตรงนี้ก็ยากมากเวลาที่จะทำงานที่จะดึงมาพูดเรื่องอิทธิพลของ
โทรทัศน์ เพราะปัญหาด้านอื่นๆ รุมเร้ามากกว่า และชัดเจนมากกว่า โดยเฉพาะใน
เรื่องเศรษฐกิจ เพราะฉะนั้น จุดหนึ่งคือเราจะทำอย่างไรจึงจะทำให้เกิดกระแสในเรื่อง
นี้ว่า โทรทัศน์มีอิทธิพลต่อเด็กในเรื่องของการเรียนรู้ หรือเรื่องพฤติกรรมอะไรต่างๆ
งานวิจัยในส่วนนี้เรายังขาดอยู่เยอะ อีกส่วนหนึ่งที่สะท้อนถึงความไม่ตระหนักในอิทธิ
พลของโทรทัศน์ในระดับนโยบาย ในระดับรัฐบาลประเทศเราก็คือว่า เราไม่เคยมีการ
วางแผนหรือมาตรการที่จะเอาโทรทัศน์หรือสื่อมวลชนมาเป็นประโยชน์ในการพัฒนา
เด็กและเยาวชน ตรงนี้ไม่เคยมี เราก็ทำให้กระแสต่างๆ เป็นไปตามทิศทางของธุรกิจ
หรือของใครก็ตามที่จะใช้ประโยชน์ในเรื่องนี้ แล้วเขาก็ไปได้ไกล ไปอย่างรวดเร็วมาก
แต่เราไม่มีแผน ไม่มีทิศทางเลยที่จะเข้าไปดึงประโยชน์จากตรงนี้ในเรื่องที่จะส่งเสริม
หรือสนับสนุน ถ้ารัฐไม่มีปัญญาที่จะลงทุนเอง เราจะเข้าไปกระตุ้นหรือส่งเสริม

อย่างไรเพื่อให้มีการวางระบบที่จะเอาโทรทัศน์มาเพื่อการพัฒนาเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในเรื่องการศึกษา ซึ่งค่อนข้างเห็นด้วยกับท่านอาจารย์ที่ว่า เราไม่สามารถที่จะเท่าทันได้แล้ว สู้ในเรื่องของอิทธิพล ไปห้ามหรือ ไปจำกัดกรอบขอบเขต หรือในเชิงปริมาณนี้ก็ทำไม่ได้ ทำอย่างไรถึงจะเอาหนามขอกเอาหนามบ่ง ใช้กระแสหรือความเจริญเติบโตทางด้าน เทคโนโลยีี่ตรงนี้ให้มาเป็นประโยชน์ในการพัฒนาเด็ก ซึ่งตรงนี้น่าจะมีการศึกษาวิจัย หรือมี การทดลองรูปแบบความเป็นไปได้ที่จะเอาโทรทัศน์มาเป็นตัวสร้างผลกระทบในเชิงบวก ในโรงเรียนหรือว่าในครอบครัวต่างๆ ซึ่งในส่วนนี้คิดว่าน่าจะมีการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และที่เราขาดอีกอย่างหนึ่งก็คือว่า สถาบันหรือองค์กรกลางที่จะทำหน้าที่ติดตามประเมินผลบทบาท และผลกระทบของสื่อที่มีอิทธิพลต่อเด็ก สถาบันที่มีพลังและมีการทำงานอย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมสื่อมวลชนเพื่อเด็กนี้ เราได้พยายามทำตรงนี้ แต่เราไม่มีพลังพอ เป็นเพียง NGO เล็กๆ แล้วก็ทำงานได้ในระดับที่ไม่ส่งผลในวงกว้าง จึงคิดว่าน่าจะมีสถาบันที่มีอิทธิพลหรือมีอำนาจที่จะทำตรงนี้ ก็คิดว่า อยากจะให้มีการศึกษาว่า ใครจะทำหน้าที่ตรงนี้ได้

กับอีกอันหนึ่งก็คือว่า วัฒนธรรมของการใช้สื่อโทรทัศน์เพื่อการพัฒนาเด็ก ที่อาจจะมองได้ทั้งในระดับครอบครัว พ่อแม่จะดูโทรทัศน์กับลูกๆ จะวิพากษ์วิจารณ์ทำให้เด็กมีทักษะในการวิเคราะห์แยกแยะได้อย่างไรบ้าง โรงเรียนจะอย่างไรและเด็กจะเป็นอย่างไร ในส่วนของมูลนิธิเราสนใจแนวคิดเรื่องสื่อมวลชนศึกษา พยายามผลักดัน และทดลองรูปแบบในเรื่องที่จะให้เด็กมีภูมิคุ้มกัน ทนรู้เท่าทันตรงนี้ โครงการสื่อมวลชนศึกษา ซึ่งได้แจกเอกสารไปสำหรับผู้เข้าร่วมสัมมนาแล้ว ก็อยากจะฝากประเด็นนี้เป็นอีกหัวข้อหนึ่งว่า ในสังคมของเรา เราจะริเริ่มเรื่องนี้ได้อย่างไร ขณะที่ต่างประเทศเขาเริ่มเมื่อ 40 ปีมาแล้ว บางประเทศเขาจะอยู่ในระบบโรงเรียน และในการเรียนการสอนแล้ว ก็จะขอฝากไว้ตรงนี้ เพราะตอนบ่ายคงไม่มีโอกาสที่จะร่วมสัมมนาด้วย

ดร. กาญจน สิ่งที่คุณเข้มพรเสนอมานี้ ก็คล้ายๆ กับรูปแบบการทำงานของเราวันนี้ คือ การร่วมมือกันระหว่างสถาบันทางด้านวิชาการ ผู้ที่อยู่ในวงวิชาชีพ ผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับด้านเด็กที่มาร่วมมือกันเพื่อหลายๆ อย่าง ดังที่อาจารย์นันทวันได้พูดเอาไว้ว่า เมื่อทำการวิจัยเสร็จแล้ว นอกจากจะสร้างองค์ความรู้ในสถาบันวิชาการเอง ก็ยังเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ได้จริงๆ รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะสำหรับ

รัฐบาลด้วย รัฐบาลนี้ก็ไม่อยากเรียกร้องท่าน แต่ท่านจะประสงค์ให้ตัวรอด 4 ปี ท่านก็
แน่แล้ว ท่านไม่มานึกถึงเราหรอก เพราะฉะนั้นถ้าเราอยากได้อะไรก็ต้องบอกท่านเลย
ว่าจะเป็นอย่างไร ตรงนี้ดิฉันอยากจะขอจบรายการวันนี้แค่นี้ แต่ว่า อยากจะเล่าเรื่อง
ให้ฟังสักหนึ่งเรื่อง เมื่อคืนนี้ ก่อนมานี้ ดิฉันทำการบ้าน อ่านเรื่องตัวเองสักหนึ่ง ก็
ได้อ่านเรื่อง 2 เรื่อง เรื่องแรกคือ เป็นข่าว จำไม่ได้แล้วว่า อ่านหนังสือพิมพ์ หลายเล่ม
เป็นข่าวเล็กๆ ที่บอกว่า ในกรุงนิวเคลลี มีผู้หญิงอินเดียคนหนึ่งอยู่ในแฟลต สูงๆ
หลายๆ ชั้น รำคาญทีวีมากเลยล่ะ ว่ามันเหลวไหล ไร้สาระ แกก็ทนไม่ไหวแล้ว ก็เลย
หยิบเครื่องทีวีแล้วก็ทุบทิ้งลงมา ชาวบ้านที่อยู่ในแฟลตเดียวกันนั้นก็ออกมาดูกันใหญ่
ว่า มันเกิดอะไรขึ้น แกก็กระโดนบอกว่า เมื่อเหลือเกิน ไม่มีรายการอะไรดีๆ ดู เลยโยน
ทีวีทิ้ง สักประเดี๋ยวหนึ่ง ก็มีแม่บ้านอีกหลายคน และอีกหลายครอบครัวที่กลับไป แล้ว
ก็เอาทีวีทุบทิ้งลงมาบ้าง แล้วก็หลังจากนั้นก็มีการไปติดตามผล เขาก็บอกว่า รู้สึกว่า
สภาพชีวิตของเขาดีขึ้น ครอบครัวเรามีเวลาคุยกันมากขึ้น อันนี้เป็นเรื่องหนึ่ง

เรื่องที่สอง ดิฉันก็อ่านจากอาจารย์ เจตนา นาควัชร ซึ่งวิจารณ์ว่า คนไทยไม่
ค่อยสนใจอะไร จะดูแต่ละครทีวีไร้สนิม คนพันธุ์ใหม่ ไม่ใช่รุ่นใหม่ ไม่สนใจเรียน
หนังสือหนังสือหา อยากจะได้แค่ปริญญากับเงิน เพราะฉะนั้น อาจารย์ก็เสนอว่า ปิดทีวี
สัก 2-3 ปีนั้นแหละ เหมือนปิดป่าณะกะ แล้วทุกอย่างในสังคมไทยจะค่อยๆ ดีขึ้น
เพราะฉะนั้น คุณทองขาว คุณสันติ ต้องมาช่วยกัน อย่าให้เกิดเหตุการณ์อย่างใน
นิวเคลลี และอย่าให้ข้อเสนอของอาจารย์เจตนา นี่เป็นจริง เพราะว่า หลายๆ ล้านที่ได้
มานั้นจะหมดไปนะกะ อันนี้พูดไว้เล่นๆ ก่อนทานอาหารค่ะ เดี่ยวเจอกันตอนบ่าย

อาจารย์ก้องแก้ว เจริญอักษร คือในตอนบ่ายจะไม่อยู่ ก็เลยอายใจ รู้สึกว่ามาแล้ว
เอาประโยชน์ฝ่ายเดียว ดิฉันฟังแล้วทั้งหมดนี้ ก็เลยมานึกถึงคำสองคำ ว่าขณะนี้เรากำลัง
โลกาภิวัตน์ ใช่ไหมคะ แล้วก็เลยนึกถึงคำอีกคำคือคำว่า Reengineering นี่ มันก็คือ
เรื่องของการทำอะไรให้ครบวงจร เราพูดถึงปัญหาว่าผู้รับสารกับผู้ส่งสาร เรามีปัญหา
อย่างที่อาจารย์กาญจนาพูดอยู่แล้วว่า ผู้รับสารก็ดูอยู่แต่เรื่องน้ำเน่า ผู้ส่งสารก็บอกว่า ก็
ทางฝ่ายคนดูชอบน้ำเน่าก็ต้องให้น้ำเน่า ก็วนเวียนกันอยู่อย่างนี้มาตลอด ก็เลยเข้าใจว่า
มันอาจจะเป็นไปได้ไหมว่า ธรรมชาติมนุษย์เรานี้ ความรู้สึกจะฝังตำ ลงตำในเรื่อง โดย
เฉพาะเอาให้ตรงเป้าว่า ในเรื่องของเพศนี้ มันธรรมดาอยู่แล้ว เพราะฉะนั้น ชีวิตที่เรามี
ปัญหานี้ ก็เพราะเรื่องเพศอันดับหนึ่ง นี่คือธรรมชาติของการรับข้อมูลไปในเรื่องทาง

ด้านต่ำ มันก็เป็นธรรมดา แล้วทีนี้ก็มาเรื่องของผู้ส่งสาร ถ้าเราจะบอกว่า ก็ต้องทำตามใจผู้รับสารก็ต้องให้ตัวนี้ แล้วยังเรื่องของเงินเข้ามาอีก ไม่มีอิสระที่จะทำอะไรได้เองโดยลำพัง ถ้าเป็นเงินของฝ่ายผู้ว่าจ้าง เมื่อเป็นอย่างนี้แล้ว ใจตัวที่ท่านอาจารย์จรรยาพูดถึงตัวคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ทั้ง 3 ตัวนี้ ต้องให้เข้าใจว่า มันคนละตัวกัน อันนี้เราก็ยังไม่เข้าใจจนบัดนี้ ก็เข้าใจไม่ได้อยู่ดี เพราะว่ามันไม่ค่อยจะมีโอกาสแทรกเข้ามาให้เข้าใจ เมื่อเป็นเช่นนี้ เมื่อเรารู้ว่าธรรมชาติของเรานี้ มันมีทั้งบวก และลบ อันตัวใฝ่ต่ำ กับตัวใฝ่สูงมันมีอยู่ ในเรื่องของการทำงานนี้ เราก็พูดกันอยู่เสมอในเรื่องของการสร้างสรรค์ ก็ถ้าอย่างนั้น คิดฉันอยากจะให้กำลังใจว่า เราก็ต้องต่อต้านอยู่ดีแหละ เพราะว่ามันหนีไม่พ้นทั้งเรื่องในครอบครัวของเราเองด้วย เรามานั่งทำอะไรเพื่อเงินก็ตาม แต่เสร็จแล้ว เราก็หันกลับมาพูดถึงเรื่องในครอบครัวอย่างคุณทองขาวพูด ทุกคน คิดฉันว่ามีปัญหาหมด ในเรื่องว่า แล้วเราจะทำอย่างไรกับครอบครัวของเรา เราก็ต้องมาช่วยในเรื่องของการสร้างสรรค์นี้เอง ในเรื่องของการสร้างสรรค์ก็คือ ชั้นแรกๆ ชั้นพื้นฐาน ในขณะที่เราทำอย่างอื่นไม่ได้ เราทำได้อย่างเดียวก็คือว่า เราจะต้องหักห้ามตัวธรรมชาติใฝ่ต่ำ ใจตัวนี้มีโซ่มาเทศน์อะไรกันตรงนี้ แต่หมายถึงว่า เราจะทำอย่างไรในเรื่องของการเสนอนี้ ที่จะให้ใจตัวธรรมชาติใฝ่ต่ำนี้ให้มันน้อยลง แม้กระทั่งในเรื่องการเขียนนวนิยาย ตัวคิดฉันเองก็ยังคงมีใจเรื่องที่เราสอนธรรมะในหนังสือของเรา ที่จะให้เด็กเข้าใจในตัวคุณธรรมอะไรที่ว่านี้ เรายังจะต้องมีเรื่องหญิงชายเป็นคู่รัก อะไรอย่างนี้ใส่เข้าไป นั่นก็คือว่า เราให้น้อยที่สุด และในทางที่ออกไปในทางสร้างสรรค์ได้ว่า เขาไปเป็นคู่รัก และเขาก็จะต้องไปเป็นครอบครัว แต่ใจตัวการเป็นคู่รัก เด็กก็ชอบใจที่จะอ่าน แล้วก็มาถามว่า แล้วใครจะแต่งงานกับใคร อะไรแบบนี้ นี่ก็คือตัวที่เราทำได้ ถ้าเผื่อเรา ไม่ไปตามใจผู้รับสารถึงขนาดที่ว่า ให้เลยเถิดกันไป ก็ถือว่าในขั้นต่ำๆ คือทำใจตัวธรรมชาติที่จะลงมาสนใจในเรื่องเพศให้เป็นไปในทางที่ดีงาม และถ้าทำได้ยิ่งกว่านั้น ก็คือว่า ตัวส่งเสริมธรรมชาติใฝ่สูง เมื่อก็ ใฝ่ต่ำ ตัวนี้คือใฝ่สูง เราส่งเสริมตัวนี้ ทีนี้เมื่อมาพูดถึงการใฝ่สูง ถ้าเราจะส่งเสริมกันให้เป็นตัววิชาการ มันก็จะต้องกลับมาที่โรงเรียน ถูกต้องที่โรงเรียนกำลังมีปัญหา คิดฉันจะไม่พูดในที่นี้ เพราะว่าอยู่ฝ่ายโรงเรียนด้วย ครอบครัวก็มีปัญหา เพราะว่า ต้องออกไปทำมาหากิน แล้วทางฝ่ายผู้ส่งสารจะพูดถึงว่า ครอบครัวกับโรงเรียนต้องช่วย แต่ฝ่ายผู้ส่งสารจะทำอะไรได้บ้าง ผู้ส่งสารก็ทำอย่างที่ว่าเมื่อก่อนหนึ่ง หรืออย่างมูลนิธิก็บอกว่า ทำไม่ได้

ต้องเจ๊งแน่ๆ นะคะ อันนี้ ก็เมื่อเหลือทางธุรกิจนั้นแหละ เพราะขณะนี้ธุรกิจครองโลก การศึกษาของเราขณะนี้ ประชุมหาที่จะมุ่งเรียนวิชาทางด้านบริหารธุรกิจกันทั้งนั้น พวกนักวิชาการมีฝีมือทั้งหลาย วิศวะทั้งหลาย ก็ไปเรียนทางด้านธุรกิจกันทั้งนั้น เสร็จแล้วก็ต้องไปอย่างที่คุณทองขาวว่า สู้อย่างพวกที่ไม่ต้องเรียนอะไรเลยก็ได้ เรา ก็มานั่งชี้แนะทางที่จะออกไปจากเรื่องของการจะทำให้สังคมมันมาได้ อีตงนี่ดิฉัน ว่า ก็ต้องกลับมาทางนี้ เดี่ยวจะบอกว่า ฮ้าวแล้วกลับโยนมาที่ผม ไม่ใช่หรอคะ เราหมายถึงว่า พวกเราทุกคนนี้ช่วยได้ เรามีกำลังใจกันที่ว่า เราอยู่ในครอบครัว เรา ก็สร้างธรรมชาติอันนี้ให้ดีขึ้น โรงเรียนก็ต้องทำในตัวนี้ ไอ้ตัวใฝ่รู้ที่ทางโรงเรียนก็ กำลังทำ ในเรื่องของการสอนให้คิด วิเคราะห์นี้ เราเริ่มสอนกันมากขึ้นแล้ว แม้ใน เรื่องของทีวี ดิฉันก็ได้เห็นในรายการ ตั้งแต่รายการของเหตุการณ์บ้านเมือง สนทนา ประชาชน อะไรนี่นะคะ ตอบคำถามประชาชน หรืออะไรนี่ ของรายการเวทีชาวบ้าน มองต่างมุม อะไรพวกนี้ จะเป็นรายการที่จะมาช่วยสร้างความคิดสร้างสรรค์ ช่วย สร้างการใฝ่รู้ใฝ่เรียน การวิเคราะห์ การแยกประเด็น อันนี้จะเข้ามา ขอบุคเท่านั้นก่อน นะคะ และก็ขอแถมอีกนิดนึง รายการเป่าปุ้นจิ้นนี่ก็เป็นรายการหนึ่งค่ะ ในขณะที่เรา วิเคราะห์ประเด็นคดีของแต่ละคดีนี้ ไอ้ตัวจินตนาการตรงนี้ที่ว่ามันขาดกันไปเพราะว่า มันบ๊อดยาว มันจะเข้ามาตรงนี้ เพราะถ้าเรามีเวลาพอที่จะวิเคราะห์ตามเขาว่า ใครผิด ใครถูก แต่ว่า ฟอรั่มของมัน รูปแบบของมัน คือ ดัดหัวมัน มันเป็นเรื่องที่เราเบื่อ หน่ายกันไปแล้ว แต่ในระหว่างนั้นแหละ เป็นเรื่องที่เราจะสอนการวิเคราะห์ ขอบุค กะ

พิธีกร ขอบุควิทยากรทุกท่าน เราคงจะรักษาเวลาเดิมไว้ ถึงแม้เราจะ late เราจะใช้เวลาทานอาหารเที่ยงประมาณ 1 ชั่วโมง แล้วกลับเข้ามาบ่ายโมงครึ่ง สำหรับ รายการในช่วงบ่ายซึ่งเป็นการสัมมนากลุ่มย่อยนั้น ดิฉันคิดว่าเราควรจะใช้เป็นการเปิด ฟลอร์อภิปรายใหญ่เลยนะคะ เพื่อที่ว่า ทุกคนจะได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันจริงๆ แล้วก็ประเด็นตั้งแต่เช้าจนถึงเวลานี้ก็คงจะขอฝากเอาไว้ แล้วก็เรามาคุยกันต่อ ขอเชิญ กะ

ภาคบ่าย พิธีกร หลายๆ ท่านคงจะโดนฤทธิ์ข้าวเหนียวมะม่วงเข้าไป ดิฉันเอง ก็โดนเข้าไปด้วย เพราะฉะนั้น ดิฉันคิดว่าเราคงจะต้องกระชับ และคิดว่า แม้ว่าตอนนี้ วงของเราเหลือน้อยลงจากเมื่อเช้า แต่หลายท่านที่ได้ไปแล้ว ได้ฝากประเด็นเอาไว้

หลายคนส่งโผเอาไว้ว่า ให้ช่วยพูดให้ด้วย อย่างน้อยก็แสดงให้เห็นว่า ทุกท่านที่มาตั้งใจที่จะมาร่วมกันแสดงความคิดเห็นกันจริงๆ เพราะฉะนั้น ในช่วงบ่ายนี้ เราก็เลยจะเป็นลักษณะเปิดฟลอร์ กว้างตรงนี้ แล้วคุยกัน ซึ่งเราอาจจะจบได้ก่อนเวลาที่กำหนดไว้ เพราะเชื่อว่า ประเด็นที่กำหนดไว้นี้ คงจะครอบคลุมพอสมควร

ดิฉันขอถือโอกาสสรุปประเด็นหลักจริงๆ ที่เรารวบรวมกันเมื่อเช้านี้สักเล็กน้อย อาจารย์นันทวัน อาจารย์กาญจนา หรืออาจารย์ศิริพร หรืออาจารย์ทุกท่าน คงจะช่วยกันเพิ่มเติม

เมื่อเช้านี้เราคุยกัน ในเรื่องรูปแบบการวิจัยโทรทัศน์ที่จะมีผลต่อการเรียนรู้ทางสังคม ก่อนข้างจะสรุปได้ว่า มีข้อเสนอแนะที่อยากจะให้มีการศึกษา คือทำวิจัยศึกษาตัวบ่งชี้ความสัมพันธ์ระหว่างสื่อมวลชนกับผู้บริหารให้มากขึ้น รวมทั้งศึกษากระบวนการเรียนรู้ของคนในสังคม ศึกษาเงื่อนไขในการถ่ายทอดพฤติกรรมการเล่นแบบต่างๆ และเน้นการวิจัยเชิงวิพากษ์โดยดูว่า มีเหตุ ปัจจัยอะไรมาเป็นตัวกำหนดบทบาทและเนื้อหาของสื่อด้วย แทนที่จะไปศึกษาในเชิงสำรวจดูความพึงพอใจของผู้บริหารอย่างเดียวในแง่ นั้น ในแง่ของวิธีวิทยา หรือวิธีดำเนินการวิจัยนั้น ก็มีการเสนอแนะว่าควรจะใช้วิธีประสานกัน ทั้งวิจัยเชิงทดลอง วิจัยเชิงสหสัมพันธ์ และการวิจัยเชิงภาคสนาม รวมทั้งทางฝ่ายผู้ปฏิบัติก็น่าเสนอว่า ถ้าจะมีการสร้างทฤษฎี หรืองานวิจัยที่เหมาะสมกับสังคมไทยจริงๆ โดยพิจารณาทั้งบริบททางด้านสถาบันของครอบครัว โรงเรียน ตัวสื่อเอง และดูภายใต้กระแสธุรกิจที่กำลังเป็นอยู่ทุกวันนี้ และมีผู้เสนอแนะในการอภิปรายว่า น่าจะพิจารณานำสื่อ หรือนำประโยชน์ของสื่อเข้ามาใช้ในโรงเรียน โดยเฉพาะ ที่เป็นสื่อเฉพาะ เช่น เคเบิลทีวี และพิจารณาในเชิงรูปธรรมในการใช้สื่อโทรทัศน์เพื่อเด็ก และพิจารณาว่า น่าจะมีสถาบันติดตามและประเมินผลการใช้สื่อโทรทัศน์เพื่อเด็กและเยาวชน

นี่คือข้อเสนอแนะทั้งหมดในรอบเช้าที่เราได้พูดคุยกัน ก็คงจะนำมาสู่รอบบ่าย ซึ่งก็ตั้งใจที่เราจะมีผู้ทำสื่อจริงๆ มานั่งกันอยู่ในที่นี้ด้วย เราก็คงจะนำไปสู่การคุยในรอบบ่ายว่า ท่านอยากเห็นแนวทางการวิจัย การศึกษาอะไรก็แล้วแต่ในลักษณะใดบ้าง ดิฉันก็คงมอบหมายตรงนี้ให้ ดร. นันทวัน ช่วยกรุณาสรุป ประเด็นที่เราจะคุยกันในช่วงสัมมนาในวันนี้ ซึ่งถ้าท่านเปิดแฟ้มที่แจกให้ หน้าสุดท้าย ได้มีการกำหนด

ประเด็นสัมมนากลุ่มไว้ ซึ่งก็คงไม่ใช่กลุ่มย่อยแล้วนะคะ เป็นกลุ่มใหญ่ใน 3 ประเด็น
ดิฉันอยากให้อาจารย์นันทวัน ได้กรุณาให้คำชี้แจงสักนิดหนึ่งค่ะ ขอเรียนเชิญ

ดร. นันทวัน ต้องขอขอบคุณนะคะ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้เข้าร่วมสัมมนาที่ยัง
มีสปิริตอันรุนแรงอยู่ต่อไป เราจะพยายามรวบรัดมากที่สุดให้ใช้เวลาไม่เกิน 4 โมงเย็น
มีความรู้สึกว่ ในสถานการณ์ปัจจุบัน เรายังไม่ค่อยได้ภาพที่ชัดเจนพอ เลยอดเหมือน
กับว่า เป็นเรื่องการกล่าวหาสื่อ และทางฝ่ายสื่อก็มีการแก้ตัว มันก็เลวๆกันกันไป
อย่างนี้ หากทางมาบรรจบกันยาก เพราะฉะนั้นจึงได้กำหนดประเด็นสัมมนาย่อยไว้ 3
แนวทางด้วยกันโดยที่สรุปเขียนออกมาบนแผ่นใสได้ดังนี้คือ

(๑) สถานการณ์ ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับสื่อโทรทัศน์ที่น่าสนใจนำมาศึกษา
วิจัย โดยพิจารณาในแง่ของบทบาทและผลกระทบของสื่อดังนี้

(๑.๑) เสนอแนะแง่มุมมองของแนวทางการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทโทร
ทัศน์กับเด็กและเยาวชน ดูผู้รับสารเป็นหลักใหญ่

(๑.๒) การจัดลำดับความสำคัญของประเด็นปัญหาทางสื่อโทรทัศน์ที่
น่าสนใจ

(๒) แนวทางแนวคิดที่ควรนำมาเป็นกรอบในการวิจัยทั้งในเชิงองค์ความรู้
และการประยุกต์ใช้ในการผลิตรายการ

(๓) แหล่งเงินทุนสนับสนุน

แนวทางแรก ก็คือว่า อะไรที่เราคิดว่า มันเป็นประเด็นปัญหาที่มีความริบคว่นที่
จำเป็นที่จะต้องทำการวิจัย เราอาจจะแยกออกมาเป็น 2 ลักษณะ สำหรับลักษณะที่ 1
คือดูตัวสื่อเป็นหลัก หรือตัวการในเรื่องนี้ อย่างที่เมื่อเช้าพูดไปว่า ถ้าเราดูตัวสื่อเป็น
หลัก เราไปดูนโยบายของรัฐว่าออกมาชัดเจนในแง่ปฏิบัติมากน้อยแค่ไหน เพียงใด
โดยเราอาจไปดูกฎระเบียบ เราไปดูลักษณะและสถานภาพของการดำเนินงานโทร
ทัศน์ว่าสามารถจะช่วยเอื้อในการสร้างสรรค์ และจรรโลงสังคม หรือนำมาประยุกต์ใช้
เพื่อแก้ปัญหาคำคัญๆ ใให้กับสังคม จากนั้นเราก็ไปดูอุตสาหกรรมโฆษณา เราไปดู
ลักษณะ programming หรือ ผังการจัดรายการ นี่ถ้าเราจะทำวิจัยโดยดูตัวสื่อเป็นหลัก
เพราะเวลานี้เรายังได้ภาพไม่ค่อยจะชัดเจนนัก จึงดูเหมือนกับเป็นการกล่าวหาสื่อ และ
การแก้ตัวหรือแก้ข้อกล่าวหา ทุกันกันไปอย่างนี้ไม่จบสิ้น แต่ถ้าเรามาดูตัวผู้รับสาร
เป็นหลัก เรามาดูซิว่า อะไรตอนนี้เป็นประเด็นปัญหาใหญ่ ส่วนใหญ่แล้ว เวลาเราพูด

ถึงการใช้สื่อเพื่อการศึกษา呢 เรามักจะไปคิดแบบผู้ใหญ่ๆ คือ จะให้การศึกษา หรือสิ่งที่เราคิดว่า เด็กน่าจะรับ เพราะฉะนั้น เรากำหนดเนื้อหารายการโดยคิดแบบผู้ใหญ่ๆ โดยที่เราอาจจะยังขาดผลการวิจัยเป็นแนวทางว่า เด็กจริงๆ นั้นเขาต้องการอะไร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในช่วงยุคปัจจุบัน การที่ปลูกจิตสำนึกให้เด็กรู้จักมีส่วนร่วมเกี่ยวกับปัญหาสังคมใหญ่ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาสังคมเกี่ยวกับโรคเอดส์ เรื่องการตัดไม้ทำลายป่า เรื่องของสภาพสิ่งแวดล้อม เรื่องปัญหาการแก้ไขการจราจร อะไรต่างๆ เหล่านี้ ที่จริงก็สามารถทำแล้วก็สอดแทรกเข้าไปในสื่อเสรี ซึ่งเวลานี้ก็มีอยู่จำนวนไม่น้อย หรือที่เขาเรียกกันว่า public service advertising อย่างเช่นโฆษณาของบริติชเอร์เนซี่ ที่ออกมาสอนให้เลิกพฤติกรรมทางสังคมอันไม่น่าพึงปรารถนาของคนไทยบางพวก ซึ่งนั่นก็เป็นในลักษณะหนึ่งที่ต้องการจะถ่ายทอดให้เด็กมีจิตสำนึก หรือว่า คำนึงถึงคุณค่าทางวัฒนธรรม เพราะฉะนั้น จริงๆ แล้ว สื่อที่เป็นสื่อเสรีก็มีเนื้อหาในเรื่องของการศึกษาอยู่ไม่น้อย แต่อาจจะไม่ได้เป็นการให้การศึกษาแบบโดยตรง อย่างที่นักวิชาการหรือนักการศึกษาใช้เป็นเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณากัน เพราะฉะนั้น ถ้าเราจะไปมองดู ตัวสื่อในแง่ร้ายเสียทั้งหมด ว่าเป็นละครน้ำเน่า เป็นอะไรที่ไม่ช่วยสร้างสรรค์เลย เราก็อาจจะไปมีส่วนอื่นๆ ที่สอดแทรกอยู่เป็นส่วนที่ช่วยส่งเสริมผู้ดู เราก็จะไปมุ่งหน้าทำสื่อเพื่อการศึกษา เราอาจจะหลงทางไปจากตรงนั้น ซึ่งจริงๆ แล้ว ถ้าเราไปดูในเรื่องของตัวผู้รับสารแล้ว ควรที่จะมีการศึกษาวิจัยว่า เด็กต้องการอะไร แล้วเนื้อหาชนิดไหนบ้างที่เขาจะได้รับ โดยไม่ต้องเอาไปย่อยให้ลำบาก เพราะฉะนั้นที่พูดมาทั้งหมด ก็ต้องการให้เรามุ่งให้ความสำคัญกับการวิจัย และมีการใช้ผลการวิจัยมาประยุกต์ใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างสรรค์รายการ อย่างเมื่อเช้านี้ คุณเข้มทองพูดเอาไว้ว่า เราจะทำอะไร เราจะไปกล่าวหาว่า สื่อให้แค่ความรุนแรง หรือเอาสิ่งที่ไม่ดีไปใส่หัวเด็ก มันก็เป็นการกล่าวหาที่กันไม่รู้จักจบจักสิ้น แต่ต้องพูดกันด้วยข้อมูลให้กันด้วยงานวิจัย เพราะฉะนั้น อันนี้ ในประเด็นที่หนึ่งก็เลยกำหนดว่า อะไรเป็นประเด็นปัญหาที่เราควรที่จะจัดลำดับความสำคัญของประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการวิจัยในทางสื่อโทรทัศน์ ทั้งในด้านของตัวสื่อเอง หรือในด้านของผู้ส่งสาร และในด้านผู้รับสาร คือใครที่จะได้รับผลกระทบ และผลกระทบอะไรที่เราควรที่จะให้ความสนใจ ผู้ใหญ่สามารถได้รับผลกระทบมากกว่ากันหรือไม่ อยากให้เรามาพิจารณาร่วมกันเพื่อให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแง่มุมมองของแนวทางการวิจัยต่อไปในอนาคต และโดยให้มีการจัดลำดับ

ความสำคัญของประเด็นปัญหาที่ควรทำวิจัยก่อนหลัง จากนั้นก็จะลงไปสู่ประเด็นที่ 2 และที่ 3 ว่าแนวทางหรือแนวคิดใดที่เราน่าจะเอามาใช้เป็นกรอบในการวิจัย เวลานี้อะไรควรเป็นความสำคัญเบื้องต้นแรก ต้องการหาองค์ความรู้หรือต้องการนำไปใช้ในลักษณะการประยุกต์สำหรับการผลิตรายการ เพื่อสนองตอบความต้องการได้ตรงตามเด็กที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย

ส่วนประเด็นสุดท้าย ที่ดิฉันเห็นว่ามีผลสำคัญอย่างยิ่ง นั่นคือแหล่งเงินทุนสนับสนุนค่ะ ไม่ใช่ทำวิจัยไปเหมือนกับว่านักวิจัยต้องทำตัว เป็นโสเภณีทางวิชาการ คือมีเงินทุนอะไรอยู่เราก็ต้องทำไปตามเงินทุนที่ให้ ตามแต่เขาจะให้เราทำเรื่องอะไร เพราะฉะนั้นตรงนี้ ก็อาจจะมีการพูดคุยกัน ระดมความคิดเห็นในแง่ดังกล่าว มันจะเป็นไปในลักษณะที่มีความสัมพันธ์กันทั้ง 3 ประเด็นค่ะ

พิธีกร ขอเรียนเชิญเปิดฟลอร์เลนนะคะ สำหรับประเด็นแรกที่ท่านคิดว่า อะไรควรเป็นประเด็นปัญหาเกี่ยวกับบทบาทสื่อโทรทัศน์ ที่คิดว่าจะหยิบยกขึ้นมาทำวิจัยได้บ้าง โดยเฉพาะทางท่านที่เป็นผู้ผลิตสื่อเอง น่าจะมองเห็นนะคะว่าจะเอาประเด็นอะไรมาใช้ในการศึกษาในการทำวิจัย

ผู้เข้าร่วมสัมมนา ความจำเป็นคือ อาจจะวิจัยในเรื่องอัตราประชากรเด็กในปัจจุบันนี้ ซึ่ง ใครๆ ก็บอกว่า เด็กเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญ แต่ในแง่ปฏิบัติจริงๆ แล้ว ก็มักจะมองข้ามความสำคัญของเด็กไปมาก และประชากรเด็กนี้เพิ่มจำนวนมากขึ้นทุกวัน คนแก่ก็ตายลงไปๆ อันนี้เราน่าจะวิจัยว่า มีความจำเป็นมากน้อยแค่ไหนในอัตราประชากรเด็ก กับ รายการโทรทัศน์หรือสื่อสำหรับเด็กที่ดีๆ คือเป็นสื่อที่มีอิทธิพลในทางดี แต่ผมมิได้เล็งผลเลิศว่า ต้องผลิตรายการโทรทัศน์เด็กที่ดีเลิศอย่างนั้นอย่างในต่างประเทศ ประเทศที่เขาพัฒนาที่รัฐบาลทำรายการโทรทัศน์เอง ผมไม่หวังถึงขนาดนั้น เพียงแต่ขอให้มียุทธการเด็กเพิ่มขึ้น มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ ถ้าได้มีการวิจัยถึงความจำเป็น อัตราประชากรที่เพิ่มขึ้น กับจำนวนรายการโทรทัศน์เด็กที่มีอยู่ในทุกวันนี้ ก็น่าจะลองศึกษาดูนะครับ เพราะว่า มันเป็นส่วนที่ ถ้าดูกันผิวเผินแล้ว ก็บอกว่ามันพอเพียง อันนี้ยังไม่ได้วิจัย ซึ่งถ้าวิจัยแล้วก็คงจะมีอะไรดีๆ แค่นี้ครับ

อ. สุภาพร อันนี้ลองเพิ่มเติมนะคะ คือว่า ตอนนี้อย่างภาควิชาการสื่อสารมวลชน ใน final project ให้นิสิตทำลองทำรายการ แต่ไม่ใช่โทรทัศน์ เป็นวิทยุสำหรับเด็กแล้ว ก็ นิสิตเขาออกไปสำรวจออกมาแล้ว พบว่า ช่วงที่สื่อสำหรับเด็กหายไป (แต่การ

สำรวจนี้ไม่ได้ทำเป็นระบบมากนัก) เราพบว่า สื่อของเด็กที่ขาดหายไป คือ ช่วงของเด็กอายุประมาณ 8-11 ปี นี่ก็มีส่วนที่หายไปเลยในตลาด เหมือนกับว่า โลกนี้ไม่มีคนกลุ่มนี้อยู่ เขาไม่รู้จัก พอถามเขาว่า เขาฟังอะไร ดูอะไรอยู่ เขาก็จะฟังหรือดูสื่อในลักษณะของกลุ่มอายุ 13 ปีขึ้นไป แล้วก็ไม่สนใจรายการที่สำหรับอายุแบบเด็กมากๆ ประเภท preschool ไม่ดู เพราะรู้สึกว่าเขาไป อย่างเช่นที่ สัมภาษณ์มา บางคนจะบอกว่า อ้อ ดูเป็นเพื่อนน้อง และนั่นคือ กลุ่มของเด็กกลุ่มที่ไม่มีสื่อของตัวเอง ถ้าดูตามวัยของเขาที่ออกทีวีเมื่อเช้า นี่ก็สิ่งที่พบ ที่นี้พอนิสิตเริ่มบอกเอาละ ที่นี้ พวกหนูเริ่มตัดสินใจไปแล้วว่าจะทำรายการให้เด็กกลุ่มนี้ฟัง ปรากฏว่า ปัญหาที่เจอสำหรับของคนที่ จะผลิตรายการ ก็พบว่า หนูไม่รู้จักรคนพวกนี้เลย ถามเขาว่า พวกนิสิตที่จะทำรายการนี้ เขาจะอายุประมาณ 18-19-20 ปี บอกว่า ไหนลองค่อยๆ ย้อนดูซิว่า เมื่อตอนที่ตนเอง อายุ 8-11 ปีคุณเป็นอย่างไร คุณคิดอย่างไร คุณชอบอะไร รสนิยมคุณเป็นอย่างไร คุณ เข้าใจโลกแบบไหน นึกไม่ออกจะออกเลย นั่นประการที่หนึ่ง

ประการที่สอง พอเขานึกเสร็จ พอลงไป test จับกับกลุ่มที่เป็นกลุ่มวัยนี้ ปรากฏว่า อาจารย์คะ ช่วงแค่ประมาณ 5 ไม่ถึง 10 ปี โลกเปลี่ยน ขนาดเขาอายุ 18 กับน้องตอนนี้ ก็ยังต่างกันเยอะเลย แสดงว่า ตรงนี้ ช่วงของการเปลี่ยนแปลงตรงนี้เยอะมาก เพราะฉะนั้น เด็กก็ลงไปค้นว่า มีงานวิจัยที่จะอธิบายได้ไหมว่า เด็กไทย ช่วงอายุ 8-11 ปี อยู่ในสภาพความต้องการเป็นอย่างไร มีวิธีคิดอย่างไร เข้าใจอะไรมากน้อย ขนาดไหน เขาก็บอกว่า หาได้ยากมาก มันเหมือนกับว่า งานวิจัยด้านหนึ่งในเชิงจิตวิทยา แม้แต่ตัวพฤติกรรมเอง หรือแม้แต่ว่า การเรียนรู้ที่ว่าเป็น คิฉันคิดว่า เหมือนกับว่า มันหายไป ที่นี้ถ้าหากว่าเราจะทำที่บอกไว้ในแง่ของตัวผู้ผลิตรายการเอง จึงไม่แปลก ที่เรามักจะใช้วิธีวางกรอบความคิด (ที่คิฉันพบส่วนใหญ่) ก็คือว่า ที่เราวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย จากกรอบความคิดของผู้ใหญ่ พยายามย้อนเท่าที่จะย้อนได้ แล้วก็พบว่า ล้มเหลว

อีกประการหนึ่ง คือเรามักจะพบว่า งานวิจัยที่มาสืบสนับสนุน หรือคำอธิบาย จำนวนไม่น้อยมักเพิกเฉยกับความแตกต่างของเด็กตามสถานภาพด้วย คืออธิบายเด็ก โดยใช้เรื่องวัยเพียงตัวเดียว โดยไม่เข้าใจ หรือไม่รู้ว่า เด็กคนนั้นเติบโตมาจากไหน จากบริบททางสังคมที่แตกต่างกัน แล้วก็มักจะมีกรอบตามแบบเด็กตะวันตกอยู่ค่อนข้างมาก คิฉันพบว่า ตรงนี้ เราเจอตัวแปรเยอะมาก ที่นี้ ถ้านิสิตเขาจะควานหาตัวแปร

ได้ ก็เลยทำเป็นการทดลองกลุ่มเล็กๆ ขณะนี้เรายังไม่แน่ใจว่า ผลที่ออกมานี้ รายการเรา จะได้รับการตอบรับมากน้อยขนาดไหน แต่ได้ค้นพบอันหนึ่ง ที่หนึ่ง ก็คือ กำลังอยู่ใน ช่วงวัยที่ไม่อยากจะเป็นเด็กแล้ว และก็ยังไม่อยากจะทำอีกด้วย แต่ไม่อยากให้ใครมาชี้ ต้องทำโน่นทำนี่ ซึ่งนี่ก็เป็นข้อที่นิสิตเขาค้นพบ ที่สอดคล้องเลยก็คือ presenter คือ ปกติรายการเด็กพิธีกรก็มักจะชอบทำตัวเป็นเด็กหน่อมนม เจ๊าะแจ๊ะไปเลย หรือมี ฉะนั้นก็มาอีกแบบหนึ่งเลย คือมาแล้วสอนจัง คือย้ายจากครูมาอยู่หน้าทีวี เราเจอ 2 พวกนี้ เพราะฉะนั้น เขาไม่ชอบทั้ง 2 แบบนี้ กลายเป็นปรากฏว่า เขาชอบประเภทที่เป็น พี่อย่างเดิมแน่นแหละดีแล้ว และเขาก็ชื่นชมมาก ยิ่งเป็นพี่มหาวิทยาลัยแต่อย่างเดียวพอ แล้ว แอ๊ดเมื่อไหร่ พี่มา treat บอกว่า น้องอย่าทำอย่างนั้นอย่างนี้ นี่ก็เป็นที่เขา ทดสอบกันมา หมุนเปลี่ยนช่องทันที เขาไม่รู้หรือว่า บทตรงนั้นมันไม่ใช่อะไร แต่ เขาจะเลิกให้ความสนใจทันที พอเริ่มกลับมาดูแดนสนธยาอันใหม่ เป็นเหมือนไม่มี ตัวคน พอเริ่มเป็นมหัศจรรย์พันลึกทันทีก็จะเริ่มหันมาฟังใหม่ นี่เป็นอาการที่เราพบ หลังจากที่เรารายการไปทดสอบกับเด็ก อย่างนี้เป็นต้น มีความรู้สึก ว่า ลักษณะอย่างที่ว่า การเรียนรู้ หรือกระบวนการเรียนรู้ รสนิยม ความเข้าใจของเด็กในวัยที่มีตัวอธิบาย ต่างๆ ไม่ใช่แค่ช่วยอย่างเดียวนะคะ น่าจะเป็นงานวิจัยในพฤติกรรมของกลุ่มเด็กตรงนี้ ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์อย่างมากสำหรับคนที่ผลิตรายการต่อไปข้างหน้า ฉะนั้นมอง เห็นอันนี้เป็นเรื่องหนึ่ง ซึ่งเป็นความพยายามในการร่วมมือกับอาจารย์ที่สอนวิชา Audience Analysis นำเอาหลักวิชามาใช้ในการวิเคราะห์ผู้รับสารเฉพาะแต่ละกลุ่ม หลังจากที่เราไปโปรแกรมออกอากาศไปแล้ว เราก็ทำ post test ตามแล้ว จะได้ผลออกมาเป็น อย่างไรบ้าง แต่คิดว่าน่าจะมีงานวิจัยแบบนี้ออกมาเรื่อยๆ หรือว่า เด็กในชนบทกับในเมืองก็อาจจะแตกต่างกันได้ ซึ่งมันน่าจะมีส่วนที่อธิบายถึงสิ่งต่างๆ เหล่านี้ได้ และน่า จะเป็นตัวที่ช่วยให้กำลังใจกับคนที่เขาอยากจะทำรายการสำหรับเด็กมากขึ้นก็ได้ นะคะ

พิธีกร ก็ถ้าฟังจากอาจารย์ทั้ง 2 ท่านในรอบแรก ทั้ง 2 ท่านค่อนข้างจะเห็นตรง กันว่า น่าจะมีงานวิจัยในลักษณะที่วิเคราะห์ผู้รับสาร แยกกลุ่มกันไปเลย ให้เห็น สถานะและลักษณะของผู้รับสารกลุ่มนั้นๆ โดยเฉพาะเด็ก อย่างที่อาจารย์สุภาพว่า ซึ่งก็จะมีวัยแต่ละวัย ซึ่งก็จะต่างกันไปใน การรับสื่อ ซึ่งตรงนี้ที่ผ่านมาระหว่างที่เราอาจจะยังไม่มี หรือยังไม่ชัด หรืออาศัยกรอบของผู้อื่นในการมาจับเป็นแนวทางก็ได้ ถ้าจะมองตรงนี้

เป็นข้อเสนอ ข้อแรกของประเด็นหัวข้อในการวิจัยที่เราน่าจะจับก็คือ การวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะของผู้รับสารแต่ละกลุ่ม ก็คงจะได้ นะคะ

ผู้เข้าร่วมสัมมนา ค่ะ ดิฉันก็เห็นด้วยกับอาจารย์ทั้ง 2 ท่าน แล้วเมื่อที่ อาจารย์สุภาพรบอกว่า เด็ก 8-11 ปีนี้ รายการทีวีนี้ยังไม่มีใครทำเลย แต่เด็ก preschool ที่ทำกันนั้น ที่ออกมาก็ไม่มีคุณภาพ เพราะว่า อย่างการ์ตูนที่เด็กชอบ ถ้าไม่ใช่การ์ตูนวอลท์ ดิสนีย์แล้ว การ์ตูนของญี่ปุ่นรู้สึกจะเป็นการ์ตูนที่ทำให้การบู๊ล้างผลาญ และก็มีมากเสียด้วย ทำให้เด็กเกิดความก้าวร้าว เวลาที่ให้เด็กอนุบาลเล่นของเล่น ไม่ว่าจะเป็นของเล่นสร้างสรรค์อย่างไร เช่นพวกพาชี จิกโก้ หรืออะไรที่โก้ๆทั้งหลาย ปรากฏว่า เด็กจะใช้ขว้างปาเป็นอาวุธ โดยเฉพาะเด็กจะเล่นเป็นพระเอกและผู้ร้าย แล้วก็จะเอามาฟันกันโห้ะเห้ะ ซึ่งมันไม่ได้สร้างสรรค์อะไรเลย แล้วก็กลายเป็นว่า การ์ตูนนี้เป็นสื่อที่ทำให้ญี่ปุ่นขายของๆ เขาได้ ซึ่งมันไม่เป็นประโยชน์ต่อเด็กเท่าที่ควร ฉะนั้น การที่จะเจาะผู้ที่ใช้สื่อเหล่านี้ ก็ขอให้เน้นเด็กอนุบาลมากๆ เพราะว่าเด็กอนุบาลเป็นเหมือนกับผ้าขาว เราให้อะไรไป แกก็จะรับทั้งหมดเลย แกยังไม่มีการวิเคราะห์เลยว่าสิ่งไหนดี สิ่งไหนไม่ดี เพราะฉะนั้นจุดนี้จึงเป็นจุดที่สำคัญ แล้วก็การวิเคราะห์ตอนนี้ ก็มีนิสิตปริญญาโทของภาควิชาประถมศึกษา สาขาการศึกษาปฐมวัยกำลังสนใจที่จะวิเคราะห์รายการทีวีสำหรับเด็ก แต่ที่นี้ของเรา พอดูรายการออกมาแล้ว มันเป็นทั้งเด็กและเยาวชน และคลุมตั้งแต่ อายุ เรียกว่า แรกเกิด ไปจนถึงอายุ 18 ปีไปเลย ซึ่งไม่ได้เจาะตามกลุ่มอายุเหมือนกับที่ท่านอาจารย์จรรยาได้พูดไว้เมื่อเช้านี้ ฉะนั้น อันนี้จึงเป็นเรื่องที่สำคัญ และเห็นด้วยกับอาจารย์ทั้งสองท่าน

พิธีกร ถ้ามองดูในลักษณะนี้ คือ พอเราพูดถึงเรื่องการวิเคราะห์ผู้รับสาร ดิฉันไม่ทราบว่าเข้าใจถูกต้องหรือเปล่า ว่าเป็นการที่จะวิเคราะห์เพื่อที่จะนำผลนี้มาใช้ให้เป็นประโยชน์กับฝ่ายผู้ผลิต ใช่หรือเปล่าคะ เพราะเมื่อเช้านี้ เราก็พูดกันในรอบแรกแล้วว่า จริงๆ แล้ว เราน่าที่จะทำวิจัย เพื่อที่ผู้ผลิตเขาจะได้รับทราบ เพื่อที่จะได้นำไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงรูปแบบ เพราะฉะนั้น ข้อเสนอแรก คือ การวิเคราะห์ผู้รับสารนั้น จุดหนึ่งก็คือ เพื่อให้ผู้ผลิตได้ทราบว่า เราควรจะผลิตสื่ออย่างไร

ดร. จรรยา เนื่องจากจะไม่มีโอกาสได้อยู่จนกระทั่งเสร็จนะคะ ก็เลยต้องขออนุญาตลองคิดดั่ง เพิ่มเติมจากที่พูดเมื่อเช้าอีกสักนิดหนึ่งนะคะ ดิฉันคิดว่า ประเด็นหัวข้อที่เราจะทำการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนโยบายของรัฐต่อมวลชนที่จะมีผลกระทบต่อการ

พัฒนาประเทศ และการบริโภค “สาร” สื่อแต่ละประเภท ของคนแต่ละกลุ่มเป็นอย่างไร และมีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมและพฤติกรรมมนุษย์อย่างไรบ้าง วิธีการนำเสนอ “สาร” โดยเฉพาะรูปแบบและการใช้ภาษาทางทีวีช่วยตกย้ำให้ “สาร” นั้นมีอิทธิพลอย่างไรต่อเด็กๆ วิเคราะห์ความหมายแฝง หรือนัยยะที่สื่อไปยังกลุ่มเป้าหมายที่มีการตีความหมายต่างกันไป สื่อทำอะไรออกมา โดยอาจไปดูที่จิตสำนึกของผู้ให้สาร ประเด็นอื่นที่น่าสนใจคือ การทำวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อระบบการจัดการในการผลิตสื่อโทรทัศน์ในระดับชาติ การศึกษาในแง่โครงสร้างของรัฐในเชิงธุรกิจที่มีต่อสื่อมวลชน รวมทั้ง การวิจัยเชิงทดลองให้มีทีวีเสรีทำการผลิตรายการที่มีคุณภาพสำหรับเด็ก โดยการทำวิจัย R & D

ผู้เข้าร่วมสัมมนา ผมขอเพิ่มเติมในประเด็นของการวิจัยสื่อสักหน่อย คิดว่าตอนนี้เรายังขาดการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ ในเรื่องของบุคลากร ที่ส่งผลกระทบต่อระบบการจัดการและการผลิต บุคคลในราชการทีวีระดับชาติ เป็นการวิจัยในแง่โครงสร้าง มีการปรับตัวภายใต้กระแสธุรกิจปัจจุบันอย่างไร หรือมีการปรับตัวไปเองตามธรรมชาติ ทั้งนี้เพื่อให้ข้อเสนอแนะกับรัฐ

ผู้เข้าร่วมสัมมนา ดิฉันก็อยากจะตั้งคำถามสำหรับการ rating ของแต่ละรายการ ซึ่งมักจะมีความฉาบฉวยอย่างมาก ว่าเขาประเมินโดยใช้เกณฑ์อะไร สามารถจะ design ผลออกมาได้อย่างไร ที่จริงดิฉันคิดว่า น่าจะมีข้อมูลเชิงสำรวจมาประกอบ และตรวจสอบอีกครั้ง นอกจากนั้นดิฉันอยากจะเสนอให้มีการมองไปถึงการจัดสื่อทีวีระดับย่อย เรียกว่าเป็น interactive/participation หรือทำอย่างไรจึงจะให้ รัฐเห็นความสำคัญของการเสริมให้เกิดการผลิตสื่อวิดีโอเพื่อสื่อสารกับชุมชนเฉพาะแห่ง ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข่าวสารที่ออกมาจากชุมชนจริงๆ และควรมีการวิจัยติดตามประเมินผลรายการสำหรับเด็ก อาทิเช่น รายการทุ่งแสงตะวัน หรือควรให้ชุมชนมีการผลิตสื่อขึ้นมาเองเพื่อใช้ในชุมชนและขยายไปเป็นสื่อสำหรับภาค โครงการทีวีชุมชนควรเป็นความร่วมมือของทั้งภาคเอกชนและรัฐ ส่งเสริมให้เด็กได้เป็นเจ้าของรายการเองด้วย ไม่ทราบว่าดิฉันคาดหวังมากเกินไปหรือเปล่า

พิธีกร ได้มีผู้เข้าร่วมสัมมนาหลายท่านช่วยกันเขียนประเด็นสรุปจากที่เราได้สัมมนาแสดงความคิดเห็นกันมาตั้งแต่เช้าออกมาให้ช่วยพิจารณาถกกันหรือเพิ่มเติมขยายความกันต่อไปดังนี้ค่ะ

- (1) ควรมีการเก็บข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวกับประชากรที่เป็นเด็ก/การสำรวจรายการทีวีที่เกี่ยวกับเด็ก
- (2) นโยบายของรัฐที่เกี่ยวกับการใช้สื่อทีวีเพื่อการพัฒนาเด็ก และขั้นตอนของการปฏิบัติตามนโยบาย (งบประมาณ/บุคลากร/แหล่งความรู้ในการผลิต)
- (3) การวิเคราะห์ผู้รับสารที่เป็นเด็กในลักษณะภาพรวม (เด็กดูอะไร/โดยดูตัวแปรต่างๆ เช่น อายุ เพศ ฐานะทางเศรษฐกิจ ภูมิภาค/เหตุผลในการรับสาร/รูปแบบในการรับสาร)
- (4) สื่อทางเลือก (Alternative Media) สำหรับเด็ก โดยอาจจัดเป็น โครงการทีวีชุมชน two-way communication สื่อในโรงเรียน อย่างใดอย่างหนึ่ง
ทั้งนี้อาจมีการวิจัยเป็น กรณีศึกษาเพื่อดูความเป็นไปได้ก่อน
- (5) การวิจัยหารูปแบบ/เนื้อหาของสื่อศึกษา
- (6) การหากลไกเสริมกลไกทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน เช่น

Alternative Rating

- (7) รูปแบบการให้ผู้รับสาร (เช่น เด็ก) เข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตรายการ

ดร. กาญจนา มีผู้เสนออย่างที่ว่าจารย์สุภาพร เสนอว่า ปกติสถาบันเราเนี่ย เรา มักจะสอนเฉพาะคนผลิตสื่อ แต่เรายังไม่มีใครสอนผู้รับสาร เพราะฉะนั้นการรู้เท่าทัน ภาพลวงที่พูดมานี้ ผู้รับสารไม่มีใคร เรานึกว่า ถ้าเขาดูทีวีได้ เราไม่มีโรงเรียนสอนคน ดูทีวี เราไม่มีโรงเรียนสอนคนอ่านหนังสือพิมพ์ เพราะฉะนั้น เขาก็จะมีรสนิยมอย่าง ที่กำลังเป็นอยู่ตอนนี้ จึงควรมีการวิจัยหาเรื่อง รูปแบบและเนื้อหาของสื่อศึกษา หรือที่ เรียกว่า media education จะเป็นไปได้ไหม

อีกประการหนึ่งคือ มิติทางด้านธุรกิจของสื่อมวลชนปัจจุบันนี้ เราติดอยู่ที่การ rating สิ่งที่คุณสันติเสนอ ดิฉันอยากตั้งชื่อให้เก้ ว่า alternative rating คือเราอาจจะไป แต่ rating เก่าๆ ไม่ได้ ตอนนี้มันผูกขาดหมด ไม่มีการแข่งขัน มันไม่มีรูปแบบอื่นๆ เราจะทดลองหารูปแบบอื่นได้ไหม เพื่อจะได้ไปสาน หรือช่วยแก้ปัญหาช่อง 11 ได้ บ้างว่า คุณ rating ไม่ดีในแบบกระแสหลัก แต่กระแสรอง alternative ของคุณดีมาก มันต้องใช้ระบบการคานกันแบบนี้ เราคงจะต้องช่วยกันหาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มา ทำกันตรงส่วนนี้ และ ประการสุดท้าย คือรูปแบบการให้ผู้รับสารเขยิบฐานะ เข้ามา

ส่วนร่วมด้วยในกระบวนการผลิต ไม่ว่าจะเป็นผู้จัดรายการ เขียนบท เอาเนื้อหาหรืออะไรก็แล้วแต่ ทั้งหมดนี้ก็เป็นประเด็นที่สรุปตอนท้ายนี้ เพื่อใครจะแตกย่อยประเด็นอีก หรือเพื่อใครจะเพิ่มเติมหัวข้อใหม่ก็ได้ค่ะ

พิธีกร ดิฉันอยากจะเรียนถามนะคะว่า จากทั้งหมด 7 ประเด็นนี้ ไม่ทราบว่ามองดูแล้วทั้งหมดเป็นลักษณะการวิจัย เพื่อที่จะนำไปสู่ ไปเป็นการวิจัยเชิงประยุกต์ หรือเปล่า หรืออย่างไรคะ เพราะถ้ามองในแง่วัตถุประสงค์ข้อหนึ่งแล้ว ก็คือ เราต้องการจะวิจัยเพื่อที่จะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ด้วย ดิฉันไม่ทราบว่า ทั้ง 7 หัวข้อนี้ มันสามารถนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ได้ในระดับใด ไหม?

ดร. กาญจนา เข้าใจว่า มันแล้วแต่เราออกแบบการวิจัย ถ้าเราออกแบบไปเพื่อที่จะสร้างองค์ความรู้ อาจจะมาเป็น Documentary Research ค่อนข้างมาก แต่ถ้าเราใช้เพื่อเฉพาะกิจ อย่างเช่นหัวข้อแรก สืบหาข้อมูลพื้นฐาน ถ้าเป็นองค์ความรู้ เราคงศึกษาโดยเก็บเด็กทุกกลุ่มอายุ ถ้าเป็นการประยุกต์ใช้ก็อาจจะมี ไม่ทราบช่อง 11 สนใจทำรายการเด็กอายุ 8-11 ปีที่บอกว่าหายไป ก็อาจจะเจาะเฉพาะเรื่องตรงนี้อย่างเดียว นี่ขกตัวอย่างค่ะ

ดร. นันทวัน ดิฉันคิดว่าเราไม่ควรจะพะวง หรือขีดเส้นออกไปเป็นขาว เป็นดำ อย่างนั้นนะคะ ว่า การวิจัยเพื่อประยุกต์นี้จะเป็นองค์ความรู้ไม่ได้ ไม่ใช่ค่ะ การวิจัยประยุกต์นี้ ถ้าเราสามารถเอาภาพที่ได้จากผลการวิจัยแต่ละครั้งมาต่อกันเพื่อให้ภาพรวมทั้งหมดได้ ก็ถือว่า สามารถจะสร้างองค์ความรู้ได้ ก็อาจจะได้ขึ้นเล็กขึ้นใหญ่ต่างกันไปเท่านั้นเอง ทีนี้ที่สรุปรวบรวมมาเป็นทั้งหมด 7 ประเด็นนี้ คงไม่ได้หมายความว่า เป็นการจัดเรียงไปตามลำดับความสำคัญในแต่ละหัวข้อหรอกนะคะ

พิธีกร อย่างที่อาจารย์วิลาสินีพูดถึงที่อาจารย์จรรยาทิ้งท้ายไว้เกี่ยวกับเรื่องของภาษา ที่อาจารย์พูดถึงแบบแผน หรือเรื่องของ การบริโภคนสาร และสื่อ จริงๆ แล้วจะเอา มาใช้อยู่เป็นส่วนหนึ่งในเรื่องเนื้อหาของสื่อศึกษานี้ด้วยก็ได้ เพราะเท่าที่ผ่านมาเราเคยเรียนอ่านวรรณกรรม วิธีการอ่านวรรณกรรมอย่างไรให้ลึกซึ้ง นี่ก็ทำนองเดียวกัน เพราะเรา บางทีเราก็ไม่รู้ว่าตัวภาษามันคือ ตัวที่อยู่ในกระบวนการรับรู้ การเรียนรู้ในวิถีชีวิต ฉะนั้นในเนื้อหา ค่อนข้างกินความกว้าง ถ้าใครอยากจะแตกประเด็นเดิมเข้าไป ตรงนี้ว่า ภาพของคำว่า สื่อศึกษา ในใจของแต่ละคน มันคือการวิจัยแ่งไหนกันบ้าง ตรงนี้ อภิปรายเพิ่มเติมได้ ส่วนภาษาที่อาจารย์จรรยา ทิ้งไว้ก็เป็นอีก part หนึ่ง

ผู้เข้าร่วมสัมมนา คือที่พูดนี้เกี่ยวกับเด็กนะคะ คือโลกทัศน์ของเด็ก เวลาที่เด็ก ดูข้อมูล หรือว่าดูข่าวสาร หรือดูละคร อะไรก็ตาม เวลาเขาตีความหมายสิ่งที่เขาดู มัน จะไม่ค่อยเหมือนกับผู้ใหญ่ บางที่เขาแปลอะไรที่เราคิดไม่ออกเลย คิดไม่ถึงว่าจะแปล ไปอย่างนั้น หรือว่าการใช้ภาษานี้ บางที่เขาไม่เข้าใจเลย อย่างยกตัวอย่าง บางทีบอกว่า สมมติสอนเรื่องการปลูกต้นไม้ บอกว่าให้ขุดดินให้ลึกลงไปสักคืบหนึ่ง สักที่ละหนึ่ง ฟุต หรือว่า ก็ฟุตอย่างนี้ เขาจะไม่เข้าใจ นอกจากจะบอกเขาว่า ประมาณ 1 คืบ อะไร อย่างนี้ เขาจะเข้าใจกว่า แต่ว่าถ้าไปบอกเป็นฟุต หรือเป็นศัพท์ทางเทคนิค เขาจะไม่รู้ เรื่องจริงๆ แล้วก็มีคำศัพท์ที่เราผู้ใหญ่ใช้กัน หลายคำที่เด็กจะไม่เข้าใจ แล้วเราเคย คือ ตัวดิฉันเคยทำ คือประเมินดูว่า ข้อความข่าวสาร คืออยากจะดู understanding ability ในเนื้อหาของสื่อเพื่อการศึกษานี้ เคยทำแต่ไม่ได้เฉพาะเจาะจงเด็ก แต่ว่าทำในระดับผู้ ที่มีการศึกษาน้อย เคยทำในระดับพวกโสเภณีเด็ก ที่มีการศึกษาน้อย เราจะให้เขาถาม ว่า เข้าใจสิ่งที่เราให้เขาไปแค่ไหน ก็ปรากฏว่า เขาเข้าใจไม่ลึก อธิบายไม่ได้ ที่นี้พอ เราทำการประเมินความรู้ในทำนองนี้ไป รวมทั้งประเมินเรื่องความชอบในภาพหรือ ในอะไรต่างๆ หรือว่า สิ่งเหล่านี้มันสื่อความหมายแค่ไหน ก็ส่วนมากจะไม่ค่อยรู้ เด็กนี้เรื่องลูกศรจะไม่รู้ จะไม่ค่อยรู้เลยว่า ลูกศรนี้หมายความว่าไปยังไงมายังไง พอเรา ทำไปแล้วนำเสนอไปยังผู้เป็นเจ้าของเรื่อง ก็ปรากฏว่า มีงานวิจัย 2-3 ชิ้นนะคะที่พอไป นำเสนอแล้ว ก่อนไปนำเสนอ เขาก็จะตรวจงานวิจัยเราก่อน เพราะว่า เขา block ไม่ให้ เราเสนองานวิจัยออกไป เพราะว่า เมื่อเสนอออกไปแล้ว เป็นการเสียหน้าของคนที่รับ ทำสื่อ เพราะฉะนั้นเรื่องนี้ ก็อยากจะบอกว่า สิ่งซึ่งคนอื่นมอง กับสิ่งที่ผู้ส่งสารให้ บาง ที่มันไม่ได้เป็นไปในช่องทางเดียวกัน แล้วก็บางทีผู้ส่งสารไม่ยอมรับข้อผิดพลาดนี้ เพราะฉะนั้น งานที่ออกมาจะไม่พิถีพิถันเท่าที่ควร ไม่มีความละเอียดลึกซึ้งเท่าที่ควร สิ่งนี้จะเป็นเรื่องที่น่าจะมีงานวิจัยเรื่องพวกนี้ออกมาให้มากขึ้น และที่ออกมาไม่ได้ ไม่ใช่เพราะไม่มีงานวิจัย หากแต่ทำแล้วเขาไม่ยอมให้ออกมาเพราะว่าเขากลัวเสียหน้า ใจคะ กลัวเจ้าของ หรือสปอนเซอร์ทางการเงินจะไม่ให้การสนับสนุนอีกต่อไป เพราะ ฉะนั้น เขาจะเก็บเอาไว้เลย นี่ประสบมาด้วยตัวเอง และก็อยากจะชี้ให้เห็นว่า เด็กกับผู้ ใหญ่มองอะไรไม่ตรงกัน ชาวเรากับชาวเขามองอะไรไม่ตรงกัน ยกตัวอย่าง เด็กสาธิต เองดูโฆษณาผ้าอนามัย เด็กผู้ชายเขาก็ไปซื้อผ้าอนามัยที่สหกรณ์โรงเรียน เด็กผู้ชายอยู่ ป.6 ไปซื้อผ้าอนามัยมา แล้วก็ไปทดลองวิธีเอาไอ้หมึกมันนะ ชิมซะอะไรอย่างนี้ เอา

มาทดลองเอง เด็กผู้ชายนะคะ โดยที่เขาไม่รู้เลยว่า ใช้น้ำมันเกี่ยวกับอะไร ดูๆ ไปแล้วก็ไปจดจำอะไรก็ไม่รู้ที่ไม่เข้าใจ นี่ก็เป็นตัวอย่างว่า น่าจะทำการศึกษาวิจัย เรื่องโลกทัศน์ของเด็กหรือว่า สิ่งที่เด็กมองกับสิ่งที่ผู้ใหญ่มอง หรือว่าผู้ส่งสารกับผู้รับสารมอง อาจจะเข้าใจไม่ตรงกัน ดีความหมายก็ผิดกัน ระดับความเข้าใจก็ไม่เท่ากัน

พิธีกร ก็ดูเหมือนว่าสามารถจะเพิ่มเติมได้ในประเด็นที่ 3 ที่ว่า วิเคราะห์ผู้รับสารที่เป็นเด็ก ก็นอกจากจะดูตัวแปรต่างๆ ดูเหตุผลในการรับสารแล้ว คงต้องดูวิธีคิด อย่างที่อาจารย์ว่า โลกทัศน์ของเขา ค่านิยมของเขาด้วยว่า เขามีวิธีการคิด มีค่านิยมอย่างไรในเด็กแต่ละกลุ่ม แต่ละยุค แต่ละสมัยด้วย และอาจจะไปศึกษาดูว่า แล้วเด็กรับไปได้อย่างไรด้วย อาจจะมีโลกทัศน์ออกไปอีกแบบหนึ่ง

ผู้เข้าร่วมสัมมนา ถ้ายกตัวอย่างเปาบุ้นจิ้นที่เมื่อเช้านี้ได้ดูจากในสื่อวิดีโอ เด็กบอกดูแล้วมันส์ดี สะใจ แต่พอไปถามผู้ใหญ่ล่ะคะ พวกคนแก่ๆ ถามว่าชอบไหม โดยเฉพาะผู้หญิงล่ะคะ คนอายุมากแล้วสัก 40-50 ขึ้นไป จะตอบว่า โอ๊ย ไม่อยากดูหรอก เบื่อ มีแต่จัดห่วยๆ แต่เด็กกลับบอกว่าชอบอะไรทำนองนี้ เขามองอะไรผิดกัน ต้องสอนเขา คราวนี้เรามองอีกที ผู้ปกครองไม่มีเวลาการสอน มีเฉพาะผู้ปกครองที่อยู่ในระดับที่มีการศึกษาดีหน่อย พวกครูบาอาจารย์นี่รู้ว่าจะต้องชี้แนะว่า ลูกควรจะทำอย่างไร แต่ไปดูเถอะชาวบ้านร้านตลาด หรือว่านักธุรกิจที่รวยๆ ทั้งหลายที่ไม่ได้มาเป็นพวกอาจารย์ จะไม่มีใครชี้แนะว่าลูกควรจะทำอะไร ดูรายการทีวียังงี้ ปรากฏว่าลูกเองมาแล้วให้ฟังว่า พ่อเพื่อนๆ เขาแอบเอาหนังสือโป๊ของพ่อในห้องมาดู เพราะว่าพ่อไม่อยู่ยังไม่กลับจากที่ทำงาน เขาอยู่บ้านเขาก็ไปเอาหนังสือโป๊นั่นมาดู อย่างนี้น่าอันตรายที่สุดเลย ทำไมถึงไม่เก็บให้ดี เด็กเอามาดูกันได้

พิธีกร ก็ยังนึกๆ อยู่เหมือนกันว่า อาจารย์เฉลิมพลพูดไว้ในทีวีว่าเด็กสมัยนี้ บทสนทนาเป็นเรื่องรักไปหมด อะไรเหล่านี้ มันก็ค่อนข้างจะสะท้อนอะไรๆ หลายๆ อย่างเหมือนกัน หรืออย่างทีวีสื่อเมื่อเช้าที่ว่า กระสือเหมือนกัน แม่นาคเหมือนกัน แต่ทำไมรุ่นสมัยเราดูแล้วกลัว เรา รู้สึกว่าแม่นาคมีจริง แต่พอไปถามเด็กรุ่นนี้บอกว่าไม่กลัว เพราะฉะนั้น ตรงนี้ก็คงจะเป็นตัวบ่งชี้ คือน่าจะเป็นตัวแปรหลายๆ อย่างที่จะนำมาศึกษาวิจัยได้ว่า ในบริบทขณะนี้ กับบริบทเมื่อก่อน มันต่างกันไปหมดแล้ว จากประเด็นทั้งหมด 7 ประเด็นนี้ ไม่ทราบ มีใครที่คิดว่า น่าจะเสนออะไรเพิ่มเติมอีกไหมคะ อยากจะเรียนเชิญ ดร. อุบลรัตน์ว่าจะมีข้อเสนอแนะ อะไรเพิ่มเติมไหมคะ เพราะ

อาจารย์เองก็เป็นผู้ที่จับเรื่องวิเคราะห์ผู้รับสารมาก อยากเรียนเชิญอาจารย์ให้ข้อคิดเห็นว่า ทั้ง 7 ประเด็นนี้ น่าจะมีอะไรเพิ่มเติมหรือ โดยเฉพาะรายละเอียดบางส่วนในประเด็นใหญ่

ดร. อุบลรัตน์ เรื่องสื่อศึกษาก็กำลังสนใจอยู่ และคิดว่า เป็นข้อสรุปที่ดี ก็อยากจะมองต่อไปนิดหนึ่งว่า น่าจะมองเด็กที่จะอยู่ในศตวรรษหน้า แต่ในวันนี้ก็ตั้งชื่อไปเป็นโลกาภิวัตน์ เด็กๆ ที่เราพูดถึงตอนนี้ก็คือ ผู้ใหญ่ที่จะไปถึงศตวรรษถัดไป และอาจจะอยู่ไปจนถึงท้ายศตวรรษหน้า เพราะฉะนั้นเราคิดถึงว่า เขาต้องคลุกคลีกับ สื่อสิ่งพิมพ์ ทั้งวิดีโอเกมส์ ทั้งคอมพิวเตอร์ทั้งหมดเลยนะ ขึ้นอยู่กับว่า เขาอยู่จุดไหน เด็กชนบทก็อาจจะยังอ่านหนังสือพิมพ์ไม่แตกฉานเพราะไม่ค่อยมีโอกาสอ่านหนังสือพิมพ์เป็นประจำด้วยซ้ำไป เราคิดถึงลูกคนที่ฐานะดีในกรุงเทพฯ ในโรงเรียนตอนนี้มีคอมพิวเตอร์ให้เรียนแล้ว แต่ว่าเด็กชนบทยังอ่านหนังสือพิมพ์ประจำวันไม่ได้เลย เพราะฉะนั้น ช่องว่างก็มี ตัวนี้ที่ว่าจะสอนกัน อาจารย์สุภาพรก็พูดกันไว้หน่อยนึงแล้วนะคะ ก็คงเอามาเรียนเหมือนกับเรียนหนังสือ แต่หนังสือสมัยหน้าก็คือ มันจะเป็น Electronic ก็ได้ เป็นคอมพิวเตอร์ก็ได้ มันก็เป็นภาษาหนังสือในยุคหน้า ตรงนี้ก็เป็นเรื่องใหญ่

พอถัดมาอยากจะขมวดแบบรวบๆ ว่า มองเห็นความสำคัญของข้อเสนอทั้งหมดแล้ว เรามีหน่วยงานที่ทำงานด้านนี้อยู่ไม่กี่หน่วย มีศูนย์เทคโนโลยี ซึ่งไม่ทราบว่ามีตัวแทนมาไหมคะ มีนะคะ เป็นฝ่ายผลิตเสียมากกว่า เป็นฝ่ายวิจัย ใช่มั้ยคะ

ผู้เข้าร่วมสัมมนา เป็นฝ่ายโทรทัศน์ในโรงเรียนคะ จริงๆ แล้วจะไม่ใช้คนที่ลงไปผลิตโดยตรง เพราะว่าเราจะมีเจ้าหน้าที่เทคนิคช่วย คือมีผู้กำกับช่วยอีกที

ดร. อุบลรัตน์ ของศูนย์นี้ถ้าเข้าใจไม่ผิด จะไม่มีลักษณะเป็นสถาบันวิจัยอยู่นั้นด้วย หรือฝ่ายวิจัยที่เป็นเนื้อหาหลัก ไม่ทราบเข้าใจผิดหรือเปล่าคะ

ผู้เข้าร่วมสัมมนา ไม่มีคะ คือเดิมจะมีเป็นด้านวิทยุคะ

ดร. อุบลรัตน์ ที่ดู ก็คือว่าผ่านมาประมาณ 30-40 ปีมาแล้วนะคะ เราก็มีการตั้งหน่วยงานขึ้นมาว่า ต้องผลิตสื่อให้กับเด็ก แต่ว่าซังกะตายไปอย่างนั้นเอง คือคนทำงานมีใจไปทำ แต่ระดับสูงก็ซังกะตายให้สตาฟฟ์ จะดึงกลับมาอยู่เรื่อยๆ

อันที่สองก็คือว่า มีสถาบันที่วิจัยทางด้านนี้ก็มีอาจารย์จรรยาเป็นหลักอยู่มาตลอด ในแง่กระบวนการเรียนรู้ นอกจากนั้นก็มีการกระจายไปที่คณะครุศาสตร์ และ

คณะศึกษาศาสตร์ต่างๆ บ้าง ยังคิดว่าถึงเวลาที่ถ้าเราจะพูดกับสกว พูดกับระดับนโยบาย น่าจะมีสถาบันวิจัยที่ชัดเจนในเรื่องนี้ ถ้าเราจะพูดถึงว่า การสื่อสารของเด็กทั้งหมด นี่เราต้องมีแล้ว ถ้าเราจะสร้างอนุชนรุ่นหน้า ถ้าเราพูดถึงทรัพยากรมนุษย์นี้พูดกันไปโดยเราขาดเรื่องของความรู้ที่จะมาพูดถึงสื่อใหม่ๆ เราพูดถึงระบบโรงเรียนที่เราจะปรับปรุงกัน เพิ่มขยายปีการศึกษา แต่ประสบการณ์ปีการศึกษานอกระบบก็ยังคงปล่อยให้เอกชนดูแลตามระบบตลาดเสรี ดิฉันคิดว่าตรงนี้เป็นตัวสำคัญ รายการใหญ่ๆ ทั้งหมด ส่วนใหญ่ก็ปรากฏว่าเป็นฝีมือของ เอกชน สัมลูกกลูกหลานเอาเอง ถ้าพ้นจากยุควิกฤตแล้วอาจจะล้มไปเลย หรือไม่ก็อาจจะเงยหน้าอ้าปากได้ เพราะฉะนั้นตรงนี้ดิฉันคิดว่า ถ้าเราจะเสนอแนะ ถ้าไม่คิดว่า เป็นการคิดการใหญ่จนเกินไป อาจจะต้องประมวลพวกนี้เข้ามา อาจจะบอกว่า ต้องมีคนดูแลเป็นระยะยาว มิฉะนั้นความรู้เราไม่สะสม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความรู้เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับเด็กวัยต่างๆ ซึ่งเขาเปลี่ยนไปเรื่อยตามยุคนะคะ แล้วก็เรื่องของการผลิตสื่อการทดลอง ศิลปะของการสื่อสารกับเด็กก็เปลี่ยนไปเยอะแยะเลย แล้วก็ตัวอย่างที่อาจารย์ส่วนใหญ่พูดกันนี้ก็ชัดเจนว่า ถ้าเราข้ามรุ่น ข้ามวัย ข้ามวัฒนธรรมคุยกับเขา เราคุยแล้วก็มีช่องว่างอย่างที่บอกว่า ถ้าเป็นเด็กกลุ่มเดียวกัน เด็กจากภาษาวัฒนธรรมเดียวกันมาคุยกัน ดิฉันไม่ได้หมายถึงว่า มันจะต้องคุยกับมัน ดิฉันหมายถึงว่า คือในแง่ที่ว่า เราพูดถึงวัฒนธรรมที่ใกล้ชิดกัน เขาจะสื่อสารเข้าใจกันพอสมควร ตรงนี้ ดิฉันคิดว่า มีงานวิจัยเยอะแยะที่สามารถปักหลัก ทำอะไรให้ต่อเนื่อง ระยะยาว และให้ประโยชน์ ให้ความรู้กับสังคมได้มากมาย แต่ทุกวันนี้ เราพูดถึงโดยขาดมาตรการ คือทุกคนบอกว่าเห็นความสำคัญแต่ว่า ในระยะยาวมักจะกระจัดกระจาย แล้วคิดว่าช่วงนี้เป็นจังหวะที่ดีที่เราจะเสนอสิ่งเหล่านี้ออกไป

พิธีกร อาจารย์อุบลรัตน์ได้พูดมาถึงเรื่องที่ว่าในระดับนี้เราคงจะพึงพอใจกับประเด็นทั้งหมด 7 ประเด็นหลัก แล้วก็เพิ่มเติมในรายละเอียดที่อาจารย์อุบลรัตน์ได้เสนอ เช่น ในแง่ของสื่อศึกษาควรให้เพิ่มเติมเนื้อหาอะไรลงไปบ้าง ให้มองถึงเด็กในอนาคต ซึ่งจะต้องคลุกกับระบบมัลติมีเดียมากขึ้นอย่างไรบ้าง และอาจารย์ก็ได้โยงเข้ามาหาประเด็นสุดท้ายของการเปิดสัมมนาของเราด้วย ก็คือในเรื่องของแหล่งเงินทุนสนับสนุน ซึ่งอาจารย์ก็ได้พูดถึงว่าน่าจะมีสถาบันวิจัยหลักที่รับผิดชอบให้งานวิจัยในลักษณะนี้มันต่อเนื่องกันไปตลอด มันก็คงเข้ามาสู่ประเด็นที่ว่า แล้วแหล่งเงินทุน

สนับสนุนน่าจะมีจากที่ใดบ้าง เราคิดจะพึ่งรัฐหรือเปล่า หรือว่า เราจะไม่สนใจระบบ
ตรงนี้เลย หรืออย่างไร อยากจะขอความคิดเห็นจากทุกท่านในที่นี้

ดร. กาญจนา คือยังไม่อยากให้คิดเรื่องเงิน ถ้าคิดเรื่องเงินแล้วคิดอะไรไม่ออก
อยากให้คิดกลับกันว่า ถ้าเรามีเงินแล้วคือคิดแบบลูกเศรษฐีพันล้านว่าเราควรจะทำ
อะไรกันบ้าง คือประเด็นที่อาจารย์อุบลรัตน์เสนอ เป็นประเด็นที่ดิฉันสนใจในแง่ของ
คือนอกจากเราได้ประเด็นว่าเราจะวิจัยเรื่องอะไรกันแล้ว เรายังได้เรื่องวิธีการที่จะวิจัย
อย่างไร อาจารย์ อุบลรัตน์ยกให้เห็นว่า ในสังคมไทยมันมีทรัพยากรกระจุกกระจายอยู่
มันมีศูนย์เทคโนโลยี มันมีช่อง 11 มีคณะครุศาสตร์ มีคณะนิเทศศาสตร์ มีคณะสังคม
สงเคราะห์นี้ ซึ่งมันกระจายตัว ดิฉันคิดว่านโยบายของสกว ซึ่งก็คงเป็นนโยบายอยู่
แล้ว คือว่า การทำวิจัยที่รวมประเด็นแบบนี้ เราอาจจะต้องใช้วิธีการแบบที่วิพุล คือรวม
การเฉพาะกิจ เพราะว่า แต่ละคนก็จะมีแง่มุมมองที่แตกต่างกัน แล้วบุคลากรของเรา
มันไปกระจายอยู่ แต่ไม่รู้ว่าเป็นทางปฏิบัติจริงๆ แล้วทำได้ลำบากหรือเปล่า คงลำบาก
น่าดูเลย เพราะว่าความเป็นองค์กรแต่ละองค์กรมันค่อนข้างบีบเราไว้ แต่น่าจะลอง
ทดลองพยายามดูให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ยกตัวอย่าง ครุศาสตร์อย่างหัวข้อประเด็น
เรื่องสื่อศึกษา ครุศาสตร์เขาก็จะเห็นไปในแง่ของกระบวนการให้การศึกษา แต่ถ้าให้
ครุศาสตร์ทำคนเดียว เดี่ยวก็จะเป็นครูไปหน่อย ก็ต้องเอานักสื่อเข้าไปบ้าง หรือเอา
ด้านศูนย์เทคโนโลยี เอาสถานีเอาอะไรต่อมิอะไรเข้าไปช่วยกันดู อันนี้ดิฉันเสนอในแง่
ของวิธีการทำงาน อันนี้ประเด็นที่ 1

ประเด็นที่ 2 ที่อาจารย์อุบลรัตน์พูดไว้ก็คือว่า ในท่ามกลางองค์กรหลายๆ องค์กร
ใครที่มีศักยภาพจะเป็นเจ้าภาพ หมายความว่าดูแลงานนี้ไปอย่างค่อนข้างต่อเนื่อง
เพื่อระยะยาว เราจะได้รู้เลยว่า ชุมกำลังใหญ่นี้อยู่ที่ไหน ถ้าใครจะทำวิจัย ใครจะใช้ผล
งานวิจัยอะไรก็ไปที่นี้ ซึ่งดิฉันคิดว่าอันนั้นจำเป็น เพราะไม่จั้น ศูนย์การถ่ายทอดมันก็
จะย้ายไปเรื่อย ไม่มีสักที่หนึ่งที่สั่งสม องค์ความรู้มันก็จะไม่ต่อเนื่อง การที่จะมีใคร
ที่คิดว่าตัวเองมีศักยภาพก็รับไปเป็นเจ้าภาพ แล้วคนอื่นก็ไปร่วมงาน ไปร่วมงานเป็น
ครั้งๆ ดิฉันว่าอันนี้อาจจะไม่ทราบว่ามันเพื่อฝันไปหรือเปล่า แต่น่าที่จะต้องทำให้ได้

ผู้เข้าร่วมสัมมนา ครับผมมีเรื่องน่าสังเกตอีกเรื่องหนึ่งนะครับ สมัยผมเป็น
นักเรียนมัธยม 8 สมัยนั้น ตอนนั้นยังเป็นสื่อสารมวลชนอยู่ ก็คะแนนต่ำที่สุดตอนที่
เวลาเราเลือกสอบหกอันดับ แต่เดี๋ยวนี้แนวโน้มคนจะมาเรียนทางนิเทศศาสตร์เยอะ

มาก อันนี้น่าจับตามอง แล้วมันจะมีอิทธิพลอย่างไรกับโทรทัศน์ที่ดีๆ ที่จะรับผิดชอบหรือว่าเป็นสื่อที่ดีในอนาคต มันน่าจะมีการศึกษาความสัมพันธ์กัน จากการที่ตัวเองถูกเชิญไปที่กันตนา ไปบรรยายวิชาพื้นฐานการผลิตรายการโทรทัศน์ ก็พบว่า คนที่มานั่งเรียนนั้นอายุแก่กว่าผมเยอะแยะ บางคนเป็นร้อยตำรวจเอก ก็ถามเขาว่าทำไมผู้กองถึงอยากมาอยู่ตรงนี้ ได้คำตอบว่า “ผมเมื่อราชการกรมตำรวจแล้ว” ผมอยากจะรวย ผมอยากจะออกมาทำรายการโทรทัศน์ เป็นผู้ผลิตรายการโทรทัศน์บ้าง” และใน course ที่กันตนาเปิดนั้น ก็มีทั้งการแสดงมีทั้ง acting มีทั้งอ่านข่าว ไอ้โฮ มีเยอะแยะเลย มีหมดเลย ผมเห็นว่าคนที่มาเรียนคงหลงใหลมาอย่างที่ว่าอาจารย์ศราพรพูด มันมีเสน่ห์ดึงดูดคนเข้ามา แต่ผมว่าเงินมากกว่า คนคงนึกว่า ผมนี่ชู้ตลอดเวลาที่ผมบรรยายเลย ผมบอกว่า วงการนี้ไม่ได้โรยด้วยกลีบกุหลาบนะครับ ชู้ตลอดเลย แล้วก็พบเห็นว่า คนก็อยากจะเข้ามาจ้งเลย ทุกวันนี้มีนักเรียนมานี้ แล้วมหาวิทยาลัยเอกชนก็เปิดนิเทศศาสตร์กันทุกมหาวิทยาลัยเลย แล้วเราก็ผลิตนิเทศศาสตร์บัณฑิตขึ้นมาปีหนึ่งเยอะๆ มากเลย แล้วบางทีมันก็สูญเปล่า บางทีจบไปแล้วก็ไม่ได้ทำอะไร ผมเองก็ไม่ได้จบนิเทศศาสตร์ แต่ผมก็ต้องมานั่งทำงานนิเทศศาสตร์ มาถ่ายทีวี มาตัดต่อ มาทำอะไรสารพัดเกี่ยวกับเรื่องนิเทศศาสตร์ พอดีจบครุศาสตร์ แต่เพราะตัวเองไม่คิด ไม่ยึดติดกับคำว่าจบอะไร มันขึ้นอยู่กับตัวเรา เราจะศึกษาได้ ผมทำรายการโทรทัศน์เป็นเพราะว่าผมลงไปทำเองกับมือ ครั้งแรกที่ผมถูกเชิญไปบรรยายที่นิเทศศาสตร์ จุฬาฯ ก็บอกนิสิตเสมอเลยว่า ผมมาจากอย่างไร ฉะนั้นมันอยู่ที่ตัวคุณเอง ต่อให้คุณเรียนทฤษฎีไปแล้ว แต่ไม่ได้ปฏิบัติ คุณก็ทำอะไรไม่ได้ แล้วอย่าพยายามดั่งเงินเดือน จบไปแล้วดั่งเงินเดือนให้ตัวเองเท่านั้นเท่านี้ พยายาม เลิก แล้วลงมาจากหอคอยงาช้างเสียที อันนี้น่าจะมีการศึกษา น่าสังเกตดูการศึกษาในระดับอุดมศึกษากันบ้าง ว่าเด็ก ม.6 นี่ทำไมจึงเข้านิเทศศาสตร์เยอะมาก ทำให้คณะนิเทศศาสตร์ คะแนนสูงลิ่วเลยทั้งจุฬาฯ และทั้งที่วารสารธรรมศาสตร์ แต่ก่อนตอนที่ผมเป็นนักเรียน ม.8 ผมก็ไม่ได้ดูถูกคณะนี้ แต่เอ๊ะ ทำไมเรา ตอนนั้นที่กลไกของการสอบมันขึ้นอยู่กับว่าเราต้องจัดอันดับ เราต้องเอาสูงไว้ก่อนแล้วไล่ลงมา ดิคอันไหนก็เอาอันนั้น บางทีไม่รู้ว่า ดิคไปแล้ว เรียนอะไรก็เอา อันนี้ก็น่าศึกษานะครับว่าคนก็พยายามเข้ามาในวงการนี้ แล้วเมื่อคนเยอะๆ เข้ามาแล้วมีประโยชน์อย่างไร และมีความสูญเปล่าบ้างหรือเปล่า ในระดับอุดมศึกษาก็ดี หรือว่าเข้ามาแล้วได้มาช่วยพัฒนารายการโทรทัศน์จริงหรือเปล่า ความสัมพันธ์

ระหว่างตรงนี้ จำนวนบุคลากรทางนิเทศศาสตร์ หรือว่าทางสื่อสารมวลชน หรือวงการบันเทิงอะไรก็ดี คนที่เข้ามาไม่เห็นมีคนไหนเลยจะมาจ้างทำโทรทัศน์เด็กเลย ผมไปถามดูแล้ว เวลาไปบรรยายที่กันคนก็ถามดูแล้ว ไม่มีใครทำรายการเด็ก ทั้งๆ ที่เชิญชวน พูดแล้วก็ยังไม่ มี คงกลัวว่าจะไม่รวย

ดร. อุบลรัตน์ เรื่องสื่อของเด็ก อยู่ในสถานะภาพต่ำที่สุด ไม่ว่าจะเป็นนิตยสารเด็ก รายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก รายการวิทยุเด็ก จะมีสถานะภาพที่ต่ำค้อย และถูกเหล่คำว่า อู๊ย! ทำรายการเด็ก กระจอก คือเป็นสิ่งที่ยากสุด แต่ก็ถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ไร้ค่าในสังคม คนทำจะรู้สึกว่าการไม่ได้ให้ค่าตรงนี้ ไม่ได้ให้ความภูมิใจ จริงๆ ขออนุญาตตนิดเดียวว่ามีประกาศว่า จะมีการสัมมนาครั้งใหญ่ ครั้งที่ 1 ของรายการเด็กระหว่างประเทศ ไม่ทราบว่ามี บรรดาท่านผู้จัดรายการในนี้ที่จะไปหรือเปล่า จัดที่ออสเตรเลีย รู้สึกจะเดือนนี้ ไซ้ไหมคะ พวกเราได้รับใบเชิญ โดยที่ไม่มีสตางค์ที่จะไปแล้วเราก็นึกด้วยความรู้สึกว่าจะเป็นที่ชุมนุมครั้งที่ 1 ของโลก แล้วก็ไม่ไกลเลย แต่แหม! ก็ไม่ได้ไป ไม่รู้ว่าเมืองไทย จะได้มีใครที่ได้ไปดูหรือเปล่า เพราะคงจะเป็นที่ๆ เราได้เห็นตัวอย่างที่น่าสนใจเยอะไปหมด ไม่ทราบมีใครจะได้ไปหรือเปล่านั้น

ผู้เข้าร่วมสัมมนา ขออนุญาตตนิดหนึ่ง จริงๆ ก็อยากจะสื่อถึงท่านอาจารย์ทั้ง 2 นะครับ ว่าทำไมไม่มีใครอยากทำรายการเด็ก จริงๆ ไม่ใช่ตัวนักนิเทศที่จบแล้วไม่อยากทำหรอกครับ แต่นายทุนเขาไม่ทำ นายทุนไม่ยอมให้เงินทำ ไอ้คนที่จะไปเสริมให้มันสำเร็จมันก็เลยเป็นไปไม่ได้ อย่างเช่นยกตัวอย่าง ช่อง 11 เป็นที่ๆ ฝีมือของคนเลวว่ากันเถอะ ช่อง 7 บุคลากร ช่อง 5 บุคลากร หรือช่อง 9 มักจะมาจากช่อง 11 ซึ่งทำอย่างไรได้ครับ ด้วยความฟรี ราชการทำไปเลยนื่อง ทำไปเลยพื้จะได้นั่ง นี้อือสันดานราชการ คือขี้เกียจจะครับ คอรัปชั่นทางใจและทางเงินด้วย เพราะเวลาเซ็นเบี้ยเลี้ยงราชการเซ็น นื่องก็ทำให้พื้ไป ผมเคยไปบรรเลงดนตรีที่กรมประชาสัมพันธ์เรียกว่า มาช่วยพื้หน่อยน่า ไปเล่นที่พุทธมณฑล งานบุญผมก็ไป เล่นเสร็จบอกจะให้เบี้ยเลี้ยง สุดท้ายผมรอดังนาน เบี้ยเลี้ยงไม่เห็นมาเลย ก็ไม่ได้ก็สืบทอด สองวันก็รื้อยหกสืบทอดการบีด นี้อือจุดหนึ่งของคน ที่นี้นักนิเทศศาสตร์ ความอยากมันมี ทำรายการนี้ เรื่องของเด็กนี่อยากทำมาก เพราะมันท้าทายความสามารถ ทฤษฎีมักจะสอนในเรื่องของระดับกลางๆ และเท่าเทียมกับเรา ที่รับรู้ได้ แต่ว่าพอเด็กจับบอกว่า ไอ้ข้างล่างก็อยากแตะ คนเรามากจะสนใจลงไปข้างล่าง ไม่ค่อยสนใจเหนือหัวขึ้นไป จะลงไปข้างล่างแต่

มันไม่มีช่วงเปิดโอกาสให้ ทำอย่างไรตรงนี้ ปัญหาก็คือว่าองค์กรมันไม่มี เพราะฉะนั้น ที่ออสเตอร์เลียไม่ต้องไปหอรอกอาจารย์ เรามาปรับปรุงว่าทำอย่างไรจะให้นักลงทุน เจ้า ของสถานมีรายการเด็ก เราไปช่วยกัน force ตรงนี้ แล้ว idea ก็จะเกิดจากเด็กเอง ใช้ ตรงนี้บังคับ องค์กรบังคับคนได้ครับ เพราะตอนนี้องค์กรอยากได้เงิน แต่คนอยากได้ เงินจากองค์กรมากกว่า

พิธีกร ขอบคุณค่ะ ดิฉันอยากใช้เวลาตรงนี้ที่เราคงจะเหลืออีกสักเล็กน้อยนะ ค่ะ ก็คงจะเพิ่มเติมอีกข้อหนึ่ง หลังจากที่เราคุยมาทั้งหมด ส่วนรายละเอียดที่แต่ละ ท่านอภิปรายมาอย่างที่ว่า เราคงสอดแทรกเข้าไปในแต่ละประเด็นได้ แต่อาจจะเพิ่ม ประเด็นที่ 8 สำหรับงานวิจัยนะคะ คือน่าจะศึกษาในแง่โครงสร้างหลักสูตรทางด้านนิเทศศาสตร์ด้วย เพื่อที่ว่าจะได้ผลิตผู้ที่จะออกไปเป็นนักสื่อสารมวลชนที่น่าจะเข้าไป อยู่ในกระบวนการเหล่านี้ได้ทั้งหมด เพราะว่า ถ้าพูดถึงทั้ง 7 หัวข้อนี้ เราพูดถึงในแง่ ของตัวผู้ผลิต ในแง่ของตัวเนื้อหาสาร ในแง่ของตัวผู้รับสาร แต่เราไม่ได้พูดถึง กระบวนการก่อนที่จะไปเป็นผู้ผลิต ซึ่งก็คงจะต้องเป็นหน้าที่ว่า เราจะมาวิจัยในแง่ของ การปรับโครงสร้างหลักสูตรทั้งหลายทั้งปวงหรือแปลว่า จะเป็นอย่างไร ก็ขอเพิ่มอีกข้อ หนึ่ง ในแง่ของงานวิจัย ที่นี้เวลาที่เหลืออยู่เล็กน้อย ดิฉันอยากจะเปิดเรียนถามทางท่าน อาจารย์สุวฉรา ซึ่งเป็นผู้ศึกษารายงานวิจัย และเสนอให้เราฟังเมื่อตอนเช้านะคะ ว่า จากประเด็นที่เราอภิปรายมาทั้งหมด และมีข้อเสนอแนะมาแล้ว 7-8 ประเด็นนี้ อาจารย์คิดว่าในความเป็นไปได้ที่อาจารย์ได้ทบทวนงานวิจัยมาทั้งหมดสามทศวรรษใช่ ไหมคะ แล้วก็นามาถึงตอนนี้ก็คิดว่ามันเหมาะสมไหม ชี้แนะโน้มน้าทางการวิจัยสื่อ โทรทัศน์เพื่อเด็กอย่างไร และก็จากนั้นก็ขอเรียนเชิญทางอาจารย์นันทวันได้ช่วยเสริม และให้คำแนะนำด้วยค่ะ

ดร. สุวฉรา เท่าที่ดิฉันดูและก็ฟังอยู่นี้ ก็คิดว่ามีความเป็นไปได้ คือขอให้อำจารย์กำลังใจตัวเองและก็ทุกคนว่ามีความเป็นไปได้ ก็คงจะต้องค่อยๆ ทำ ค่อยๆ เป็นค่อยๆ ไป และสิ่งหนึ่งที่นึกขึ้นมาได้ตอนที่อาจารย์อุบลรัตน์พูดในเรื่องที่ว่า เราน่าจะมี สถาบันหรือหน่วยงานทำในจุดนี้ ก็กำลังทำให้นึกถึงว่า ต้องขออนุญาตินะคะ คือ ประสพการณ์น้อย มีอยู่แต่ที่ของอเมริกาอย่างเดียว คือว่า ที่ในอเมริกานี้ ก็มีศูนย์หลาย แห่งทีเดียวที่ทำการวิจัย แล้วมันก็จะมีความเป็นเอกลักษณ์ เป็น เอกเทศของตัวเอง อย่างที่ศูนย์ที่คอร์เนลล์ อย่างเรานี้อาจจะทำได้ เรานี้หมายถึง

คณะนิเทศศาสตร์นะคะ อาจจะทำได้ในแง่ที่ว่า เราอาจจะทำเป็น archive ของสื่อต่างๆ อย่างละครโทรทัศน์นี้นะคะ อาจเป็นวิดีโอเทปเก็บไว้เลยของศูนย์ของเรา แล้วก็วิดีโอเทปรายการข่าว หรืออะไรต่ออะไร โดยอาจจะขอความร่วมมือกับสำนักข่าวสารต่างๆ แล้วเก็บเป็นศูนย์ archive ไว้ พอพวกเรานี้ใครจากสถาบันธรรมศาสตร์หรือจากเกริก หรือจากหัวเลี้ยว หรือจากใครๆ ที่อยากได้ก็นึกถึงจุฬาฯ มาหาได้ที่ archive นี้ เหมือนอย่างตอนที่อยู่ที่อเมริกา พอนึกถึงอยากจะทำอะไรขึ้นมาปั๊บก็นึกถึงคอร์เนลล์ ว่าน่าจะติดต่อเกี่ยวกับคอร์เนลล์เพื่อขอเทปตัวนี้ ขอสิ่งนั้นสิ่งนี้ ซึ่งอันนี้คือคิดต่อจากอาจารย์ นะคะว่ามันเป็นไปได้ ส่วนศูนย์ทางด้านเอกสาร หรือทางด้าน documentary อะไร อย่างนี้นะคะ มันก็ต้องสุดแล้วแต่ อันนี้คือทางอเมริกามีความแตกต่างกัน เพราะความเป็นมหาวิทยาลัยอิสระ เพราะฉะนั้นอาจารย์ที่มีชื่อเสียงก็อาจจะถูกมหาวิทยาลัยบางแห่งซื้อตัวไว้นะคะ อย่างของทางแคนซัสซื้อตัว Professor John กับ Alisa ซึ่งเป็นที่ยอมรับอะไรอย่างนี้ ก็อาจจะเรียกร้องแหล่งทุนได้ เพราะว่าบางครั้งแหล่งทุนก็จะให้ตามอาจารย์ อย่างอาจารย์นันทวันท่านอย่างนี้ มีชื่อเสียงก็อาจจะเป็นที่หมายตาของแหล่งทุนที่จะให้ เพราะฉะนั้นในลักษณะอย่างนี้นะคะก็มีแนวโน้มที่ว่าศูนย์แต่ละศูนย์ ก็อาจจะแตกต่างกันไป แล้วแต่ท่านอาจารย์ แต่ว่าก็แล้วแต่ที่ว่าจะเป็นที่ยอมรับ แล้วแต่เนื้อหาที่เราสนใจและให้ความสนใจ เพราะฉะนั้นจึงขอสนับสนุนว่า น่าจะมีแนวโน้มว่าน่าจะเป็นไปได้ อย่างที่อาจารย์อุบลรัตน์กิดินะคะ แล้วส่วนอื่นๆ เท่าที่ฟังพูดมาแล้วนี้นะคะ ก็เห็นจริงเห็นจังด้วย โดยเฉพาะตัวเองนี่ค่อนข้างจะเป็นคนที่สนใจทางด้านจิตวิทยา เพราะฉะนั้นค่อนข้างจะมองในลักษณะ micro มากๆ คือมองในรูปของลักษณะเฉพาะตัว หรือผลกระทบกับตัวเด็กในระดับปัจเจกมาก เพราะฉะนั้นยังมองเห็นในลักษณะอย่างนี้ ยิ่งคือใจที่ว่าเราจะมีในเรื่องของ media literacy หรือ media education ซึ่งมันจะส่งผลกระทบทางด้านกระบวนการเรียนรู้ของเด็กไทยได้อย่างมาก ก็อยากจะแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมไว้เพียงเท่านี้ค่ะ

พิธีกร ก็ขอขอบคุณอาจารย์สุวัจนราคะ เรียนเชิญอาจารย์นันทวันต่อเลยค่ะ

ดร.นันทวัน ขอบคุณค่ะ ดิฉันเห็นว่าประเด็นของการทำวิจัยในบ้านเราทุกวันนี้ ยังคงขาดการกำหนดทิศทาง หรือระบุความต้องการว่าผลการวิจัยมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาอะไรบ้างไว้อย่างชัดเจน หรือให้ความสำคัญในเรื่องนี้กันอย่างจริงจัง ทั้งๆ ที่เราก็มีการให้ทุนวิจัยกันอยู่เป็นประจำ ถ้าเป็นสถาบันการศึกษา หรือหน่วยราชการ

ต่างๆ ก็เป็นไปตามบุญตามกรรม แล้วแต่ความสนใจเฉพาะที่เห่อกันเป็นพักๆ ในช่วงเวลานั้นๆ ฉะนั้นสิ่งที่คิดว่า เป็นช่องทางที่น่าจะเป็นไปได้ คือ ต้องมองสิ่งที่ใกล้ตัวเรา และเป็นสิ่งที่น่าจะเป็นไปได้มากที่สุดก็คือ มองดูว่า ทำอย่างไรจึงจะมีการกำหนดนโยบายและทิศทางที่แน่นอนของนโยบายการทำวิจัย โดยไม่ว่าจะเป็นโครงการเล็กหรือโครงการใหญ่ จะขนาดไหนก็แล้วแต่ แล้วค่อยไปหวังเอาที่ใกล้ตัวออกไปถึงแหล่งเงินทุนสนับสนุนจากภายนอก ทั้งนี้เพราะว่าเราคงจะยอมรับไม่มากนักน้อยว่าหน่วยงานที่เราสังกัดอยู่ไม่มีอะไรที่วางเป็นแผนไว้อย่างแน่นอนในเรื่องของการทำวิจัย ไม่มีทิศทางอะไรที่ชัดเจน ว่าเวลานี้เห็นควรให้มีการบูรณาการเอางานวิจัยในส่วนที่เป็นของเด็กกับอิทธิพลของสื่อโทรทัศน์เข้ามาไว้เพื่อนำมาใช้ช่วยให้คำอธิบาย หรือการศึกษาวิจัยในระดับที่เกี่ยวกับอาชีพนักสื่อสารมวลชน หรือสถานีโทรทัศน์ในฐานะสื่อก็อาจต้องการโครงการวิจัยของตัวเองที่สำรวจความสนใจในรายการของประชาชนโดยทั่วไป เราก็คงจะพบว่า ในบางสถาบันมีเงินทุนวิจัยอยู่เยอะแยะ แต่ไม่มีคนเขียนโครงการขอ นั่นก็เป็นอีกส่วนหนึ่ง คือ แทนที่เราจะไปมองหาว่า แหล่งเงินทุนสนับสนุนที่จะให้เราสร้างเครือข่าย สร้างศูนย์วิจัยอะไรนั้น มันอาจ เป็นเรื่องที่ใกล้ตัว อาจจะต้องรออีก 5 หรือ 10 ปีข้างหน้าก็ได้ หรืออาจจะไม่เคยเกิดขึ้นได้เลย ทำไมเราจึงไม่ทำในสิ่งที่เรามีอยู่ตอนนี้ คือวางนโยบายให้เข้าไปมีบทบาทในการที่จะพยายามวางแผนทางหรือความต้องการทั้งนี้เพื่อช่วยลดความซ้ำซ้อนของเรื่องประเด็นปัญหาที่มีการทำวิจัยที่กระจัดกระจายกันอยู่อย่างมากในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในวันนี้ เราได้ประเด็นของการวิจัยค่อนข้างจะหลากหลายนะค่ะ ในประเด็นสุดท้ายนี้ก็อยากจะเพิ่มเติมนิดหนึ่งก่อนที่จะเราจะไปถึงประเด็นในเรื่องการวิจัยเพื่อปรับเปลี่ยนโครงสร้างหลักสูตรนิเทศศาสตร์ เราก็ควรที่จะมีการวิเคราะห์ก่อนล่วงหน้าว่า อะไรที่มันเป็นประเด็นปัญหาของนักสื่อสารมวลชนในปัจจุบันเสียก่อน คือสิ่งที่มันเป็นปรากฏการณ์อยู่จริงๆ ว่ามันคือปัญหาอะไร ก่อนที่จะนำไปถึงสู่การทำวิจัย การปรับโครงสร้างหลักสูตรนิเทศศาสตร์ เพราะฉะนั้น เดียวเราจะไปเริ่มงานใหญ่เสียก่อนโดยมิได้ดูหรือ เข้าใจอย่างถ่องแท้ในเรื่องของประเด็นปัญหา เพราะว่า มิจานวิจัยของเรามากมายหลายส่วน ที่มักจะไปเล่นในระดับที่เป็นนามกว้าง โดยที่ไม่ได้ศึกษาให้รู้เสียก่อน โดยไม่ได้มีการสำรวจเบื้องต้นว่า ปัญหาที่เราจำเป็นต้องทำวิจัยนั้นคืออะไร อย่างน้อยๆ ในวันนี้เราก็สามารถที่จะระดมความคิดเห็นออกมาเป็นลู่ทางได้ถึง 7-8 ประการ เพราะฉะนั้น

ตรงนี้ก็พยายามที่จะรวบรวมทำเป็นรายงานสรุปส่งให้กับทางสกว เพราะว่าเขาเป็นผู้ที่ให้การสนับสนุนการสัมมนาวิจัยในวันนี้ อย่างน้อยๆ เขาก็หวังว่าจะมีอะไรที่ใหม่ๆ ขึ้นมา เพราะฉะนั้นในเรื่องของแหล่งเงินทุนสนับสนุน ก็ไม่ได้หวังเต็มที่จะต้องได้รับจากสกว เท่านั้น แต่ก็พยายามทำรายงานให้ดีที่สุดค่ะ แล้วก็พยายามติดตามผล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้ามีผลอะไร ก็จะส่งไปยังผู้ที่กรุณาเสียสละเวลาเข้ามาเข้าร่วมการสัมมนาในวันนี้ด้วย คือไม่ใช่เข้ามาระบายความคับข้องใจเสร็จแล้ว ต่างฝ่ายต่างก็บอกว่าเหนื่อยเหลือเกิน แบบคุณทองขาวเมื่อเช้านี้ มานั่งๆ แล้วต่างคนต่างก็แยกย้ายกันไป จมอยู่กับภาระกิจเดิมๆ อีกต่อไป

พิธีกร ขอบคุณค่ะ ก็คงจะถือโอกาสปิดการสัมมนาไปเลย อาจารย์นันท์วัน ห้วนหน้าภาควิชาฯ ท่านก็ได้สรุป และได้ให้ความหวังไว้แล้วว่า เราจะทำอะไรกันต่อไป ก็ต้องขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้มาร่วมให้ข้อคิดเห็นกันในวันนี้ด้วยค่ะ ขอบคุณค่ะ

* * * * *